

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Miasto Oświęcim
2023

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI....2
WSTĘP....4
DANE DEMOGRAFICZNE....5
DANE DEMOGRAFICZNE – URZĄD STANU CYWILNEGO....7
DANE DEMOGRAFICZNE – URZĄD PRACY....9
METRYKA MIASTA....11
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ....11
PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY....13
PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY PRZECIW PRZEMOCY W RODZINIE....13
SZKOLENIA PRACOWNIKÓW MOPS....13
DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH....14
RYNEK ALKOHOLOWY....14
SZKOLENIA PRACOWNIKÓW MKRPA....15
ŚWIETLICE....16
GRUPY SAMOPOMOCOWE....16
ZASOBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH....17
WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY....17
INNE DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE SKIEROWANE DO DZIECI I MŁODZIEŻY....18
PRZESTĘPCZOŚĆ....21
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW....24
ZASTOSOWANE METODY, GRUPA BADANA....24
CEL BADANIA....25
PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW W KONTEKŚCIE UZALEŻNIEŃ....26
PRZEMOC DOMOWA....28
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE....32
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA....36
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE....37
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE - UZALEŻNIENIE OD GIER HAZARDOWYCH....39

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW MIASTA OŚWIĘCIM....42
ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW MIASTA OŚWIĘCIM W LATACH: 2015, 2019, 2023....44
BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH....46
GRUPA BADANA....46
CEL BADANIA....46
WYNIKI BADAŃ....47
ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH MIASTA OŚWIĘCIM W LATACH: 2019, 2023..53
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY....54
METODOLOGIA....54
CEL BADANIA....54
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ....55
WYNIKI....56
RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI....56
PRZEMOC W SZKOLE, PRZEMOC DOMOWA....59
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL....62
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY....68
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE....70
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYZUJĄCYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ....74
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD....76
CZAS WOLNY....85
ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ MIASTA OŚWIĘCIM W LATACH: 2015, 2019, 2023....88
WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW SZKÓŁ Z MIASTA OŚWIĘCIM Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2019 ROKU....90
METODOLOGIA....90
CEL BADANIA....91
GRUPA BADANA....91
WYNIKI....92
ESPAD – PODSUMOWANIE....105
PODSUMOWANIE....106

WSTĘP

Diagnoza ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2023 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane przemocą domową, nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Mieście Oświęcim wśród następujących grup reprezentujących lokalne środowiska:

a) dorośli mieszkańcy Miasta,
b) dzieci i młodzież szkolna,
c) nauczyciele szkół podstawowych i średnich, pracownicy placówek wsparcia dziennego,
d) sprzedawcy napojów alkoholowych.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

DANE DEMOGRAFICZNE[1]

Oświęcim to miasto leżące w południowej Polsce. Należy do województwa małopolskiego, powiatu oświęcimskiego. Jest siedzibą gminy miejskiej Oświęcim.

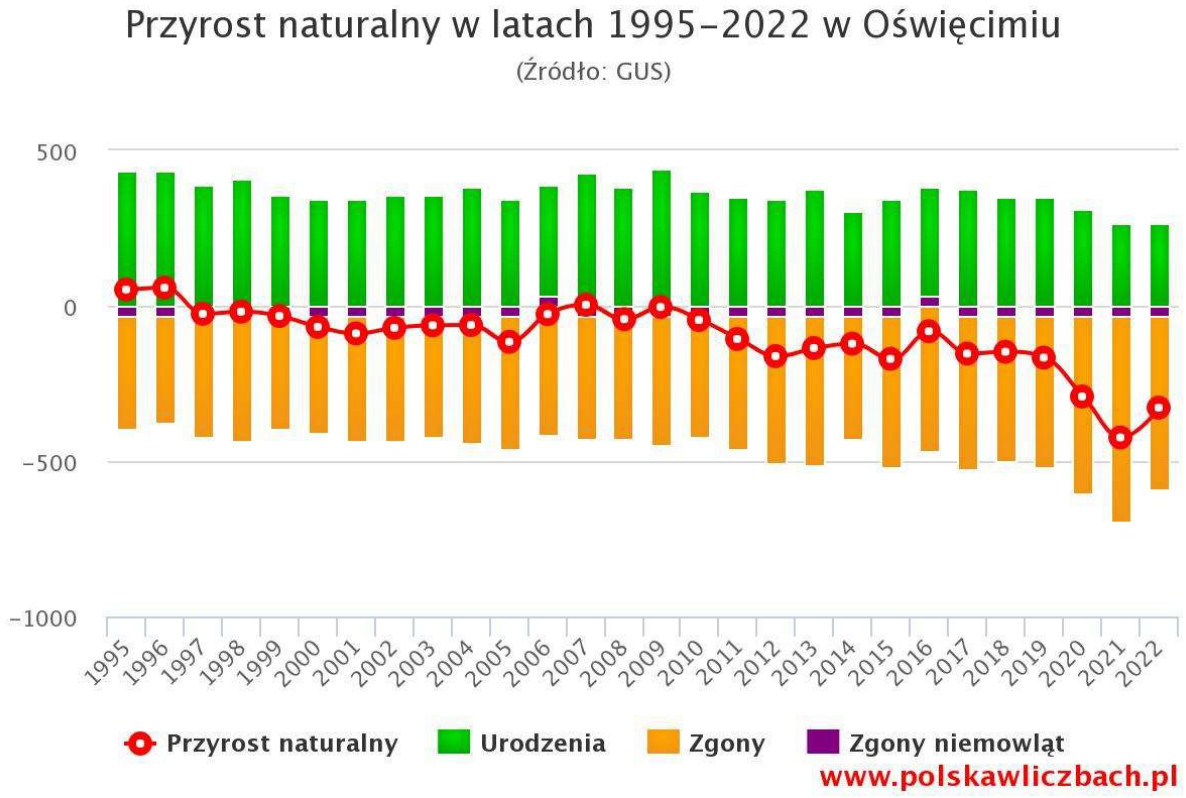
Oświęcim jest niewielkim miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 36 162, z czego 52,8% stanowią kobiety, a 47,2% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 13,7%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,5 lat i jest większy od średniego wieku mieszkańców województwa małopolskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy Oświęcimia zawarli w 2022 roku 121 małżeństw, co odpowiada 3,3 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla

1 Dane i wykresy za: www.polskawliczbach.pl (dostęp: 24.10.2023 r.)

województwa małopolskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 0,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 27,2% mieszkańców Oświęcimia jest stanu wolnego, 56,9% żyje w małżeństwie, 6,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,0% to wdowy/wdowcy.

Oświęcim ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -328. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -9,04 na 1000 mieszkańców Oświęcimia. W 2022 roku urodziło się 263 dzieci, w tym 44,1% dziewczynek i 55,9% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 292 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,58 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

DANE DEMOGRAFICZNE – URZĄD STANU CYWILNEGO

Szczegółowe dane demograficzne pozyskane z Urzędu Stanu Cywilnego Miasta Oświęcim na dzień 31.12.2022 roku prezentuje poniższe zestawienie:

1. Liczba małżeństw zawartych przez mieszkańców Gminy:
    a. 2020: **242**
    b. 2021: **320**
    c. 2022: **234**

2. Liczba orzeczonych rozwodów mieszkańców Gminy:

Rozwiedzione osoby	
płeć	ilość
2020	
K	79
M	72
2021	
K	71
M	75
2022	
K	73
M	74

3. Liczba mieszkańców Gminy (31.12.2022) **34871**
    a. stanu wolnego (kawaler/panna): **13657**
    b. stanu wolnego (wdowiec/wdowa): **3038**
    c. stanu wolnego (po rozwodzie): **2768**
    d. w związku małżeńskim: **15408**
4. Liczba urodzeń żywych w roku 2022: **203**

    a. w tym chłopcy: **106**
    b. w tym dziewczynki: **97**
5. Liczba urodzeń żywych w roku 2021: **229**
    a. w tym chłopcy: **123**
    b. w tym dziewczynki: **106**
6. Liczba urodzeń żywych w roku 2020: **263**
    a. w tym chłopcy: 1**48**
    b. w tym dziewczynki: **115**
7. Liczba zgonów w roku 2022: **599**
    a. w tym mężczyźni: **291**
    b. w tym kobiety: **308**
8. Liczba zgonów w roku 2021: **691**
    a. w tym mężczyźni: **342**
    b. w tym kobiety: **349**
9. Liczba zgonów w roku 2020: **592**
    a. w tym mężczyźni: **308**
    b. w tym kobiety: **284**

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

1. Bezrobocie rejestrowane w gminie wyniosło

- w 2022 **29,66** % (**58,02**% wśród kobiet i **41,98**% wśród mężczyzn)
- w 2021 **28,68**% (**59,02**% wśród kobiet i **40,98**% wśród mężczyzn)
- w 2020 **28,91**% (**57,16**% wśród kobiet i **42,84**% wśród mężczyzn)

1. Liczba mieszkańców Gminy (31.12.2020): **35677**
   a. w tym kobiet: **19037**
   b. w tym mężczyzn: **16640**
2. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (31.12.2020): **5830**
   c. w tym kobiet: **2806**
   d. w tym mężczyzn: **3024**
3. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (31.12.2020): **20294**
   e. w tym kobiet: **9702**
   f. w tym mężczyzn: **10592**

4. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (31.12.2020): **9553**
   g. w tym kobiet: **6529**
   h. w tym mężczyzn: **3024**

5. Liczba mieszkańców Gminy (31.12.2021): **34871**
   i. w tym kobiet: **18606**
   j. w tym mężczyzn: **16265**
6. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (31.12.2021): **5696**
   k. w tym kobiet: **2714**
   l. w tym mężczyzn: **2982**
7. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (31.12.2021): **19671**
   m. w tym kobiet: **9392**
   n. w tym mężczyzn: **10279**
8. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (31.12.2021): **9504**

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

o. w tym kobiet: **6500**

p. w tym mężczyzn: **3004**

9. Liczba mieszkańców gminy w 2022 r. **34169**

w tym kobiet: 18253

w tym mężczyzn: 15916

10. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (31.12.2022): **5503**

a. w tym kobiet: **2627**

b. w tym mężczyzn: **2876**

11. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (31.12.2022): **19219**

c. w tym kobiet: **9200**

d. w tym mężczyzn: **10019**

12. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (31.12.2022): **9447**

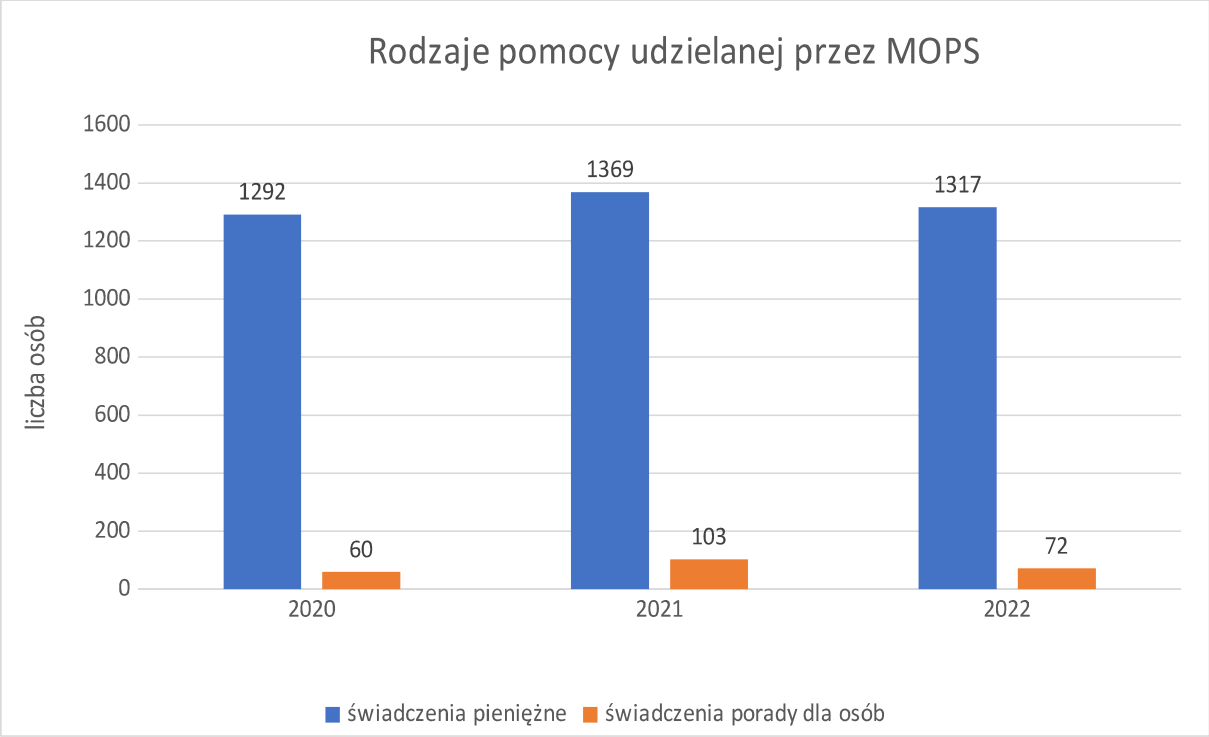
e. w tym kobiet: **6426**

f. w tym mężczyzn: **3021**

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Liczba rodzin ogółem	972	1079	1024
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	87	91	81

Powody przyznawania pomocy społecznej (liczba osób)			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Niepełnosprawność	429	459	446
Bezrobocie	359	366	366
Osoby dotknięte klęską żywiołową	-	-	-
Ubóstwo	528	537	537
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	244	207	207
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	613	699	699
Alkoholizm	84	85	85
Inne	145	146	146

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową (liczba osób)			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Pracuje	83	73	62
Pracuje dorywczo	14	14	11
Nie pracuje	997	1061	1522
Studiuje	0	0	0
Na rencie	106	129	136
Na emeryturze	201	254	245
Na zasiłku dla bezrobotnych	9	18	6
Bezrobotni bez prawa do zasiłku	405	308	287
Inne	3	5	6

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY

W związku z procedurą Niebieskiej Karty założono:			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Ogółem NK	53	68	76
MKRPA	1	2	0
Ośrodek Pomocy Społecznej	19	9	8
Policja	32	48	66
Inne	1	9	2

PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY PRZECIW PRZEMOCY W RODZINIE

	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu	35	68	47
Liczba rodzin z problemem alkoholowym	17	22	21

SZKOLENIA PRACOWNIKÓW MOPS

	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Liczba szkoleń	92	186	34

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

MKRPA			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Posiedzenie MKRPA - ogółem	40	46	47
Ogólne posiedzenia MKRPA	10	23	21
Przeprowadzone rozmowy	30	23	23
Kontrole punktów sprzedaży	0	1	11
Postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	36	51	46
Wniosków o leczenie odwykowe	59	89	65
Ogółem prowadzone sprawy (w tym z lat ubiegłych)	111	129	125
Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	29	70	84
Wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	43	49	56

RYNEK ALKOHOLOWY

Liczba punktów w 2022 roku (ogółem 140) sprzedaży napojów alkoholowych dla poszczególnych ich rodzajów:

do spożycia poza miejscem sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	
do 4,5%	82
od 4,5% do 18%	82
powyżej 18%	79
do spożycia w miejscu sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	

do 4,5%	52
od 4,5% do 18%	43
powyżej 18%	34

Liczba punktów w 2021 roku (ogółem 136) sprzedaży napojów alkoholowych dla poszczególnych ich rodzajów:

do spożycia poza miejscem sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	
do 4,5%	82
od 4,5% do 18%	81
powyżej 18%	79
do spożycia w miejscu sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	
do 4,5%	50
od 4,5% do 18%	40
powyżej 18%	32

Liczba punktów w 2020 roku (ogółem 133) sprzedaży napojów alkoholowych dla poszczególnych ich rodzajów:

do spożycia poza miejscem sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	
do 4,5%	80
od 4,5% do 18%	80
powyżej 18%	78
do spożycia w miejscu sprzedaży – (wg zawartości alkoholu)	
do 4,5%	45
od 4,5% do 18%	37
powyżej 18%	30

SZKOLENIA PRACOWNIKÓW MKRPA

Liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy MKRPA	
2020	0
2021	3
2022	0

ŚWIETLICE

	2020	2021	2023
Liczba placówek	4	4	4
Dzieci (skorzystało)	134	111	140
W tym dzieci z rodzin alkoholowych	63	30	37
Liczba wychowawców	12	11	9

GRUPY SAMOPOMOCOWE

Na terenie Miasta Oświęcim funkcjonują następujące grupy samopomocowe:

- AA – dla uzależnionych: **1**
- AA – dla współuzależnionych: **1**
- Al-Ateen: **1**

WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

2020:

1. realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego dla uczniów klas VIII szkół podstawowych „Archipelag Skarbów”**:**
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **185**
     b. nauczycieli **72**
     c. rodziców **2**

2021:

1. Realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego „EPSILON” dla wszystkich klas IV szkół podstawowych**:**
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **292**
     b. nauczycieli **23**
2. zakup materiałów profilaktycznych – ulotek „Dopalacze powiedz stop” dla uczniów, rodziców i nauczycieli szkół podstawowych:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **1200**
     b. nauczycieli **200**
     c. rodziców **1200**
3. Organizacja i przeprowadzenie na terenie miasta Oświęcim kampanii społecznej „No promil-No problem”:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **2236**
     b. nauczycieli **32**

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

c. rodziców **1868**

2022:

1. Realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego „EPSILON” dla wszystkich klas IV szkół podstawowych

   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **315**
     b. nauczycieli **24**

2. Realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego „Domowi Detektywi” dla uczniów klas V Szkół Podstawowych Nr 5, 9 i 11:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **67**
     b. nauczycieli **3**
     c. rodziców **33**
3. Realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego „Przyjaciele Zippiego” dla uczniów klas I-III Szkół Podstawowych Nr 2, 4 i 11:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **58**
     b. nauczycieli **4**
4. realizacja rekomendowanego programu profilaktycznego „Archipelag Skarbów” dla wszystkich klas VII i VIII Szkół Podstawowych:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **471**
     b. nauczycieli **98**
     c. rodziców **16**
5. realizacja kampanii społecznej „Benefis Naszej Rodziny” w Szkołach Podstawowych Nr 1, 2 i 4:
   - Liczba osób uczestniczących:
     a. uczniów **293**
     b. nauczycieli **8**
     c. rodziców **911**

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

2020:

- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych
  - w szkołach podstawowych **– ilość 229 uczniów i 27 rodziców**,
  - w świetlicach (placówce wsparcia dziennego) z programem socjoterapeutycznym – **ilość osób 43**
- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczo-wychowawczych, w świetlicach (w placówkach wsparcia dziennego) z programem opiekuńczo-wychowawczym **– ilość osób 91**
- Liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program socjoterapeutyczny **- 1**
- Liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program wychowawczy **- 3**
- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych – **ilość osób - 22**
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych **– ilość osób 418**,
- Inne:
  – organizacja w czasie wakacji zajęć dla dzieci i młodzieży przez Miejską Bibliotekę Publiczną -1124 i Oświęcimskie Centrum Kultury – 1142 (**łącznie ilość osób 2266**)
  - organizacja w czasie wakacji półkolonii w Szkołach Podstawowych Nr 3, 7, 8 i 11 – **ilość osób 97**

2021:

- Liczba dzieci uczestniczących:
  - w zajęciach socjoterapeutycznych w szkołach – 600 uczniów i 52 rodziców, w świetlicach (w placówce wsparcia dziennego) z programem socjoterapeutycznym (ilość osób **33)**
- liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczo-wychowawczych, w świetlicach (w placówkach wsparcia dziennego) z programem opiekuńczo-wychowawczym - 78,
- Liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program socjoterapeutyczny - 1,
- Liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program wychowawczy - 3,
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (**ilość osób -514**)
- Inne:

- organizacja w czasie wakacji zajęć dla dzieci i młodzieży przez Miejską Bibliotekę Publiczną – 2537 i Oświęcimskie Centrum Kultury i Osiedlowy Dom Kultury – 1288 (**ilość osób - 3825**)

- organizacja w czasie wakacji półkolonii w Szkołach Podstawowych Nr 1, 4, 5 i 9 – **ilość osób 180**.

2022:

- Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych
  - w szkołach podstawowych - **588 uczniów i 17 rodziców**,
  - w świetlicach (w placówce wsparcia dziennego) z programem socjoterapeutycznym (**ilość osób 41 osób**)
- liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczo-wychowawczych, w świetlicach z programem opiekuńczo-wychowawczym **– 99 osób**,
- liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program socjoterapeutyczny - **1**,
- liczba miejsc świadczących pomoc dzieciom z rodzin z problemem uzależnień, w których realizowano program wychowawczy - **3**,
- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (**ilość osób 18**)
- Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (**ilość osób 733**)
- Inne:
  - organizacja zajęć dla mieszkańców miasta, w tym dla osób z Ukrainy przez Miejską Bibliotekę Publiczną 4173 osoby w tym 194 osoby z Ukrainy, Oświęcimskie Centrum Kultury – 1789 w tym 160 osób z Ukrainy i Muzeum Zamek w Oświęcimiu - 205 osób, w tym 5 z Ukrainy (**łącznie ilość 6167 osób, w tym 359 z Ukrainy**)
  - organizacja w czasie wakacji półkolonii w Szkołach Podstawowych Nr 2, 7, 8 i 11 – **ilość osób 293**

Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu (Powiat)			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	37	59	73
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu	23	34	38
Zakłócanie porządku publicznego	660	964	468
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	3	1	6
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	0	2	2
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	233	161	233

Przestępstwa na terenie Miasta Oświęcim			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Kradzież z włamaniem	59	25	43
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	28	41	35
Pobicie	2	2	7
Uszkodzenie mienia	51	61	47
Kradzież mienia	82	122	119

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych			
2020 r.	***wszczętych***	***stwierdzonych***	***zakończonych***
Znęcanie się na rodziną	28	14	28
Groźby karalne	13	9	13
Rozpijanie małoletniego	0	0	0
Uchylanie się od płacenia alimentów	30	22	29
2021 r.	***wszczętych***	***stwierdzonych***	***zakończonych***
Znęcanie się nad rodziną	41	27	41
Groźby karalne	14	7	14
Rozpijanie małoletniego	1	0	1
Uchylanie się od płacenia alimentów	17	11	17
2022 r.	***wszczętych***	***stwierdzonych***	***zakończonych***
Znęcanie się nad rodziną	35	22	35
Groźby karalne	25	13	25
Rozpijanie małoletniego	1	1	1
Uchylanie się od płacenia alimentów	15	8	12

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową			
	2020 r.	**2021 r.**	**2022 r.**
Liczba interwencji	3734	4012	3306
Liczba ofiar przemocy w rodzinie ogółem, w tym:	54	80	104
○ **Kobiety**	43	58	83

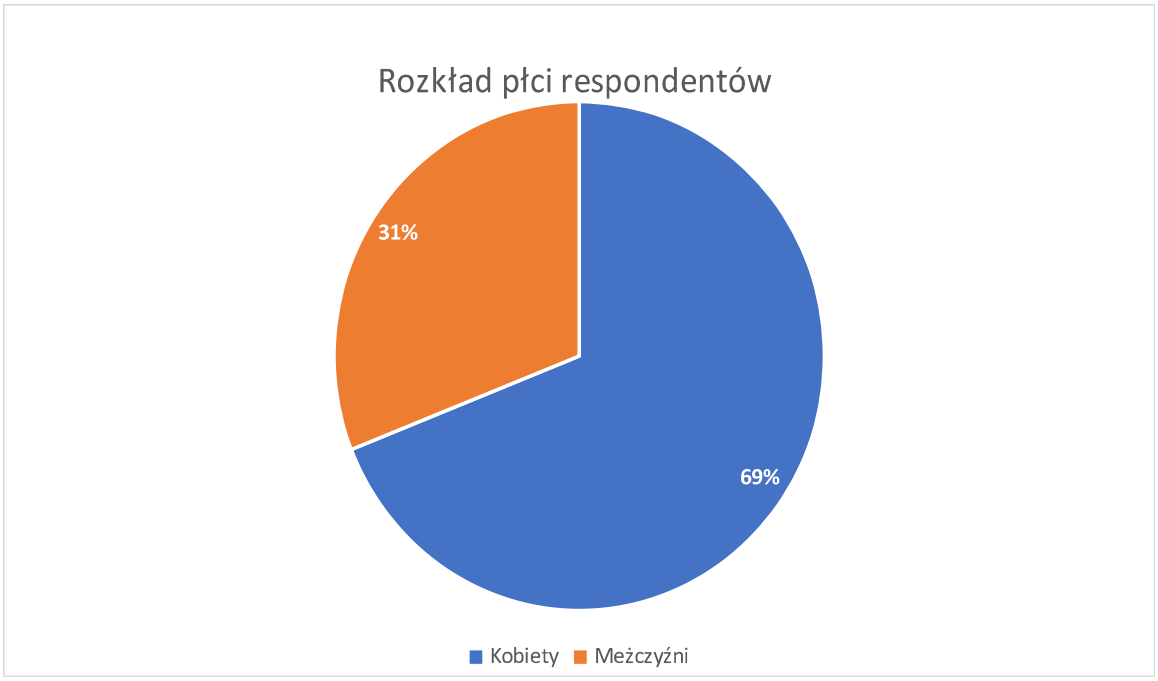
○ **Mężczyźni**	3	11	9
○ **Nieletni/małoletni**	8	11	12
Liczba sprawców przemocy domowej ogółem, w tym:	47	67	98
○ **Kobiety**	3	5	9
○ **Mężczyźni**	44	62	89
○ **Nieletni**	0	0	0
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu ogółem, w tym:	14	30	45
○ **Kobiety**	0	1	3
○ **Mężczyźni**	14	29	42

ZASTOSOWANE METODY, GRUPA BADANA

Badania obejmowały mieszkańców Miasta Oświęcim, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. W badaniu zastosowano dwie metody: **PAPI** (ang. *Paper & Pen Personal Interview*) – metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy oraz **CAWI** (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW – wykorzystane narzędzie badawcze to Program CORIGO rekomendowane przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 300 osób, a średnia wieku respondentów wyniosła 41 lat.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie Miasta zjawiska przemocy domowej;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi:
  - uzależnieniem od hazardu.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW W KONTEKŚCIE UZALEŻNIEŃ

W pierwszej części badania poprosiliśmy mieszkańców Miasta Oświęcim o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Miasta Oświęcim.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców				
Problem	*Bardzo istotny*	*Raczej istotny*	*Raczej nieistotny*	*Zdecydowanie nieistotny*
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	31%	24%	35%	10%
Uzależnienia behawioralne (hazard, uzależnienie od Internetu, nowoczesne technologie)	18%	29%	45%	8%
Uzależnienie od alkoholu	20%	43%	34%	3%
Bezrobocie	16%	24%	42%	18%
Bieda, ubóstwo	14%	23%	42%	21%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, kompulsywne objadanie się)	15%	8%	39%	38%
Przestępczość	21%	21%	32%	26%
Cyberprzemoc	17%	23%	35%	25%
Przemoc domowa	20%	24%	28%	28%
Uzależnienie od narkotyków, dopalaczy	21%	26%	37%	16%
Uzależnienie od papierosów	22%	50%	21%	7%
Nadużywanie napojów energetycznych przez dzieci i młodzież	21%	22%	40%	17%

Z powyższej tabeli wynika, że dla mieszkańców Miasta Oświęcim najistotniejszymi problemami społecznymi lokalnego środowiska są: **uzależnienie od papierosów (72%), uzależnienie od alkoholu (63%) oraz zanieczyszczenie powietrza – smog (55%).**

Poprosiliśmy również mieszkańców Miasta Oświęcim o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku. Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższa tabela.

	Bardzo powszechne	**Dość powszechne**	**Dość rzadkie**	**Bardzo rzadkie**	**Nie występuje**
Alkoholizm	16%	45%	28%	9%	2%
Narkomania	2%	21%	41%	22%	14%
Nikotynizm	33%	48%	12%	6%	1%
Zakupoholizm (uzależnienie od zakupów)	6%	14%	29%	29%	22%
Pracoholizm (uzależnienie od pracy)	6%	18%	30%	21%	25%
Siecioholizm (uzależnienie od Internetu)	21%	24%	26%	20%	9%
Uzależnienie od hazardu	5%	9%	31%	28%	27%
Zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia, jedzenioholizm)	3%	6%	25%	27%	39%

Ankietowani mieszkańcy Miasta Oświęcim uznali, że z zaproponowanych w tabeli zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi[2] w ich środowisku są: **nikotynizm (81%) oraz alkoholizm (61%).**

2 Suma odpowiedzi: bardzo powszechne i dość powszechne.

Według badań przeprowadzonych w 2019 roku z deklaracji badanych wynika, że w zdecydowanej większości rodzin zdarzają się nieporozumienia i konflikty (71%), przy czym w większości dochodzi do nich bardzo rzadko (54%), natomiast w co szóstej (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie się nie zmieniła.

Dom – obok pracy, szkoły oraz ulic poza najbliższą okolicą – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji po 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowali zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotece (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, tramwaju, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%)[3].

Przemoc domowa zachodzi wówczas, gdy mąż, żona lub inny członek rodziny wyrządza krzywdę fizyczną lub psychiczną najbliższym, z którymi mieszka pod jednym dachem. Sprawca przemocy domowej, wykorzystując swoją przewagę nad ofiarą, próbuje ją zdominować, zastraszyć, poniżyć i wymusić na niej określone zachowania. Jeśli osoba doświadczająca przemocy domowej w porę nie zareaguje i nie uwolni się od tyranii sprawcy, z czasem będzie jej coraz trudniej przerwać błędny krąg przemocy. Miesiące, a czasem nawet całe lata upokorzeń zmieniają u ofiary postrzeganie samej siebie – zaczyna ona stopniowo przejmować taki obraz własnej osoby, jaki wmawia jej oprawca. Wówczas jedynym wyjściem jest zwrócenie się do instytucji, które dysponują środkami prawnymi pomagającymi karać sprawców przemocy.

O przemocy domowej można mówić wówczas, gdy spełnia następujące cechy:

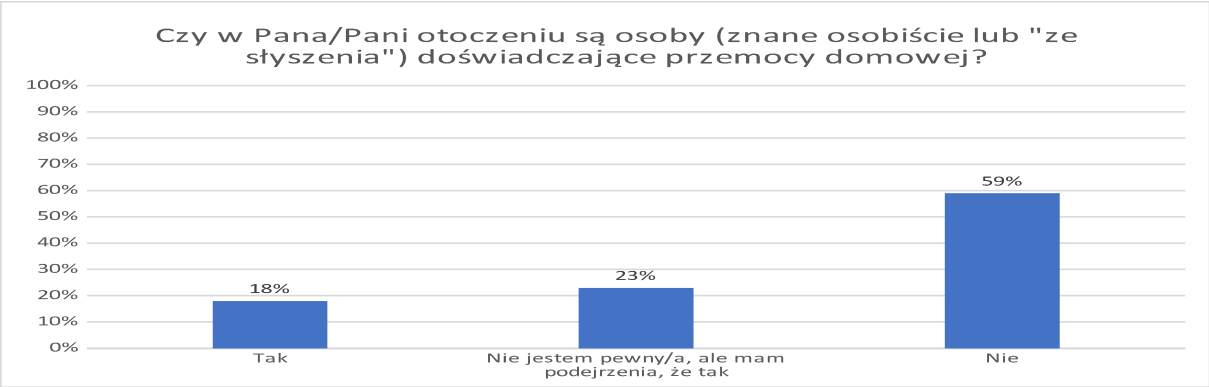
- ma charakter intencjonalny co oznacza, że działania sprawcy są świadome i zamierzone;

3 CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu,* Warszawa, kwiecień 2019

- jest rodzajem relacji, w której jedna ze stron podporządkowana jest drugiej – sprawca wykorzystuje swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub społeczną, aby zdominować ofiarę;
- jest relacją, w której sprawca podejmując działania lub zaniechując ich narusza prawa i dobra osobiste ofiary;
- powoduje szkody fizyczne i psychiczne oraz wywołuje cierpienie u osoby, która doznaje przemocy.

Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy domowej.

18% mieszkańców Oświęcimia deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 23% nie jest pewna, ale podejrzewa, że może do tego dochodzić. Należy pamiętać, że tego rodzaju przemoc jest w dużej mierze zjawiskiem ukrytym i wiele osób jej doznających nie zgłasza się po pomoc, ani też nie sygnalizuje, że jej doświadcza.

W dalszej części ankiety badane były przekonania mieszkańców Oświęcimia dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 86% badanych zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy domowej jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do

stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala automatycznie na zakończenie problemu przemocy domowej.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach". Mieszkańcy Miasta Oświęcim nie są skłonni myśleć schematycznie o przemocy domowej **i łącznie 96%**[4] **uświadamia sobie, że przemoc może wystąpić w każdej rodzinie. Podobnie 93% zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy domowej może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

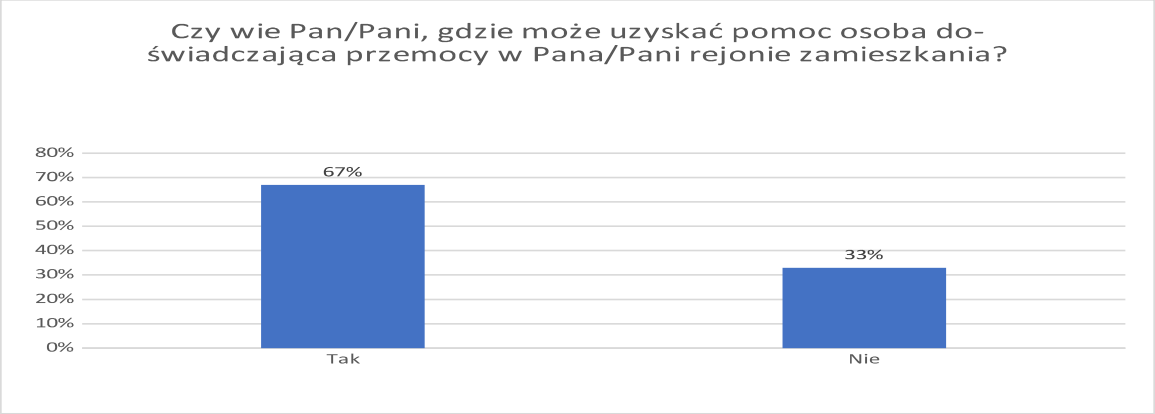
Odpowiedzi „Zdecydowanie nieprawdziwe" i „Raczej nieprawdziwe" określają, że funkcjonujące wśród badanych przekonania na temat przemocy są budujące:

- „Przemoc domowa to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać" (97%);
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary" (97%);
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych" (97%).

Twierdzenie	*Zdecydowanie prawdziwe*	*Raczej prawdziwe*	*Raczej nieprawdziwe*	*Zdecydowanie nieprawdziwe*
Przyczyną przemocy domowej jest alkohol.	37%	49%	9%	5%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	2%	2%	29%	67%
Ofiarą przemocy domowej może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	76%	17%	5%	2%
Przemoc domowato prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	1%	2%	23%	74%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	0%	3%	16%	81%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	3%	1%	13%	83%

4 Suma odpowiedzi: *raczej nieprawdziwe* i *zdecydowanie nieprawdziwe.*

Zapytaliśmy również mieszkańców Miasta Oświęcim, czy wiedzą, gdzie w rejonie zamieszkania może otrzymać pomoc osoba doświadczająca przemocy – **67% badanych wskazało, że posiada taką wiedzę –** wymieniano: policję, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, lekarza i specjalistyczne poradnie oraz parafię.

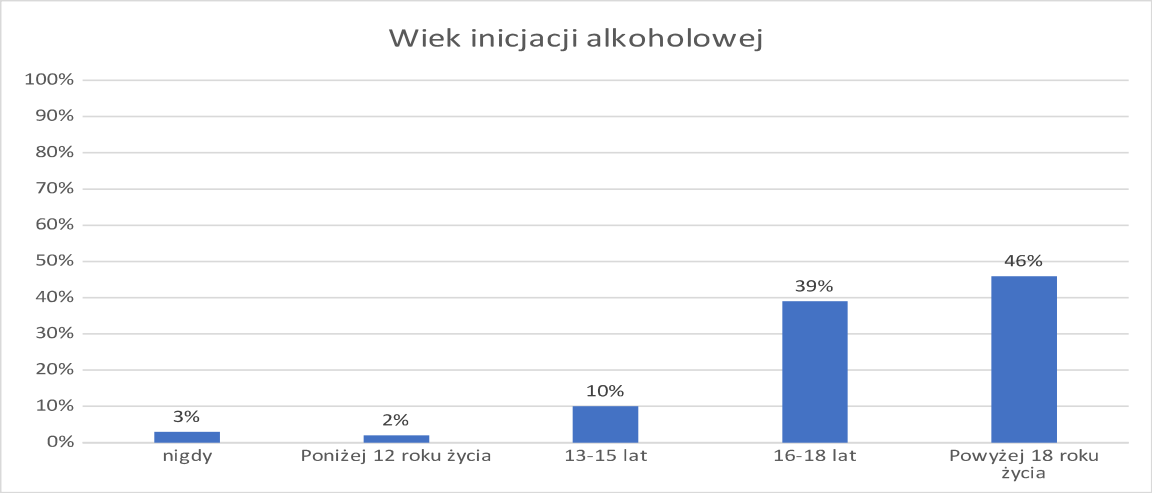
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Spożywanie alkoholu przez Polaków jest dość powszechnym zjawiskiem. Polska ma długą tradycję związaną z alkoholem, w tym znaną produkcję wódki. Statystyki pokazują, że konsumpcja alkoholu w Polsce bywa wysoka w porównaniu do innych krajów europejskich. Jednak rząd, samorządy i organizacje zdrowia publicznego podejmują wysiłki w celu ograniczenia nadużywania alkoholu poprzez działania profilaktyczne, kampanie edukacyjne i środki regulacyjne.

Warto pamiętać, że nadmierne spożycie alkoholu może prowadzić do różnych problemów zdrowotnych i społecznych, dlatego istotne jest umiarkowane podejście do konsumpcji alkoholu.

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców Miasta Oświęcim na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był deklarowany wiek inicjacji alkoholowej. **46% ankietowanych deklaruje, że alkoholu spróbowało po raz pierwszy po uzyskaniu pełnoletności**. 39% osób wskazało na wiek między 16 a 18 r. ż., kolejne 12% na wiek poniżej 15 lat. 3% z badanej grupy zadeklarowało, że nigdy nie spożywało alkoholu.

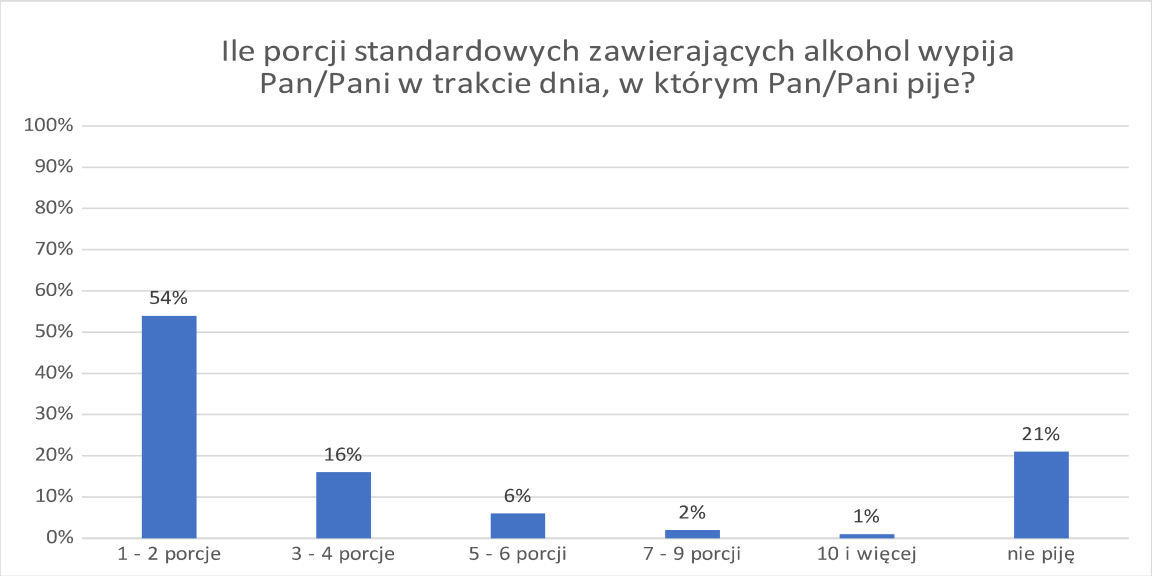

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol **kilka razy w roku (50%)** oraz **kilka razy w miesiącu (25%)**. 6% osób przyznało się do spożywania alkoholu raz w tygodniu a 4% kilka razy w tygodniu. 15% spośród dorosłych mieszkańców deklarujących spożycie alkoholu jest aktualnie abstynentami.

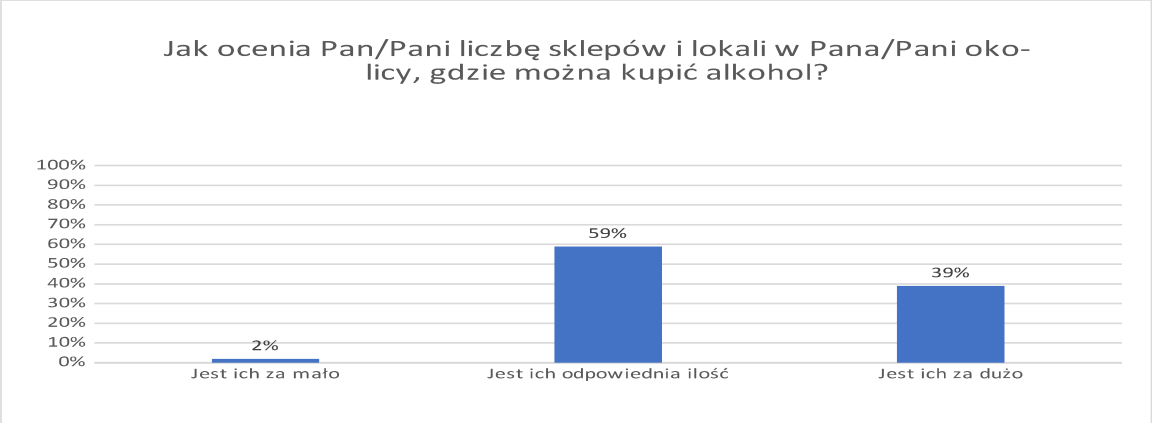

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego ilości. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcji (54%) oraz 3-4 porcji alkoholu (16%). W tym pytaniu abstynencję zadeklarowało 21%.

2% z badanych mieszkańców Miasta Oświęcim uważa, że **w okolicy znajduje się zbyt mała liczba punktów**, w których można kupić alkohol a dla 39% ankietowanych takich miejsc jest za dużo. **Jednocześnie 59% respondentów deklaruje, że na terenie Miasta Oświęcim jest ich odpowiednia liczba.**

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych" napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest

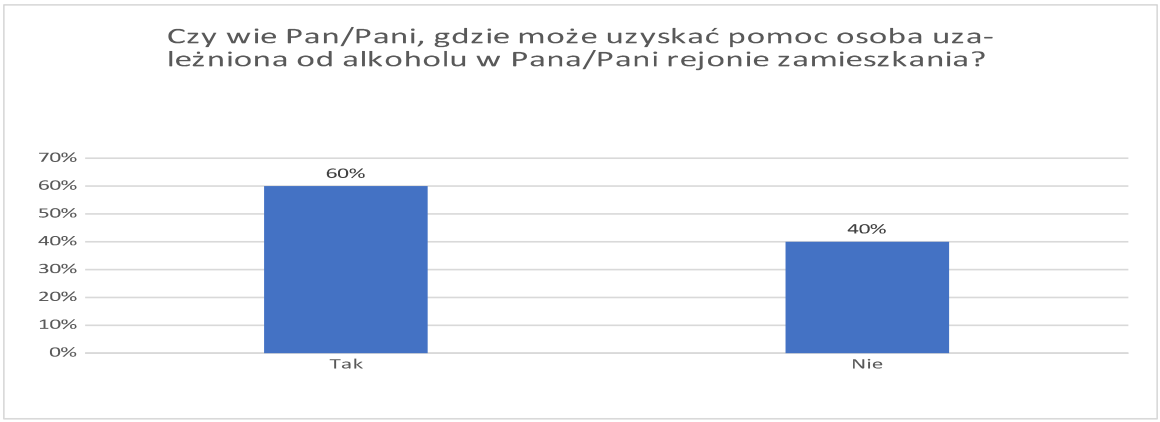
rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Miasta Oświęcim, ponieważ **łącznie 93% mieszkańców nie zgodziło się z tym twierdzeniem.**

Jednocześnie, łącznie **80% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** Łącznie 48% respondentów przychyla się do stwierdzenia, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

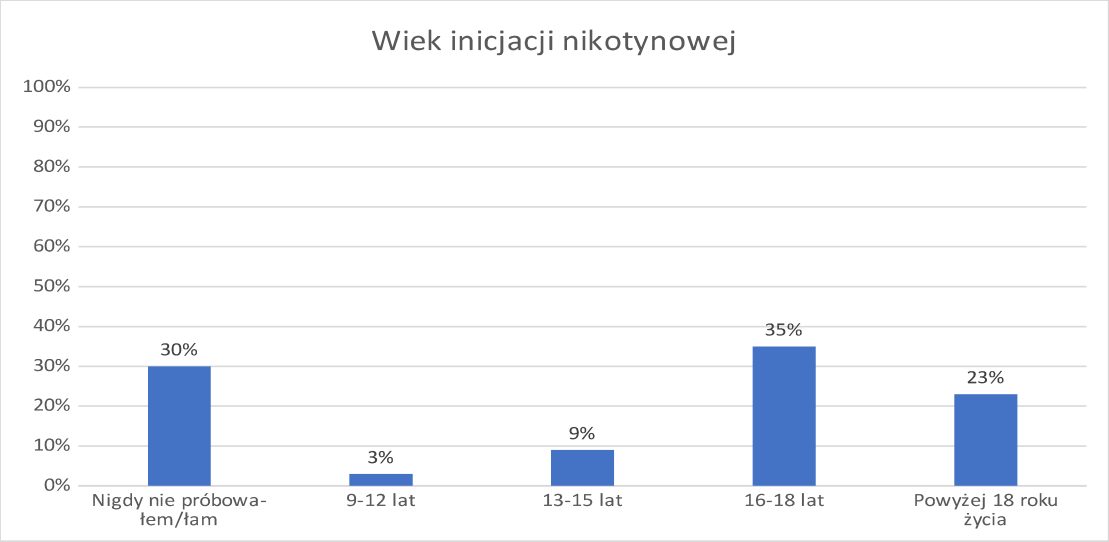
100% respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu**. 97% badanych twierdzi, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.** Łącznie 97% badanych mieszkańców **nie zgadza się z tym, aby prowadzić samochód po spożyciu nawet niewielkich ilości alkoholu.**

Twierdzenie	*Zdecydowanie zgadzam się*	*Raczej zgadzam się*	*Raczej nie zgadzam się*	*Zdecydowanie nie zgadzam się*
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	2%	5%	31%	62%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.	33%	48%	14%	5%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.	36%	44%	17%	3%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.	13%	35%	42%	10%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.	1%	2%	16%	81%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.	0%	3%	3%	94%
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.	0%	0%	7%	93%

Zapytaliśmy również mieszkańców Miasta Oświęcim, czy wiedzą, gdzie może otrzymać pomoc osoba uzależniona od alkoholu **– 60% badanych wskazało posiadanie takiej wiedzy i wymieniano –** grupy AA, lekarzy, poradnie leczenia uzależnień czy Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

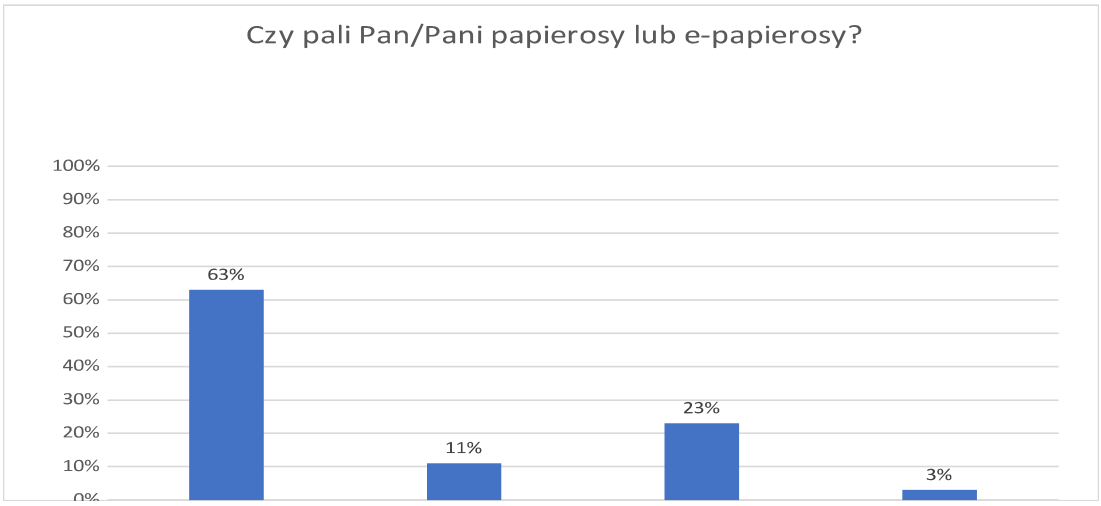

Czy wie Pan/Pani, gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od alkoholu w Pana/Pani rejonie zamieszkania?
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
60%
40%
Tak
Nie

Pierwszą z poruszanych kwestii w tej części był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **23% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa jako **osoby pełnoletnie**. Kolejno, 35% mieszkańców deklaruje, że zapaliło po raz pierwszy papierosa będąc w wieku 16-18 lat, a 12% w wieku poniżej 15 r.ż. 30% z badanej grupy wskazało, że nigdy nie palili papierosów czy wyrobów tytoniowych.

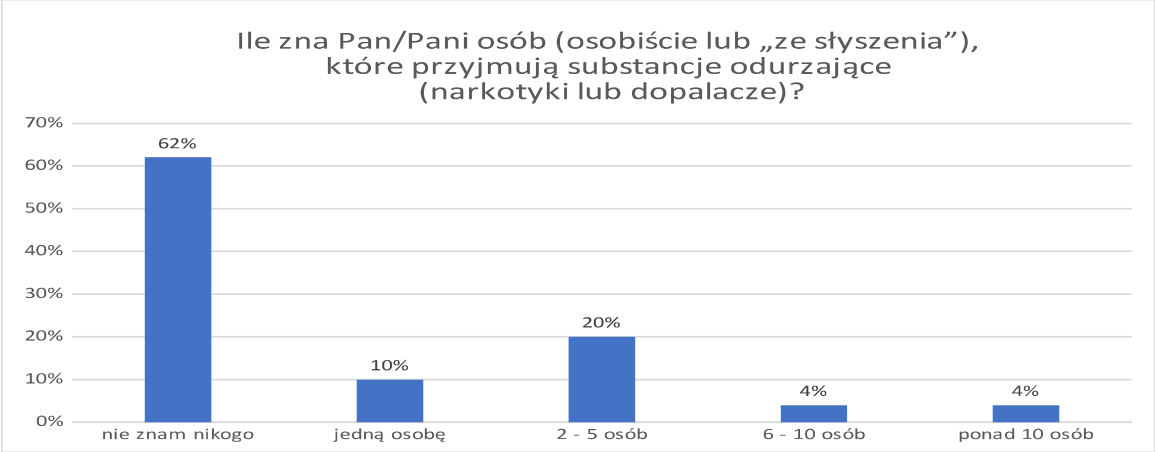
Regularne palenie papierosów zadeklarowało 23% respondentów, a e-papierosy pali regularnie 3% badanych. Okazjonalne palenie wyrobów tytoniowych deklaruje 11% badanych. 63% spośród ankietowanych mających za sobą inicjację nikotynową podaje, że nie jest uwikłana w nałóg i nie pali.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

Czy pali Pan/Pani papierosy lub e-papierosy?
100%
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
63%
11%
23%
3%

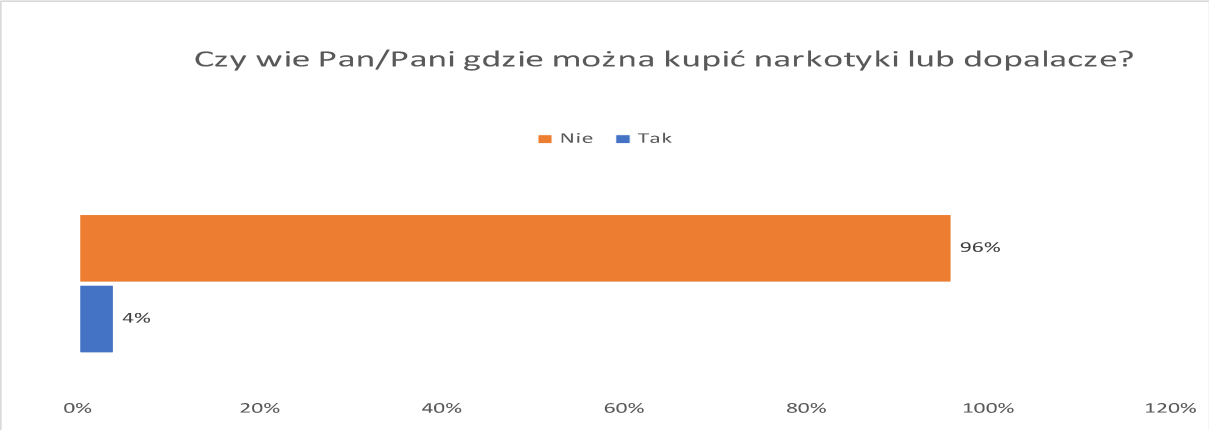
Kolejną część badania postaw mieszkańców Miasta Oświęcim rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku badanych osób. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki.

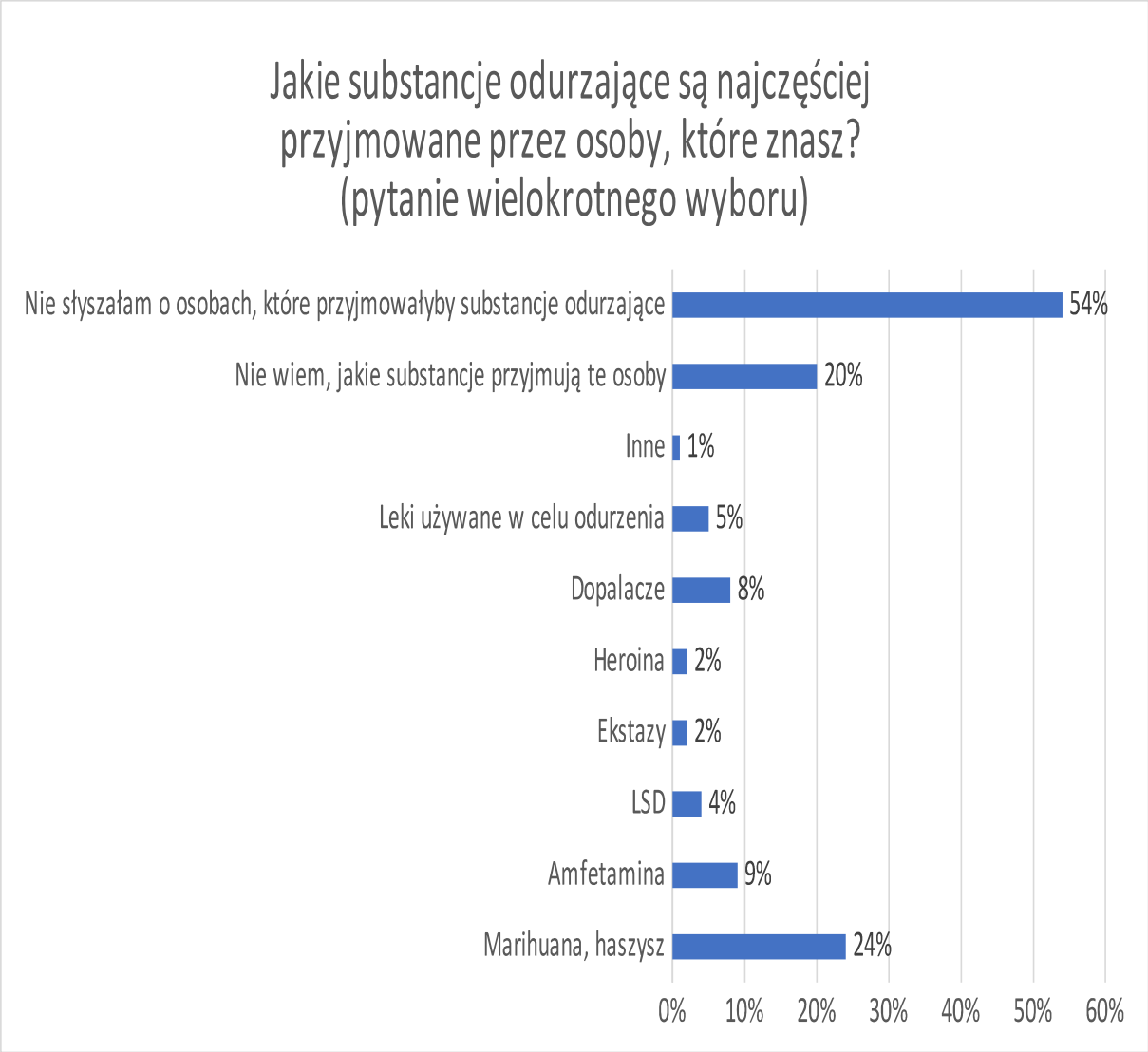
38% z badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 62% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób. Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się: **marihuana i haszysz, amfetamina oraz dopalacze.**

96% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

Czy wie Pan/Pani gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?
Nie
Tak
96%
4%
0%
20%
40%
60%
80%
100%
120%

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)
Nie słyszałam o osobach, które przyjmowałyby substancje odurzające
54%
Nie wiem, jakie substancje przyjmują te osoby
20%
Inne
1%
Leki używane w celu odurzenia
5%
Dopalacze
8%
Heroina
2%
Ekstazy
2%
LSD
4%
Amfetamina
9%
Marihuana, haszysz
24%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%

Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych, oraz związanych z naruszaniem norm społecznych i prawa. Jest określane jako patologiczny hazard, nałogowe granie, hazard przymusowy. Bywa nazywane ukrytym nałogiem, bowiem w przeciwieństwie do innych uzależnień nie wywołuje widocznych dla otoczenia symptomów i można go dość łatwo ukryć. O diagnozie tego zaburzenia nie decyduje rodzaj uprawianej gry, lecz sposób grania, który z czasem staje się sensem życia dla osoby uzależnionej i główną motywacją życiową. Aktywność związana z graniem jest dominującą aktywnością, która często prowadzi do utraty pracy, rodziny, dóbr materialnych i marginalizacji społecznej. Bez względu na ponoszone koszty nałogowy hazardzista wraca do gry.

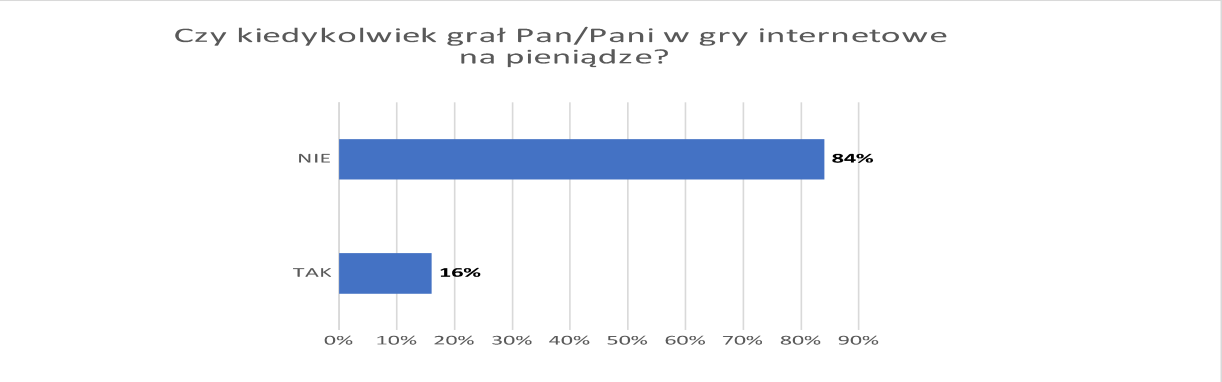
W Polsce problem patologicznego uzależnienia narasta i choć staje się coraz bardziej powszechny, to świadomość społeczna konieczności leczenia tej choroby, jak i samych form pomocowych pozostaje ciągle marginalna. Ocenia się, że ponad 380 tys. osób może być uzależnionych od gier hazardowych, a około 200 tys. jest narażonych na ryzyko uzależnienia. Uważa się, że ponad 6 mln osób cierpi i doświadcza negatywnych skutków uzależnienia swoich dzieci, rodziców, partnerów. Niebezpiecznym jest to, że inicjacja hazardowa dotyka osoby w coraz młodszym wieku. We współczesnym świecie, zagrożenie ryzykiem nałogu hazardowego jest związane z preferowanym sposobem spędzania relaksacyjnego czasu i łatwym dostępem do nowych typów hazardu np. internetowego czy publiczne miejsca pełne elektronicznych gier.[5]

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy

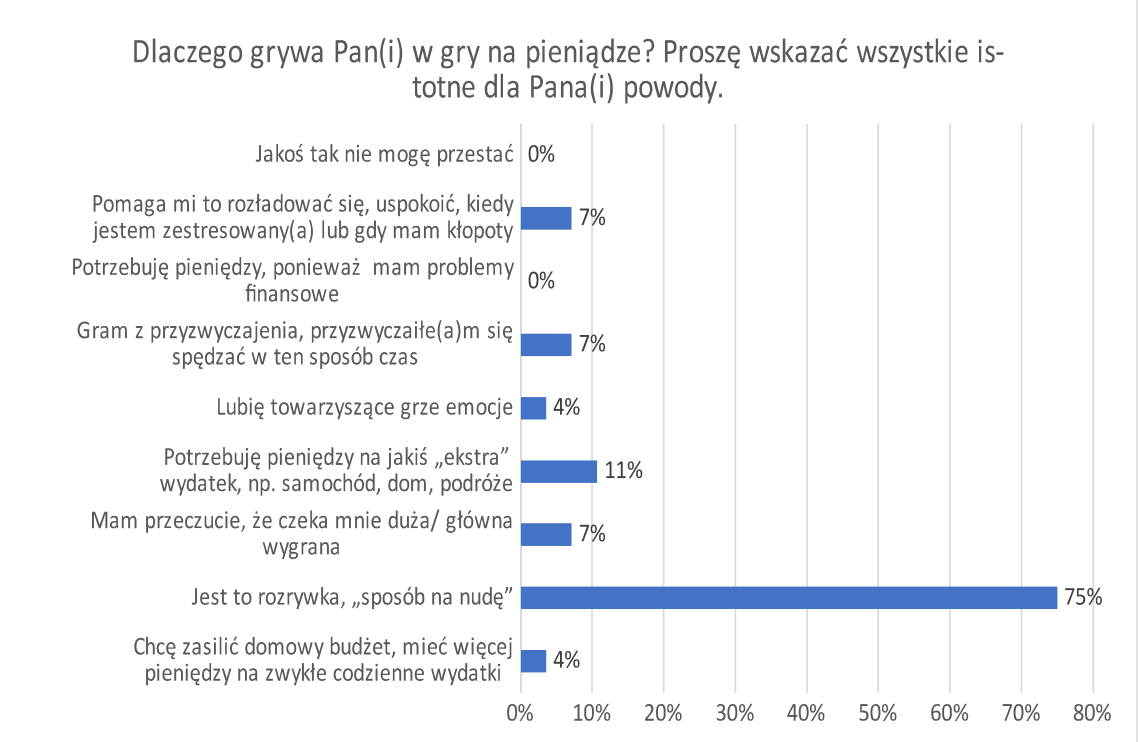
5 www.salusprodomo.pl

zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Miasta Oświęcim o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

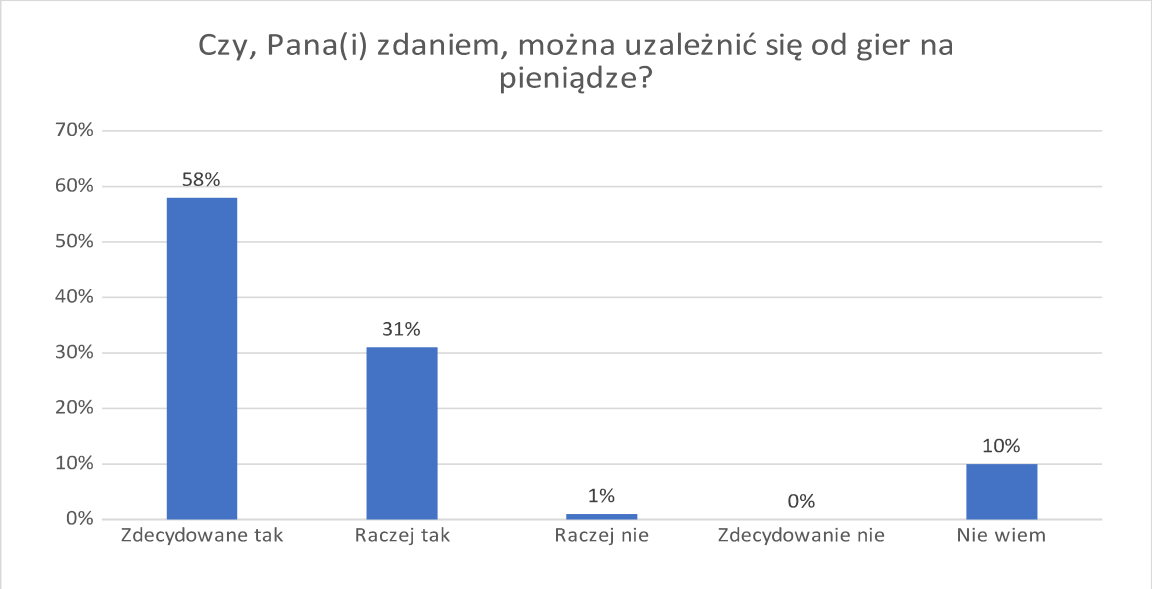
Respondenci zostali zapytani o ich osobiste doświadczenia związane z graniem w gry hazardowe. Jak wynika z przeprowadzonych badań, **84% dorosłych mieszkańców Miasta Oświęcim, deklaruje, że nigdy nie grało w gry internetowe, gdzie można wygrać pieniądze.**

Problem internetowych gier na pieniądze nie dotyczy większości mieszkańców Oświęcimia. Jednak ci z badanych, którzy zadeklarowali, że mieli do czynienia z taką formą hazardu jako powody grania wskazali głownie, że grają, ponieważ jest to dla nich rozrywka, sposób na nudę (75%) oraz potrzebują pieniędzy na dodatkowe wydatki (11%).

89% ankietowanych mieszkańców Miasta Oświęcim jest zdania, że od grania w gry hazardowe na pieniądze można się uzależnić, a zdaniem 1% takie uzależnienie nie jest możliwe. 10% deklaruje brak wiedzy w tym temacie.

W miarę jak technologia rozwija się, cyberprzestępstwa stają się coraz bardziej zaawansowane i powszechne. W związku z tym, organy ścigania i firmy zajmujące się bezpieczeństwem pracują nad zapobieganiem i zwalczaniem tych zagrożeń. Warto być świadomym i ostrożnym użytkownikiem Internetu, aby uniknąć stania się ofiarą cyberprzestępstw – włamania na konto bankowe czy na portalach społecznościowych, oszustwa czy wyłudzenia, zniesławienia i hejt.

35% badanych mieszkańców Oświęcimia deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego, a 53% nie jest pewna, ale podejrzewa, że może do tego dochodzić.

POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW MIASTA OŚWIĘCIM

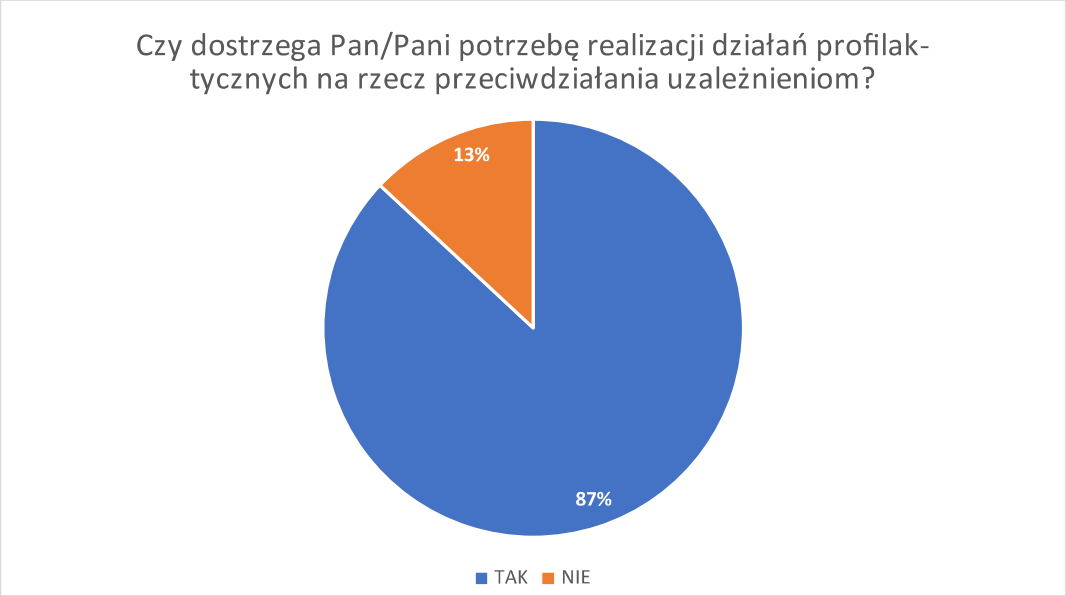
Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należą do zadań własnych Miasta. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, również przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych Miasta. Podstawą tych działań jest zaś Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym[6].

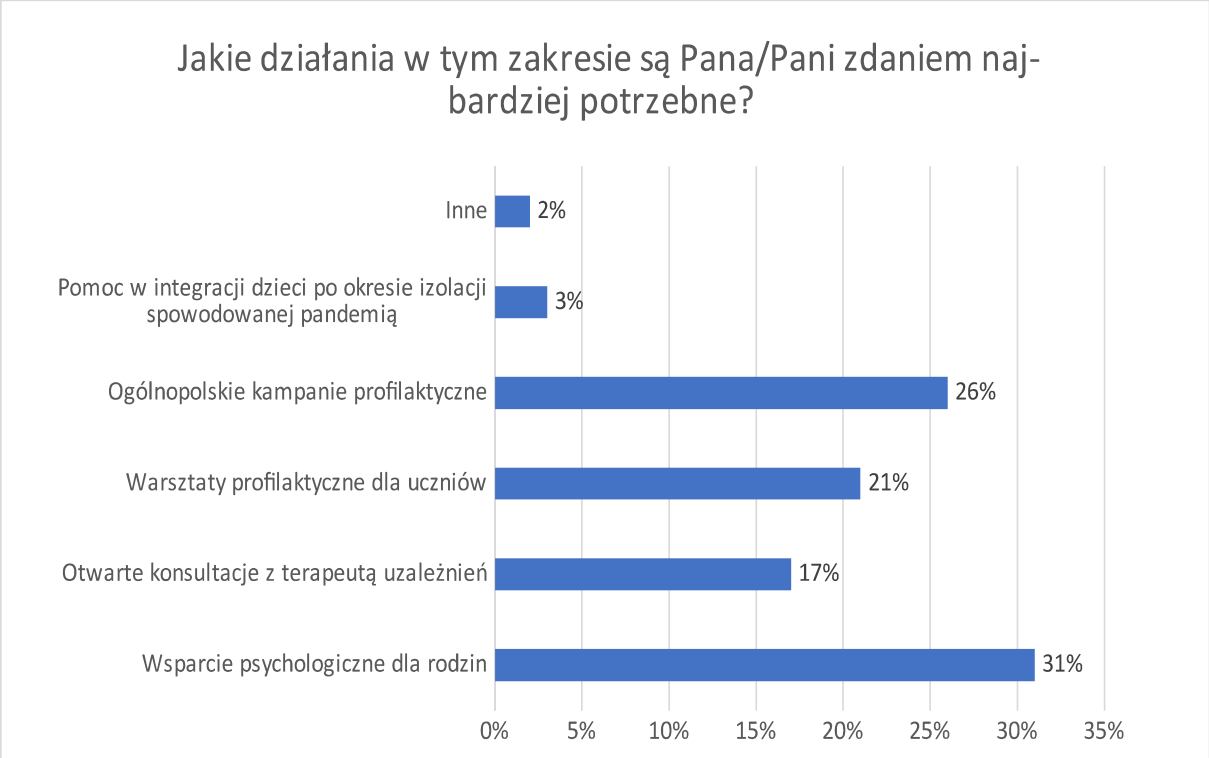
Mieszkańcy Miasta Oświęcim zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne.

Jak wynika z przeprowadzonych badań **87% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień.** Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych (alkohol, nikotyna, narkotyki, nowe substancje psychoaktywne, leki) oraz zapobieganie różnorodnym szkodom zdrowotnym i społecznym, które są z tym związane, takim jak: groźne choroby i infekcje, wypadki drogowe, zatrucia i przedawkowania, uzależnienia, niepełnosprawność, marginalizacja, konflikty z prawem, problemy młodych ludzi w uzyskaniu zatrudnienia, akty agresji, problemy w relacjach z innymi, problemy w nauce i inne destrukcyjne lub szkodliwe czyny popełniane pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz w związku z nimi.

6 Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2469)

Respondenci, którzy dostrzegają potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień zostali poproszeni o wskazanie, które z owych działań są w ich opinii najbardziej potrzebne. Badani wskazali na potrzebę **wparcia psychologicznego dla rodzin (31%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (26%), prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (21%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (17%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (3%).**

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy wynikami w poszczególnych badanych obszarach dla mieszkańców Miasta Oświęcim, które zostały przeprowadzone w 2015, 2019 oraz 2023 roku.

- **Najistotniejszy problem społeczny środowiska lokalnego**:

  - w 2015 roku najpoważniejsze problemy to bezrobocie, zubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm,

  - w 2019 roku mieszkańcy uznali zanieczyszczenie powietrza i krajobrazu,

  - w 2023 roku wskazywano na uzależnienie od papierosów, uzależnienie od alkoholu oraz zanieczyszczenie powietrza – smog.

- **Spożywanie alkoholu:**

  a) w porównaniu z wynikami badań ankietowych z poprzednich lat, mieszkańcy Oświęcimia aktualnie spożywają alkohol na podobnym poziomie:

  - kilka razy w roku (2015: 52%, 2019: 55%, 2023: 50%),

  - kilka razy w miesiącu (2015: 22,5%, 2019: 23%, 2023: 25%),

  - abstynenci (2015: 12%, 2019: 19%, 2023: 15%),

  b) błędne przekonanie jakoby alkohol zawarty w „słabszych" napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce) jest aktualnie bardziej rozpowszechnione wśród mieszkańców Miasta Oświęcim. W 2019 roku żaden z badanych nie zgadzał się z nim, aktualnie (2023 r.) zgadza się 7%.

- **Narkotyki i dopalacze:**

  Odsetek badanych potwierdzających znajomość osób przyjmujących środki psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze:

  - 2015: 29%,

  - 2019: 40%,

  -2023: 38%.

- **Przemoc w rodzinie:**

Znajomość osób doświadczających przemocy w rodzinie z badania na badanie zmniejsza się:

- 2015: 59%,
- 2019: 57%,
-2023: 18%.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących na terenie miasta są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie Miasta Oświęcim. Metoda zastosowana w tej grupie to **PAPI** (ang. *Paper & Pen Personal Interview*) – metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy

Grupa badana stanowiła 27 kobiet i 3 mężczyzn – wszyscy respondenci zadeklarowali, że są pracownikami punktów sprzedaży. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 37 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,

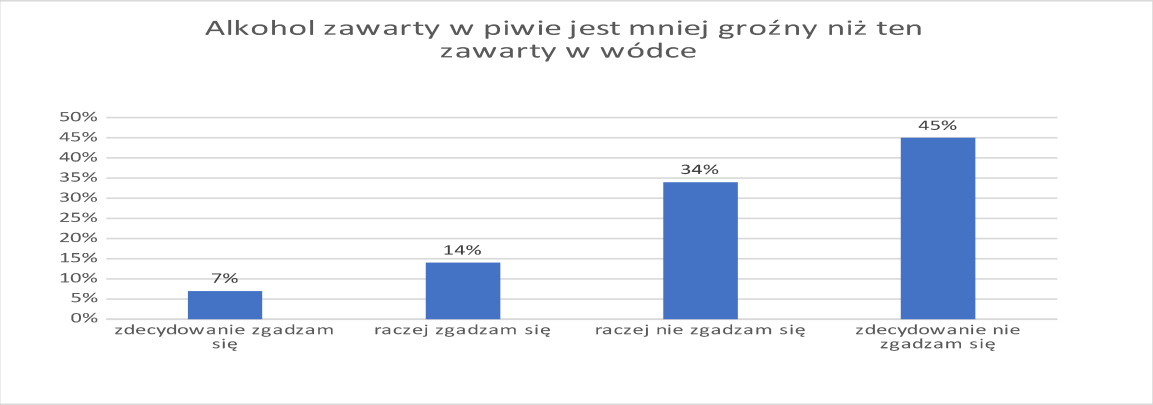
Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

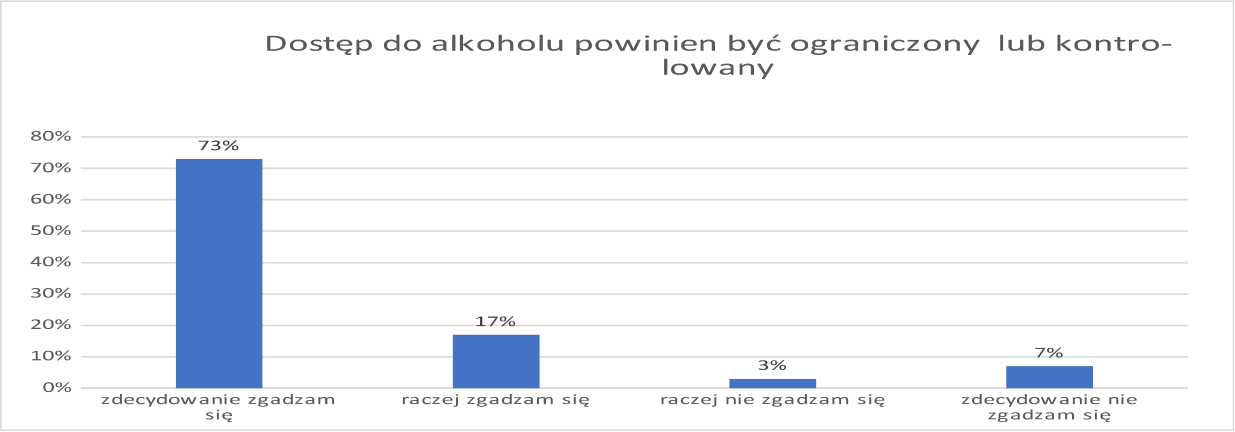
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

79% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że nie zgadzają się z twierdzeniem, aby alkohol zawarty w piwie był mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o **wysokim** poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

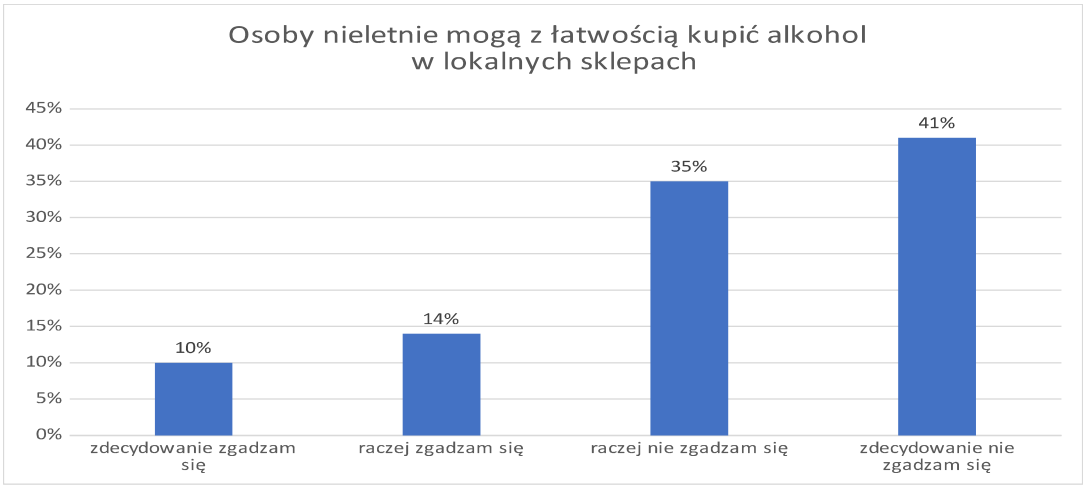
90% badanych sprzedawców alkoholu uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany.

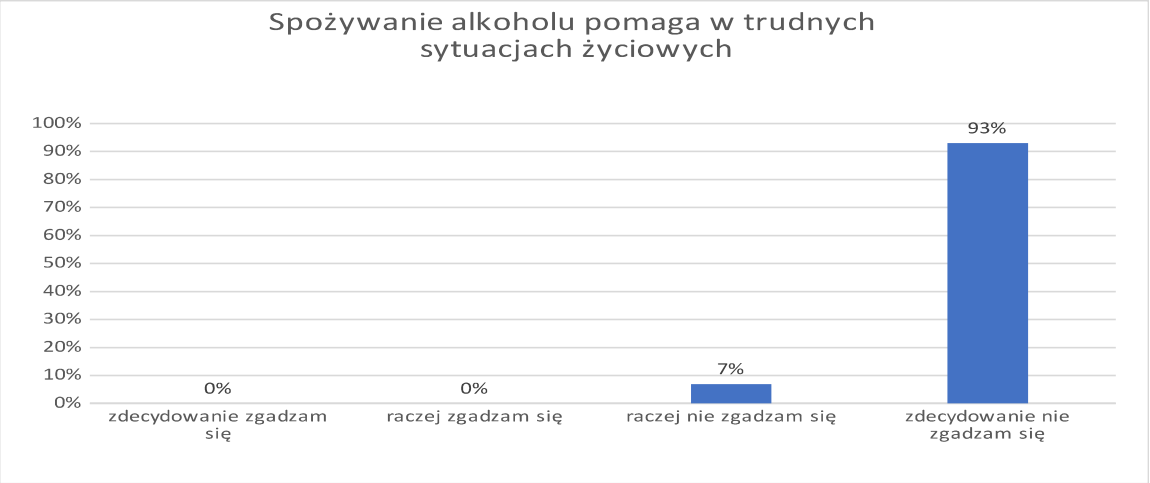
Łącznie 83% respondentów uważa, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku. Natomiast 17% badanych sprzedawców wyraża zdanie przeciwnie.

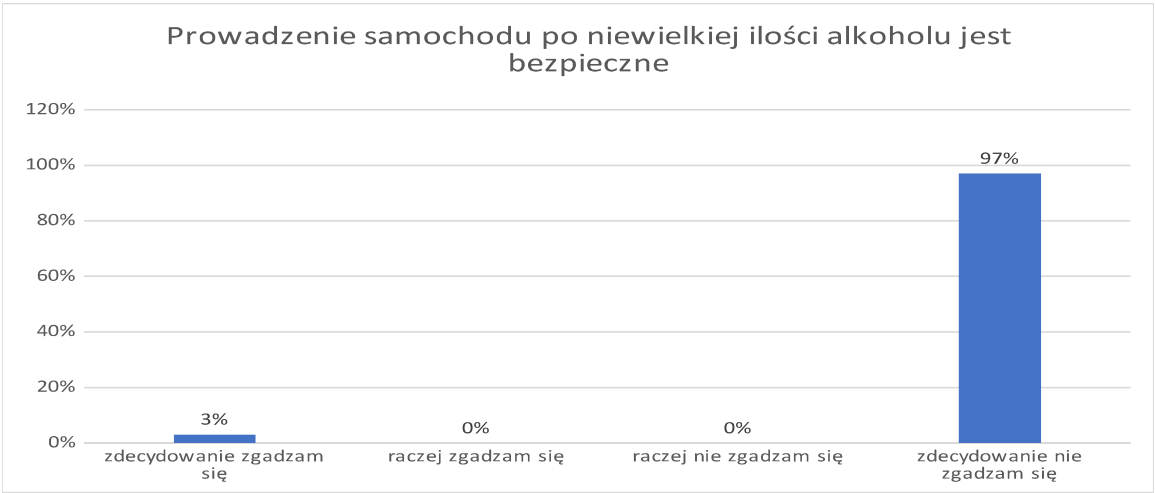

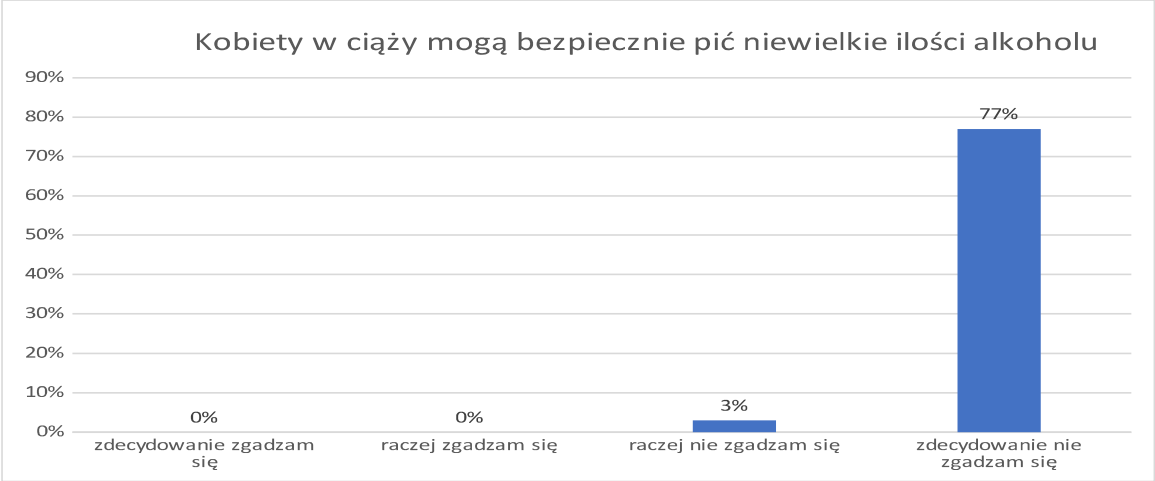
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej18. roku życia. **76% z przebadanych sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.**

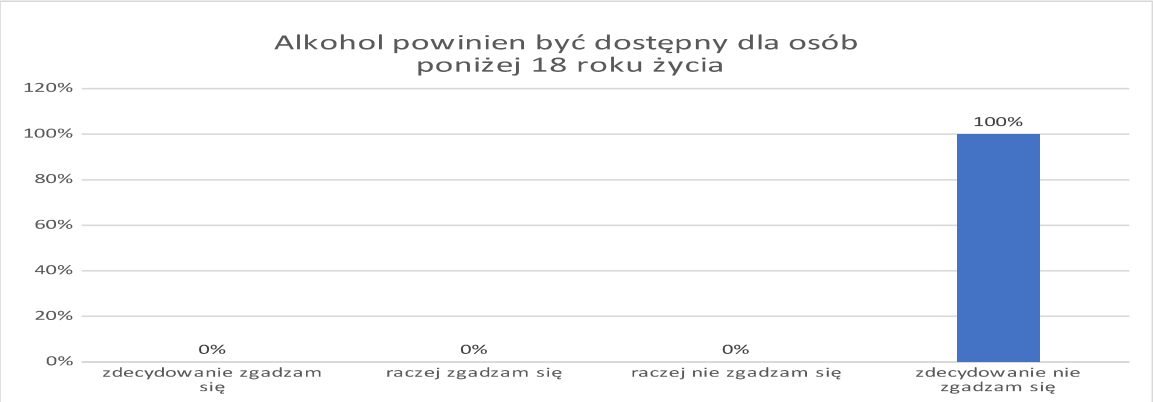
Łącznie 100% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych. Co więcej, **97%** badanych odpowiedziało, że **prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne.** Również **100%** sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że **kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.**

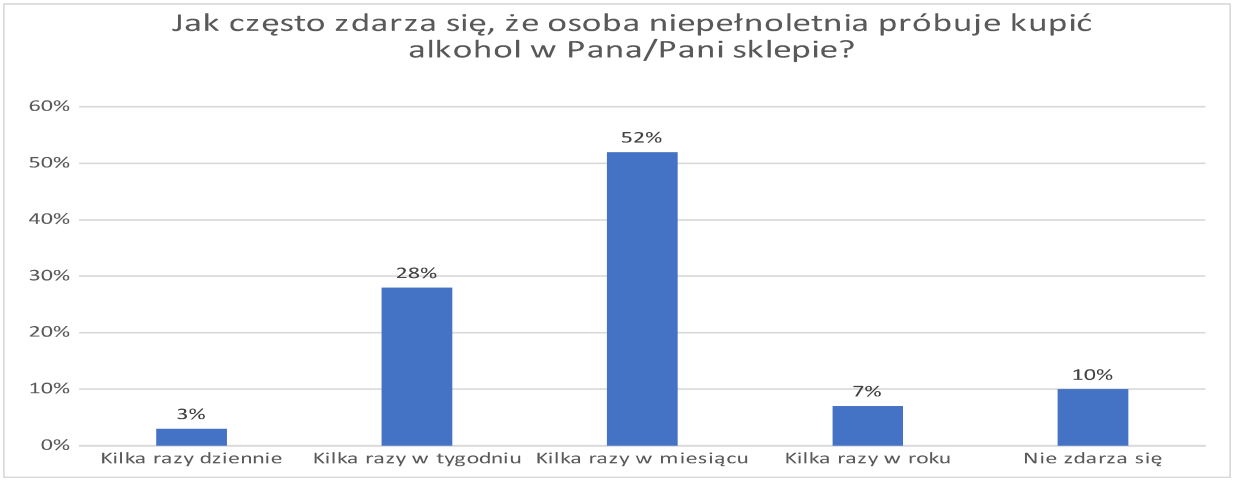
Łącznie **100%** sprzedawców napojów alkoholowych w Mieście Oświęcim **uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia.**

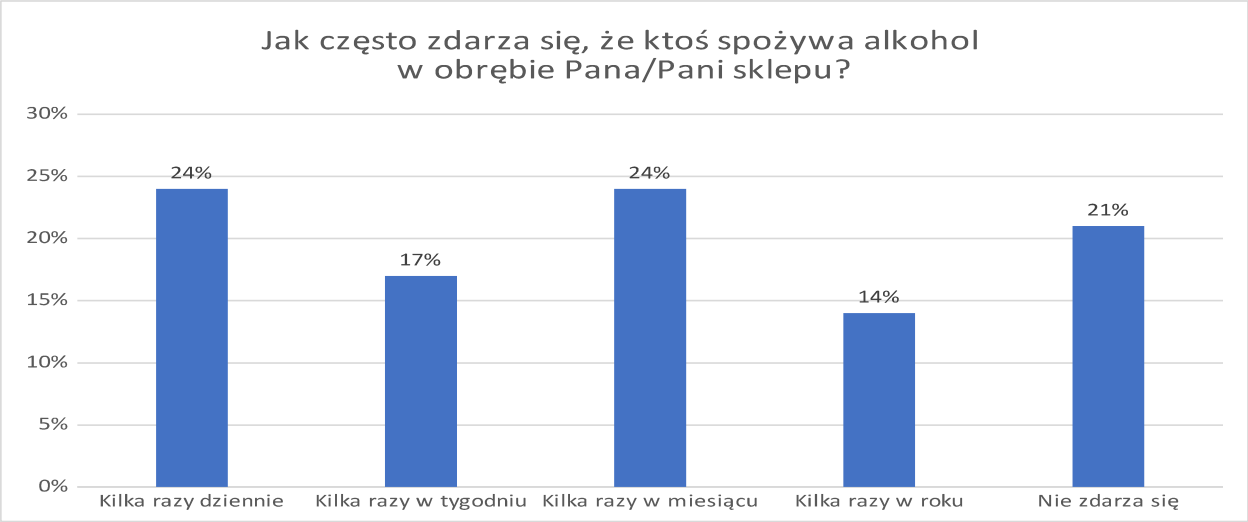
83% z badanej grupy nie zgadza się z twierdzeniem, aby w okolicy była zbyt duża liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

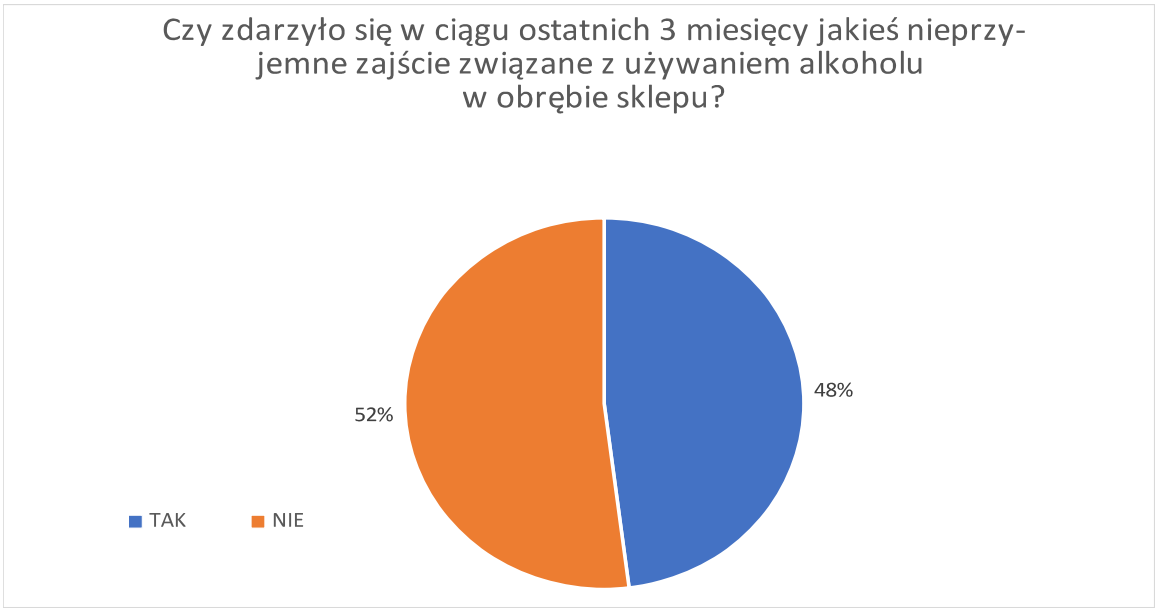
Sprzedawcy napojów alkoholowych w Mieście Oświęcim deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (52%) oraz kilka razy w tygodniu (28%).**

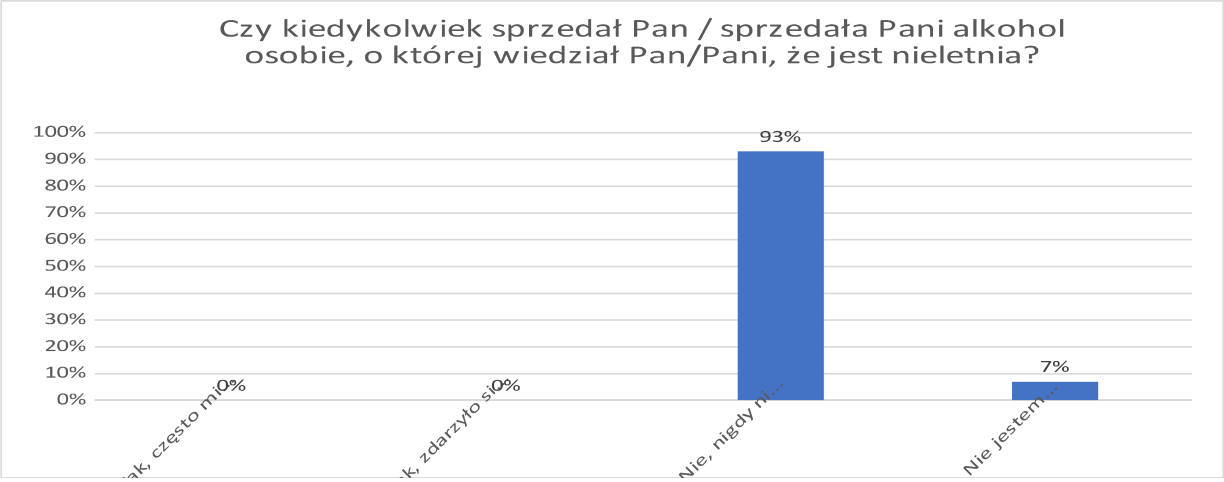
Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być częstym zjawiskiem. 24% badanych stwierdziło, że zdarza się kilka razy dziennie, kolejne 24% wskazuje na kilka razy w miesiącu, 17% na kilka razy w tygodniu a 14% kilka razy w roku. 21% badanych podaje, że taka sytuacja nie ma to miejsca.

52% ankietowanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu.

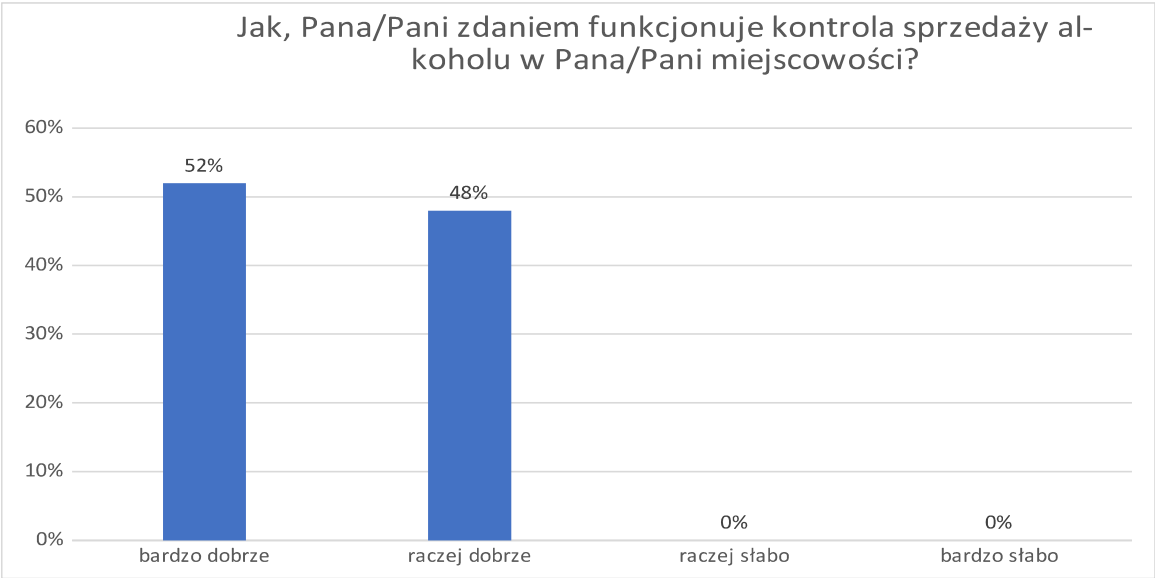
93% sprzedawców napojów alkoholowych z Miasta Oświęcim deklaruje, że nigdy nie sprzedała alkoholu osobie, która budziła wątpliwości co do pełnoletniości.

W przypadku wątpliwości, co do wieku tylko **83% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek** a 17% robi to często.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w Mieście Oświęcim. **Łącznie 100% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.**

ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH MIASTA OŚWIĘCIM W LATACH: 2019, 2023

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy wynikami w poszczególnych badanych obszarach dla badanych sprzedawców napojów alkoholowych Miasta Oświęcim.

1) W porównaniu do badania sprzedawców napojów alkoholowych z 2019 roku, aktualnie zauważalny jest wzrost częstotliwości prób zakupu alkoholu przez osoby nieletnie.
2) Aktualnie częściej zdarzają się sytuacje picia alkoholu w obrębie sklepu.
3) Aktualnie wszyscy sprzedawcy napojów alkoholowych deklarują, że w przypadku wątpliwości co do wieku osoby kupującej alkohol sprawdzają częściej dowody potwierdzające wiek kupującego.
4) Na przestrzeni czasu pomiędzy badaniami zauważalny jest spadek deklaracji sprzedawców napojów alkoholowych mówiący o tym, że osoby nieletnie mogą z łatwością zakupić alkohol (2019: 40%; 2023: 24%).
5) Zwiększył się odsetek sprzedawców deklarujących, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie nieletniej (2019: 90%, 2023: 93%) co może świadczyć też o rzetelnym przestrzeganiu przepisów obowiązujących badaną grupę.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

METODOLOGIA

Badanie przeprowadzono metodą CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Użycie tej metody pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,
- napojów energetycznych,

a także zagadnienia związane z:

- uzależnieniami behawioralnymi,
- przemocą,
- cyberprzemocą,
- sposobami spędzania czasu wolnego.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

W badaniu wzięli uczniowie klas VII i VIII szkół podstawowych oraz klas II szkół średnich z terenu Miasta Oświęcim w następującej liczebności:

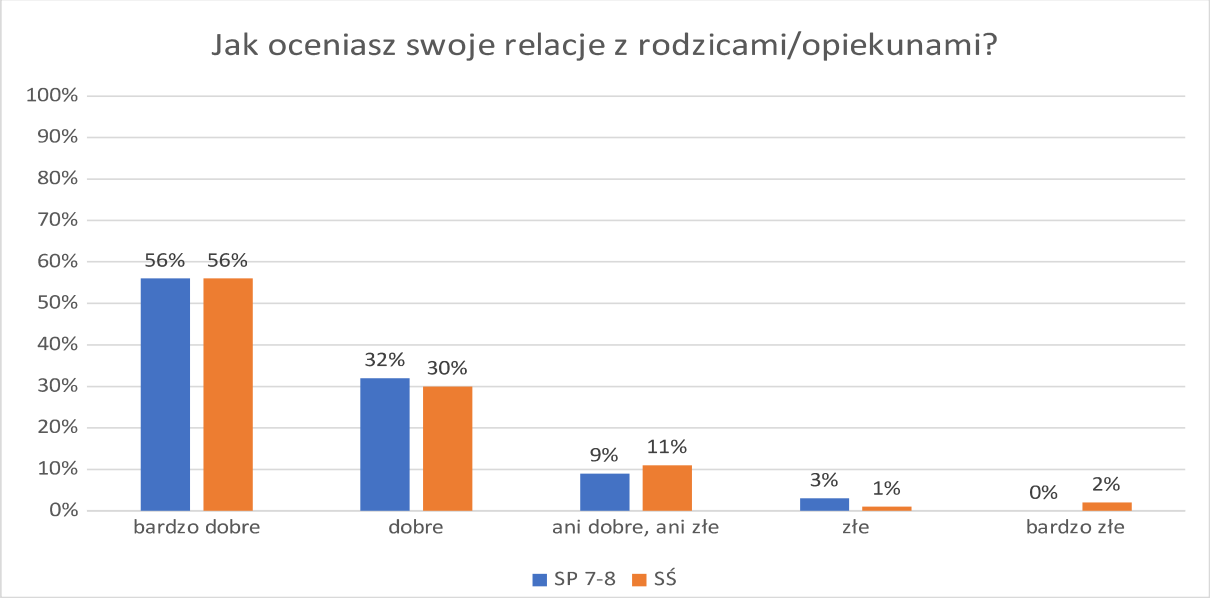
Liczebność grup badanych	
Szkoły Podstawowe - uczniowie klas 7-8 (SP)	600
Szkoły średnie - uczniowie klas 2 (SŚ)	495
ŁĄCZNIE	1095

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI

Rozwijanie pozytywnych relacji międzyludzkich w okresie dorastania jest jednym z kluczowych elementów sprzyjających skuteczności programów profilaktycznych. Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowić mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy.

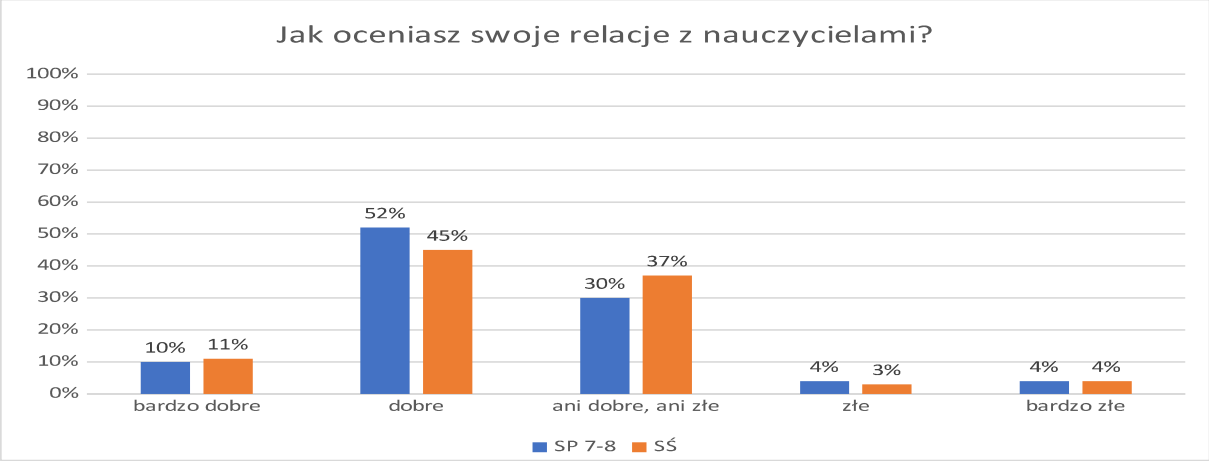
Uczniowie w Mieście Oświęcim deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami: SP 7-8: łącznie 88%; SŚ: łącznie 85%. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne/ problemowe.

Klimat szkoły jest jednym z tych elementów środowiska społecznego, które w istotny sposób mogą modyfikować procesy socjalizacyjne i rozwojowe. Wiele badań wskazuje

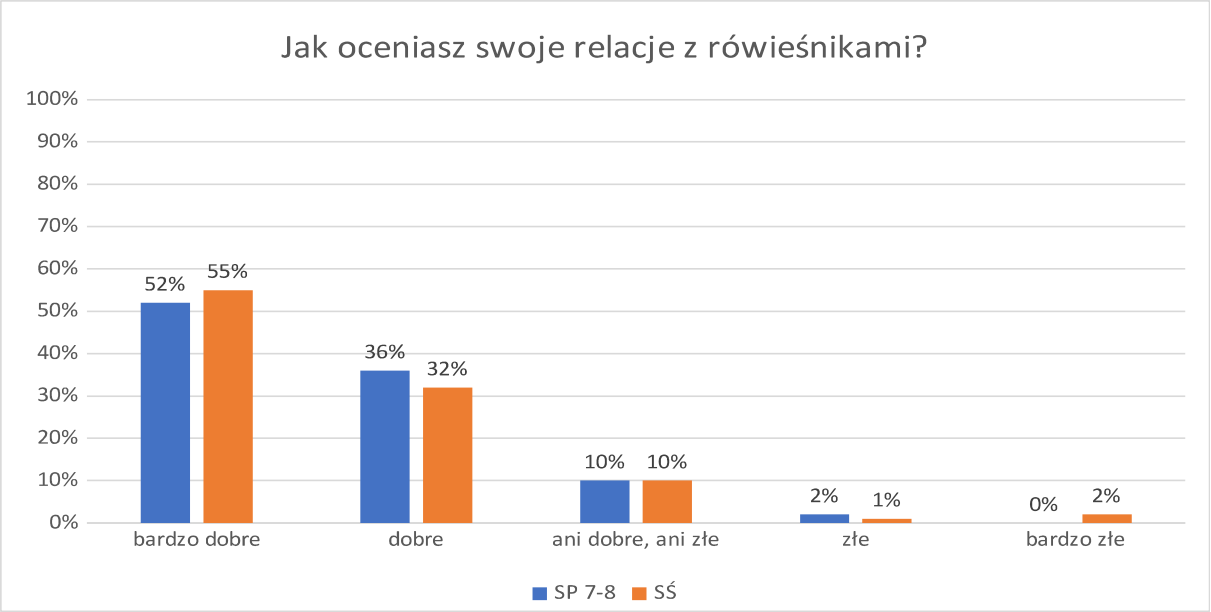
na to, że pozytywny klimat szkoły należy do istotnych czynników wspierających karierę szkolną dzieci i młodzieży, a także należy do czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi. Dobry klimat w szkole sprzyja przystosowaniu uczniów do wymagań i obowiązków szkolnych; wiąże się z lepszymi wynikami w nauce, wyższą motywacją do uczenia się, większym zaangażowaniem uczniów w pracę na lekcjach, wyższymi wskaźnikami frekwencji oraz mniejszymi wskaźnikami „wypadania" uczniów z systemu szkolnego. Badacze przedmiotu wskazują także na związki dobrego klimatu szkoły z korzystnymi postawami uczniów wobec szkoły, wobec działalności prospołecznej w szkole, a także z zadowoleniem z siebie i poczuciem własnej wartości. Dodatkowo, wyniki badań mówią o tym, że postrzeganie przez uczniów swoich związków ze szkołą i z nauczycielami jako przeważnie pozytywnych jest związane z mniejszym rozpowszechnieniem zachowań ryzykownych młodzieży, w tym: używania substancji psychoaktywnych, stosowania przemocy, ryzykownych zachowań seksualnych oraz zaburzeń emocjonalnych i zachowania[7].

Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie z Miasta Oświęcim mają w większości **bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami: SP 7-8: łącznie 62%; SŚ łącznie 46%.**

Kolejnym istotnym elementem są relacje **z rówieśnikami – uczniowie z Miasta Oświęcim relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze - SP 7-8: łącznie 88%; SŚ: łącznie 87%.**

7 K. Ostaszewski, *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience,* Warszawa 2014.

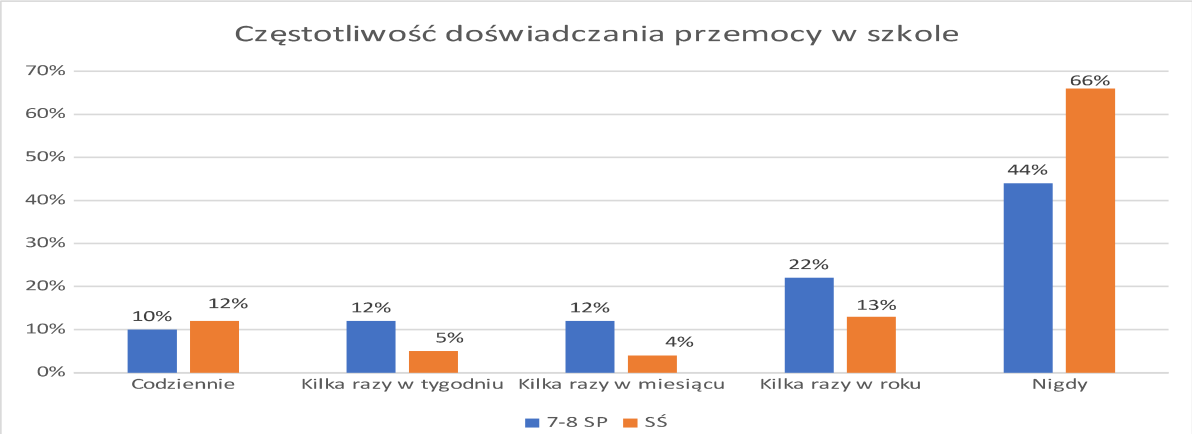
Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w Mieście Oświęcim, co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w Oświęcimiu pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

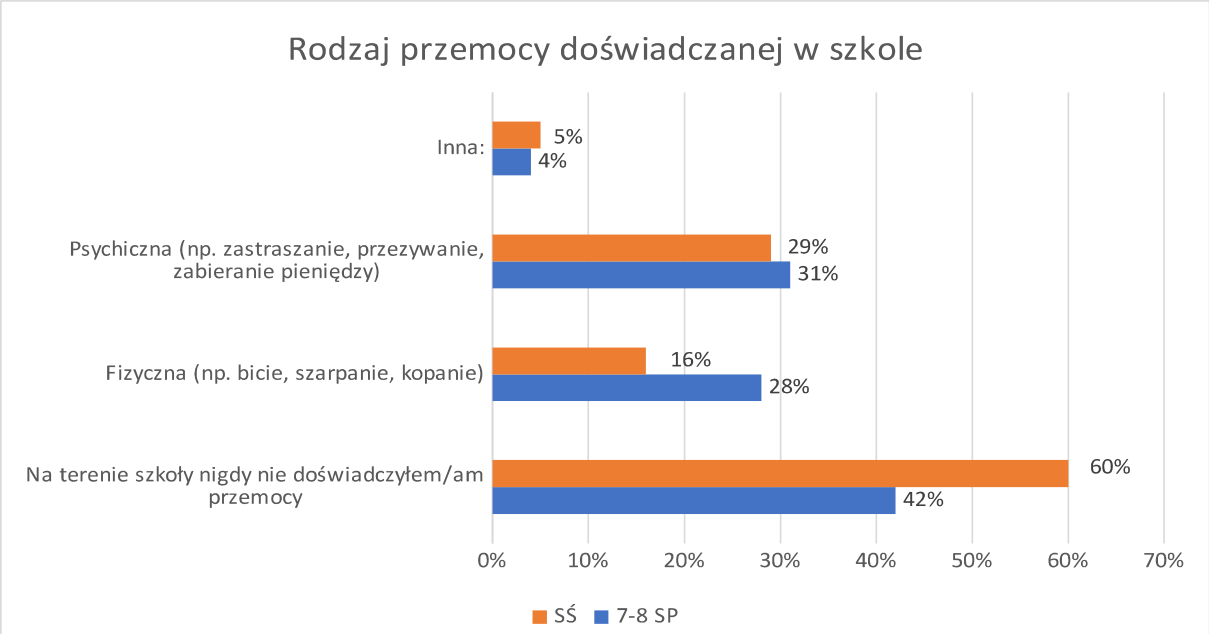
W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

Spora część uczniów deklaruje, że nie są ofiarami przemocy doświadczanej ze strony innych uczniów (44% SP 7-8; 66% SŚ).

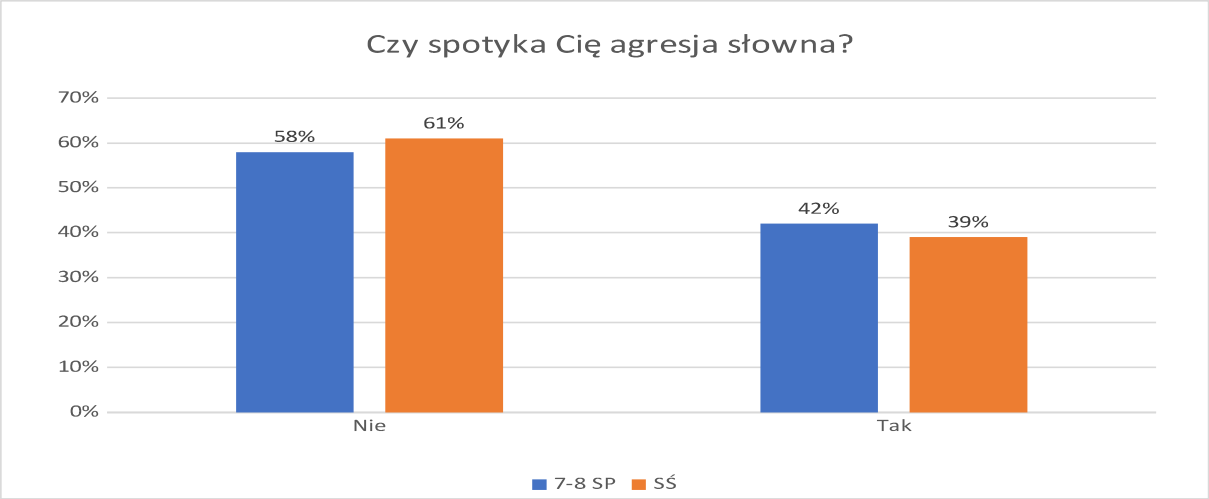
Niepokojące, wydają się dane, że jest grupa uczniów, która przyznaje, że codziennie doświadcza w szkole przemocy (10% 7-8 SP; 12% SŚ). Należy również zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich badanych grupach uczniów pojawiły się deklaracje mówiące o doświadczaniu przemocy w szkole: kilka razy w tygodniu, kilka razy w miesiącu i roku.

Zapytaliśmy też uczniów o rodzaj doświadczonej przez nich przemocy w szkole. Wyniki wskazują, że uczniowie zarówno klas młodszych jak i starszych doświadczają w szkole częściej przemocy psychicznej niż fizycznej.

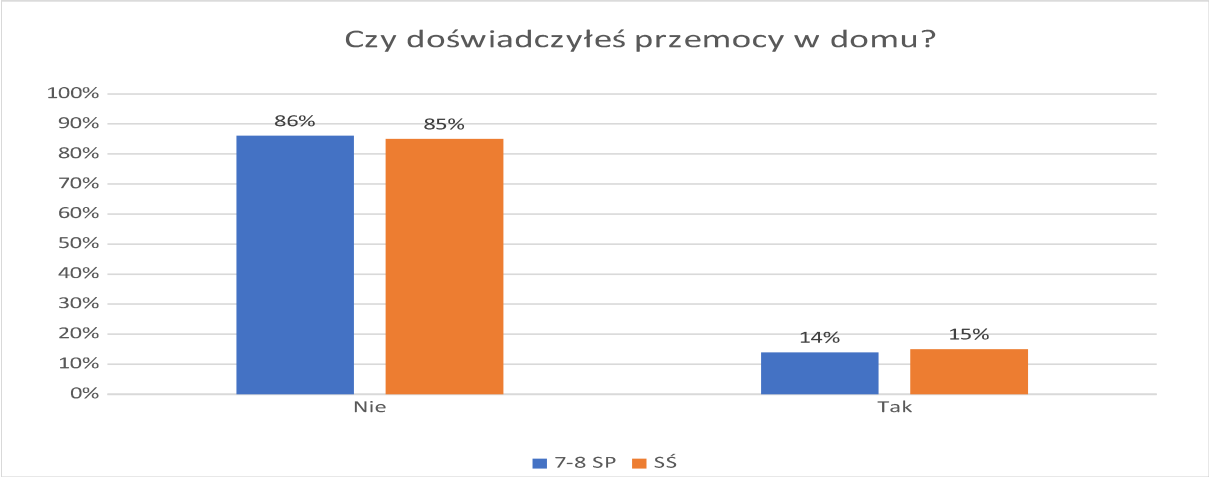

Jak wynika z przeprowadzonych badań – uczniowie Szkół Miasta Oświęcim wskazują, iż w ich środowisku dochodzi do agresji słownej (SP 7-8: 42%; SŚ: 39%).

Dzieci i młodzież spędzają najwięcej czasu w domu i w szkole – w związku z tym obydwa

te środowiska powinny charakteryzować się harmonią i spokojem, które umożliwią prawidłowy rozwój młodego człowieka. Uczniowie zostali zapytani czy doświadczają przemocy domowej. Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów Miasta Oświęcim (SP 7-8: 14%; SŚ: 15%).

Czy doświadczyłeś przemocy w domu?
100%
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
86%
85%
14%
15%
Nie
Tak
7-8 SP
SŚ

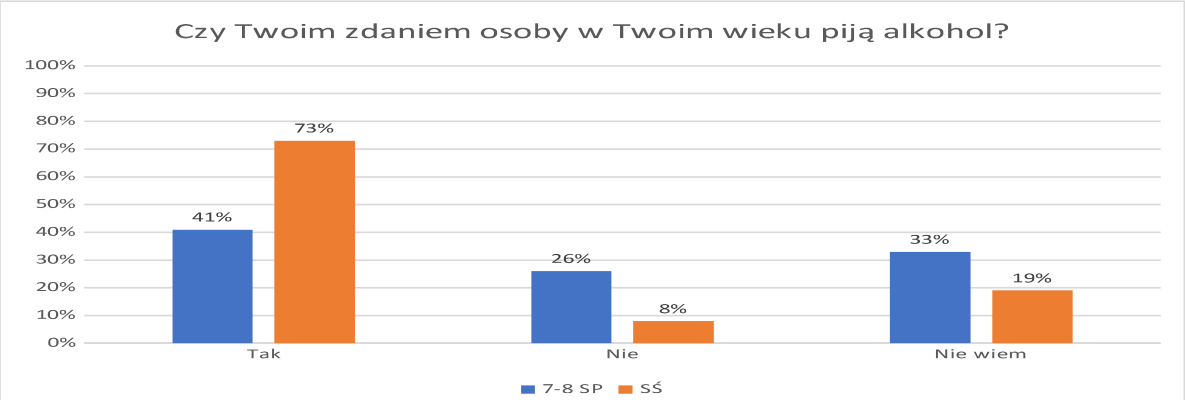
Ekspansja i globalizacja mediów i rynków w dużym stopniu kształtuje poglądy i wartości młodzieży, jej wybory i zachowania. Młodzi ludzie w obecnej rzeczywistości mają więcej swobody, większe możliwości i częściej dysponują własnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie, grupa ta jest coraz bardziej narażona na oddziaływanie presji zewnętrznej, technik sprzedaży i marketingu, których agresywność w odniesieniu do towarów konsumpcyjnych i potencjalnie szkodliwych substancji, takich jak alkohol i inne substancje psychoaktywne, stale rośnie.

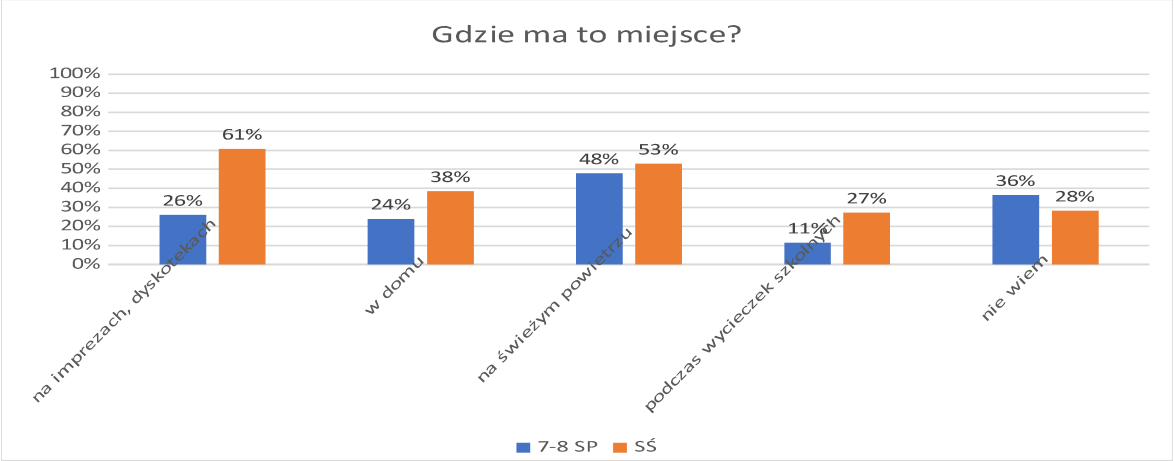
Jak wynika z badań ESPAD (Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach na temat Używania Alkoholu i Narkotyków) z 2019 roku napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto-szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodszych i 43,4% uczniów starszych. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie: 74% (72% w 2016) uczniów przynajmniej raz piło piwo, 62% (63% w 2018) – wódkę i inne mocne alkohole, a 43% (41% w 2016) – wino[8].

W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. **41% uczniów klas 7-8 oraz 73% uczniów klas SŚ przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol**. Następnie badanych zapytano o to, w jakich miejscach ich koledzy/koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazywali najczęściej,

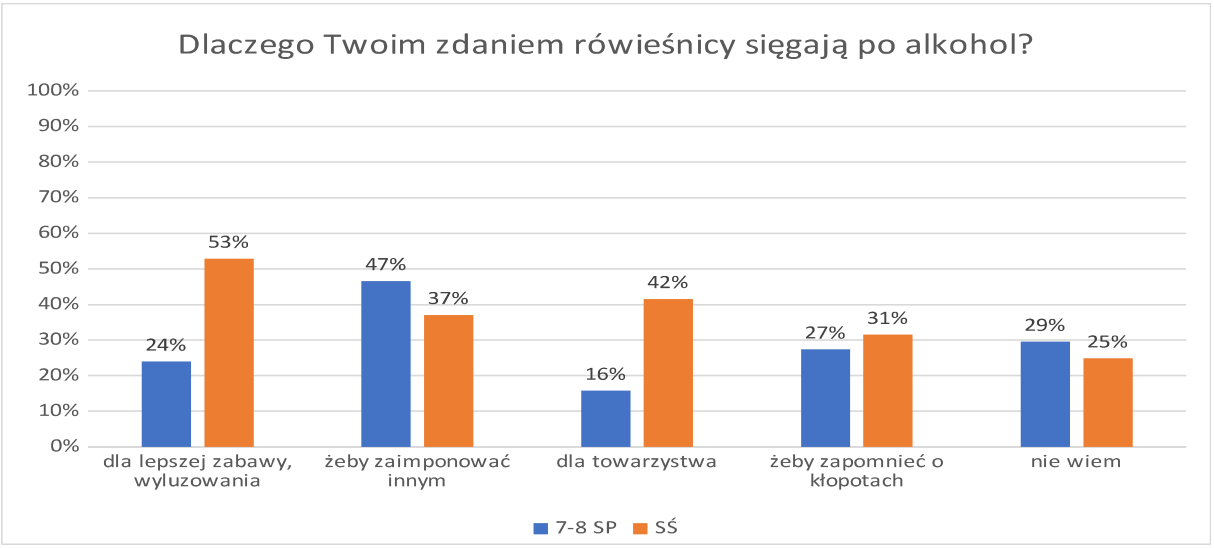
8 J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD przeprowadzonych w 2019 roku,* Warszawa 2020.

że podczas spędzania czasu na świeżym powietrzu (SP 7-8: 48%, SŚ: 53%) oraz na imprezach/dyskotekach (SP 7-82: 6%, SŚ: 61%).

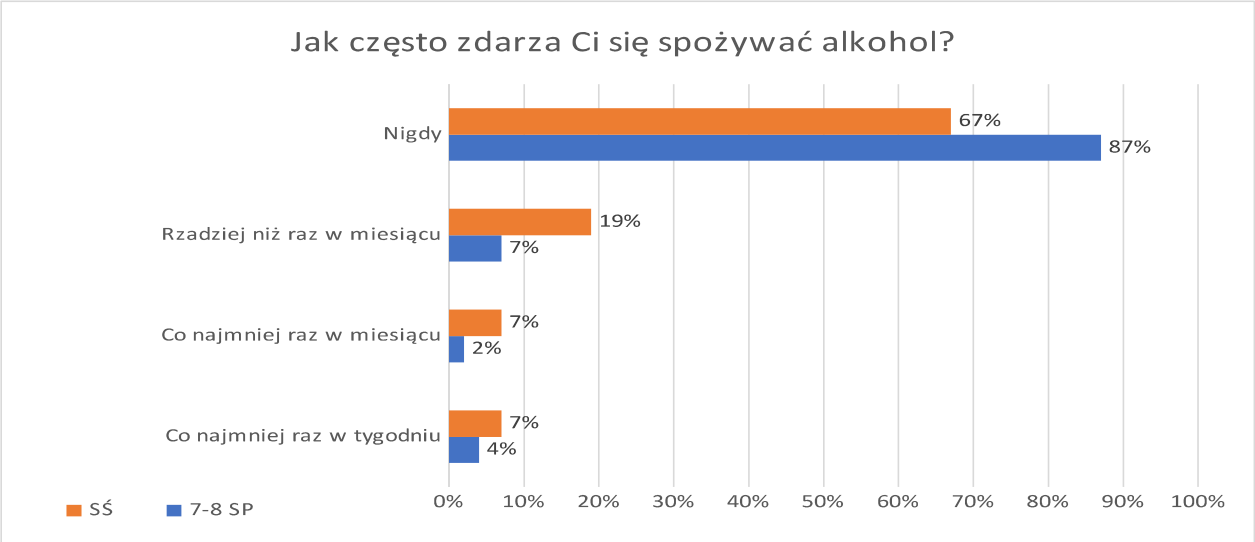

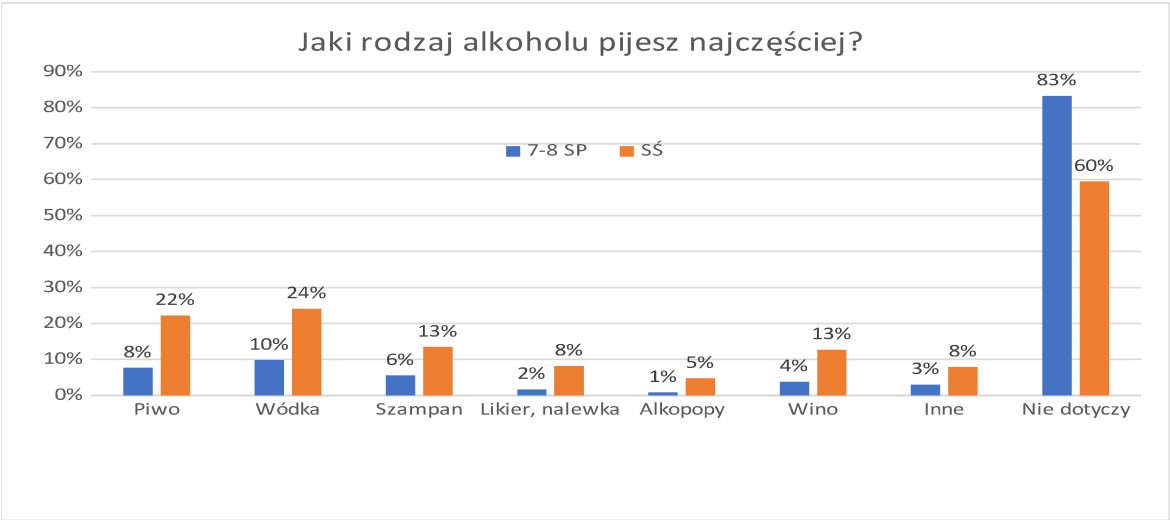
Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol, respondenci wskazywali najczęściej na chęć zaimponowania innym (SP 7-8: 47%, SŚ: 37%), dla lepszej zabawy (SP 7-8: 24%, SŚ: 53%) oraz, co niepokojące, aby zapomnieć o kłopotach (SP 7-8: 27%, SŚ: 31%).

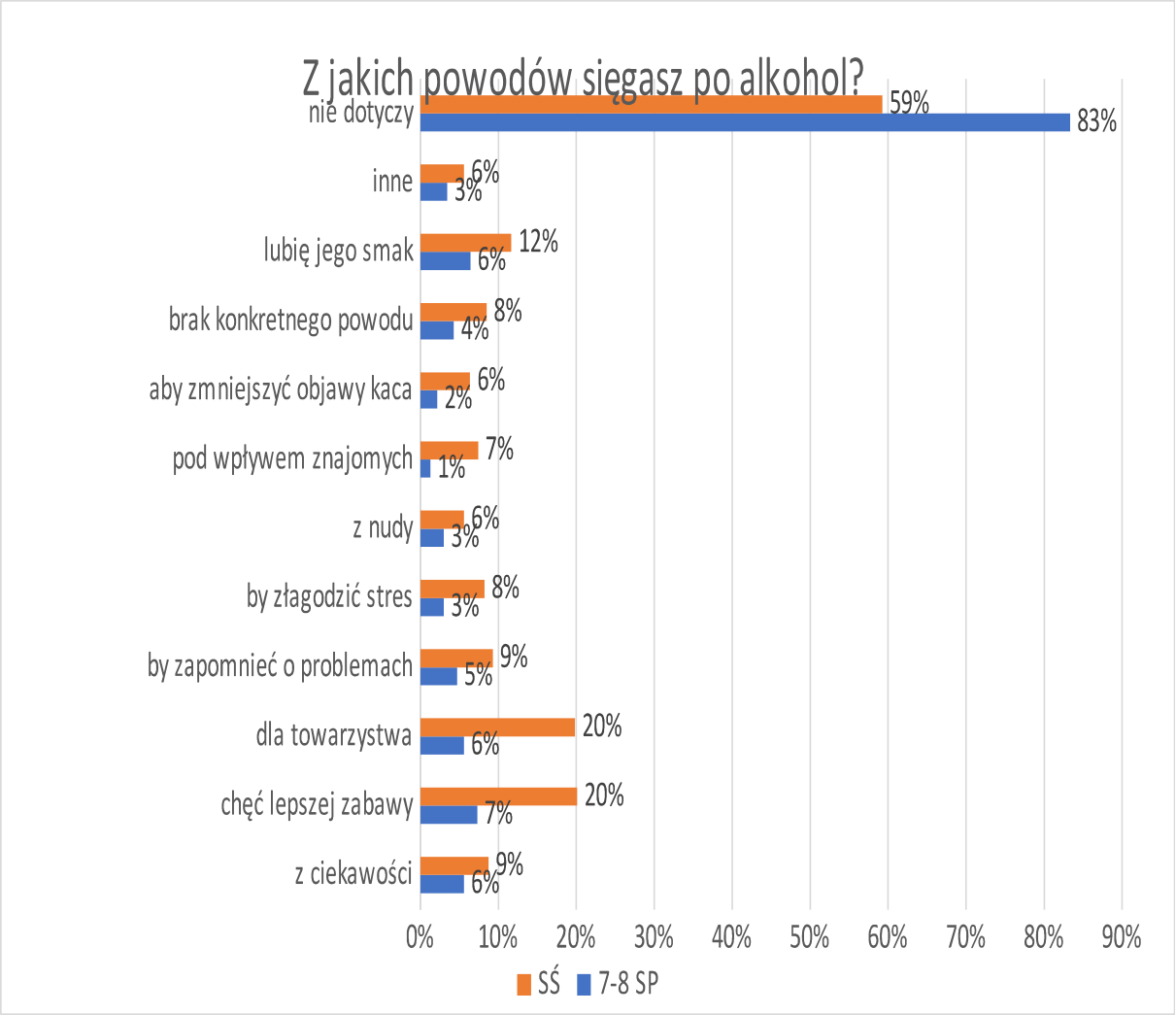
W celu zbadania ilu uczniów ma za sobą inicjację alkoholową – zapytano o to jak często zdarza się im pić alkohol. Jak pokazują deklaracje respondentów, inicjację alkoholową ma za sobą 13% uczniów SP 7-8 oraz 33% uczniów SŚ.

Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. **Uczniowie szkół Miasta Oświęcim deklarujący spożywanie alkoholu najczęściej sięgają po piwo** (SP 7-8: 8%, SŚ: 22%) oraz wódkę (SP 7-8: 10%, SŚ: 24%). Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawia poniższy wykres.

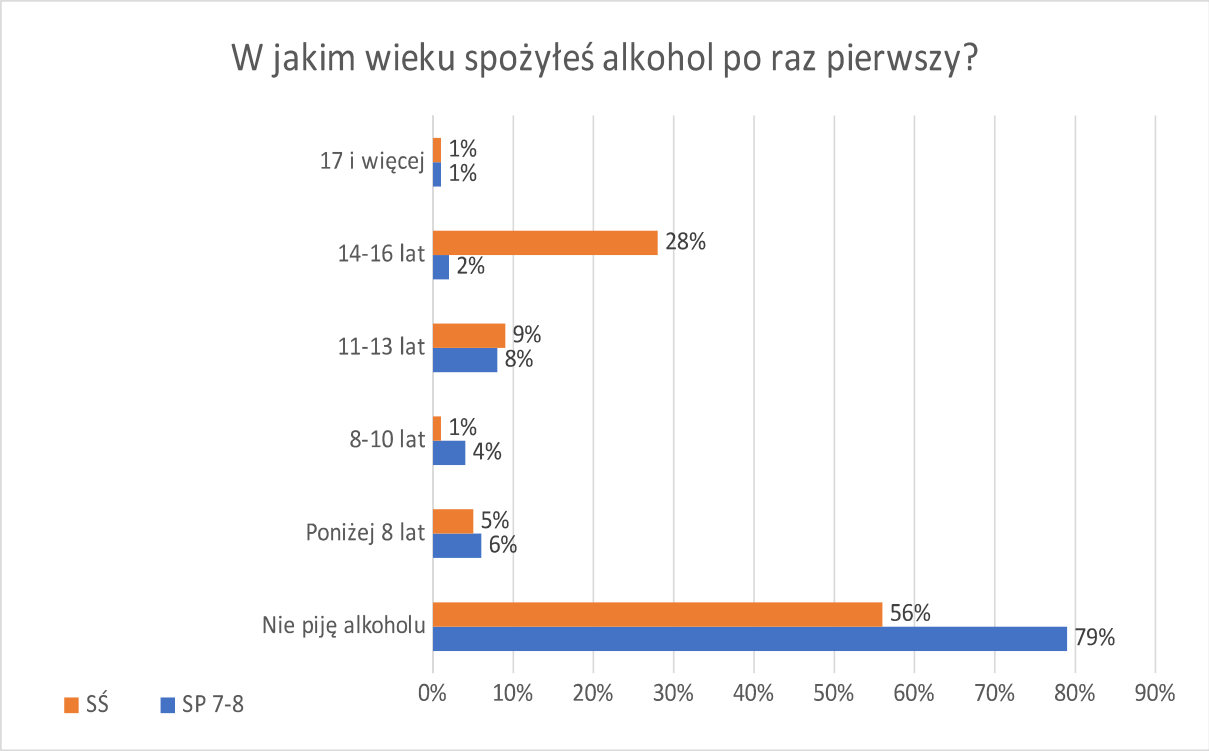
Wśród powodów z jakich sięgają po alkohol uczniowie, wskazywali na różnorodne przyczyny wskazując głównie na: chęć lepszej zabawy czy dla towarzystwa.

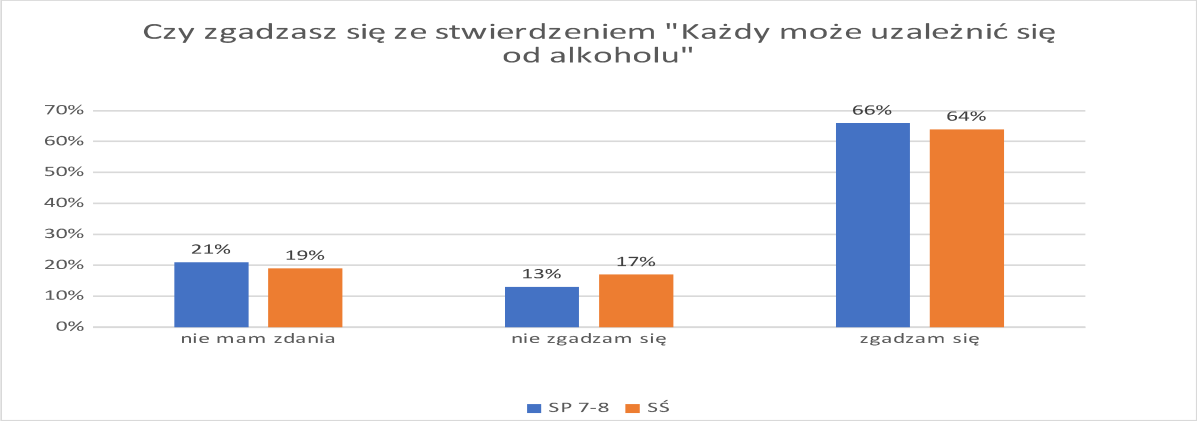
Wczesna inicjacja alkoholowa w gronie rówieśników czy w środowisku rodzinnym, gdzie rodzice dodatkowo dają przyzwolenie na próbowanie/picie alkoholu przez swoje dzieci, zwiększa ryzyko pojawienia się u nich w przyszłości potencjalnych problemów związanych ze spożywaniem alkoholu. Ponadto, takie przyzwalające postawy rodziców oraz wczesna intoksykacja alkoholowa są jednymi z wielu czynników zwiększających ryzyko pojawienia się zachowań problemowych u adolescenta. Dodajmy, że Polska uważana jest za kraj, w którym dominuje duże przyzwolenie dla intoksykacji alkoholowej, a sama konsumpcja alkoholu jest na porządku dziennym[9].

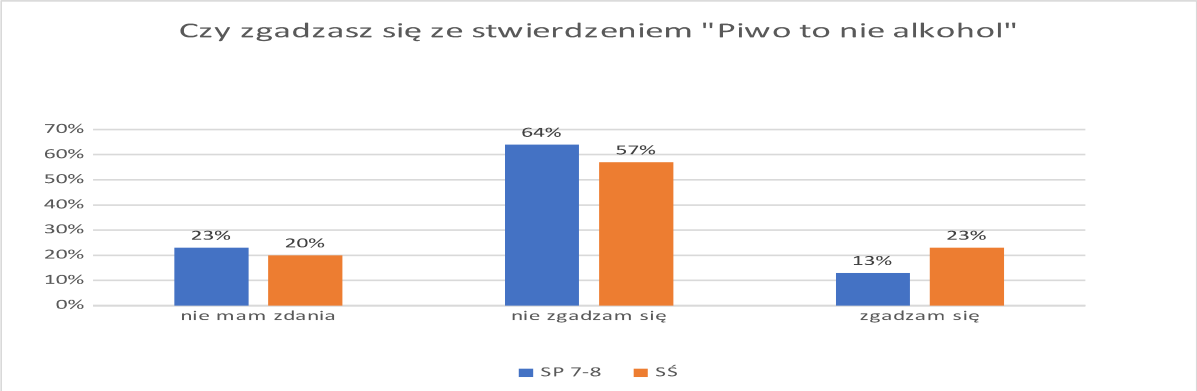
Zapytaliśmy uczniów deklarujących spożycie alkoholu, w jakim wieku pili go po raz pierwszy. Szczegóły rozkład odpowiedzi uczniów przedstawia poniższy wykres.

9 D. Dolata, *Picie kontrolowane – propozycja strategii pomocowych dla młodych dorosłych,* „Kultura-Społeczeństwo- Edukacja Nr 2 (6) 2014, Poznań 2004.

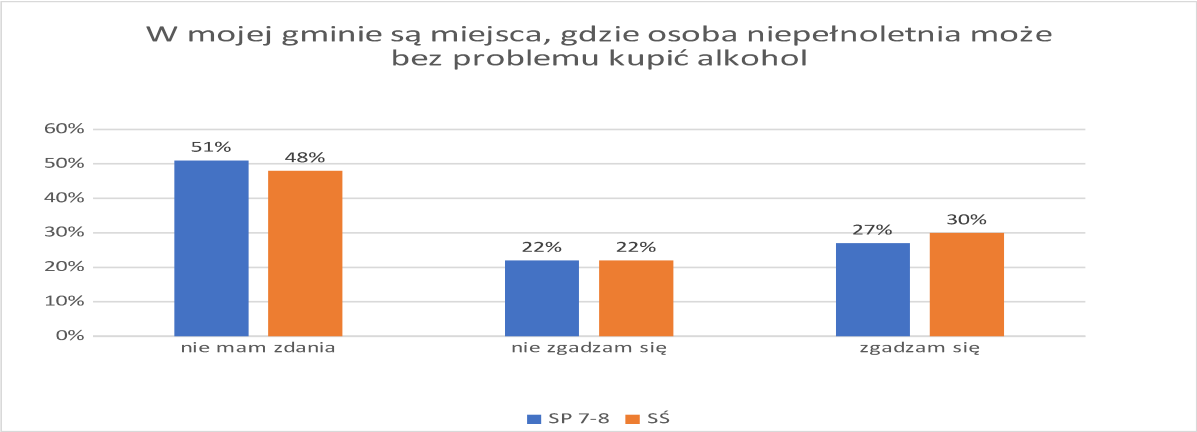

Większa część (SP 7-8: 66%; SŚ: 64%) ankietowanych uczniów ma świadomość spożywania alkoholu i stwierdza, iż każdy może uzależnić się od jego spożywania. Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż część uczniów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż piwo nie jest alkoholem (SP 7-8: 13%; SŚ: 23%). Co oznacza, że spora cześć badanych uczniów nie jest świadoma wpływu alkoholu na zdrowie i samopoczucie człowieka.

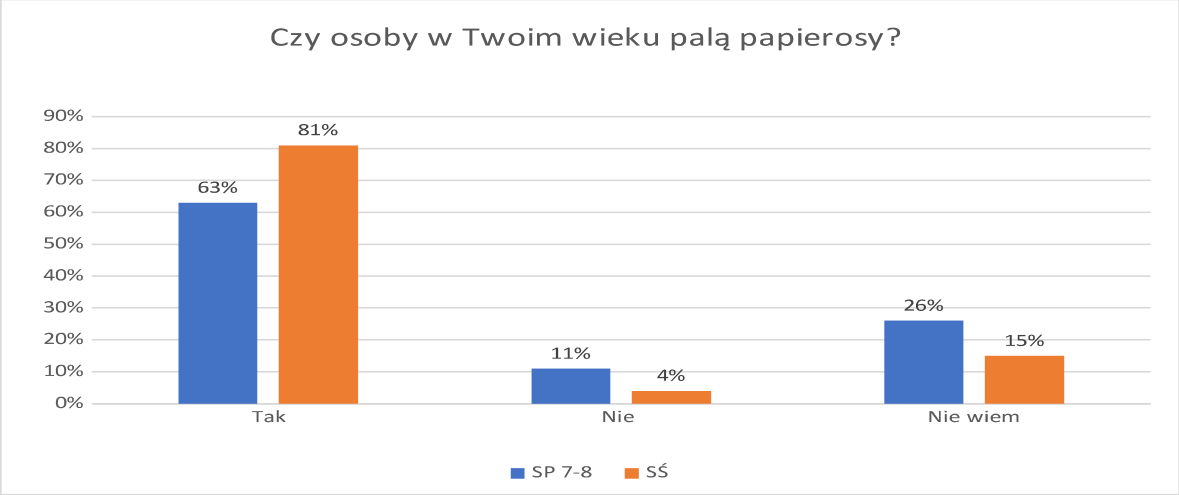
Wydaje się, że alkohol Oświęcimiu jest dość łatwo dostępny dla uczniów, ponieważ **27% uczniów SP 7-8 oraz 30% uczniów SŚ – odpowiedziało, iż zna takie miejsca w swojej okolicy, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol.**

Jak wynika z badania ESPAD palenie tytoniu jest wśród uczniów z polskich szkół zachowaniem mniej powszechnym niż spożywanie alkoholu. Chociaż raz w życiu paliło 49,9% uczniów z młodszej i 65,5% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 23,0% uczniów z grupy młodszej i 35,5% ze starszej.

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów czy ich rówieśnicy palą papierosy oraz czy sami kiedykolwiek próbowali papierosa.

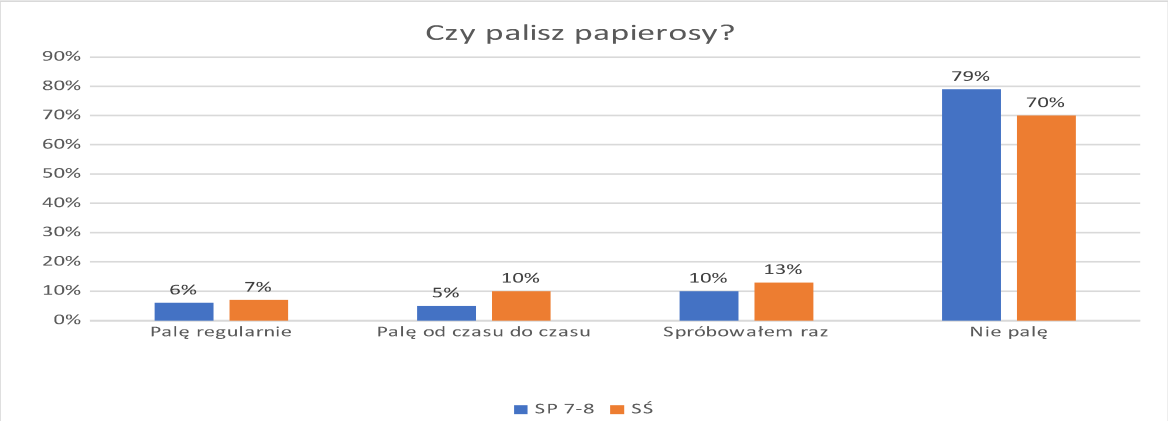
Jak wynika z przeprowadzonych badań, 63% młodszych i 81% starszych uczniów wskazało, że osoby w ich wieku palą papierosy.

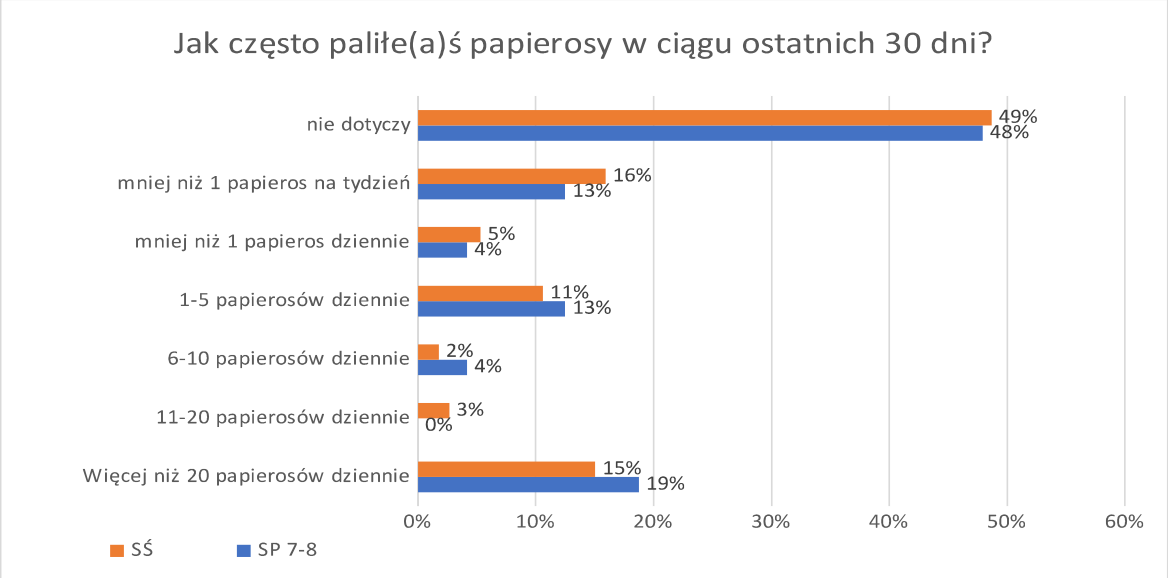

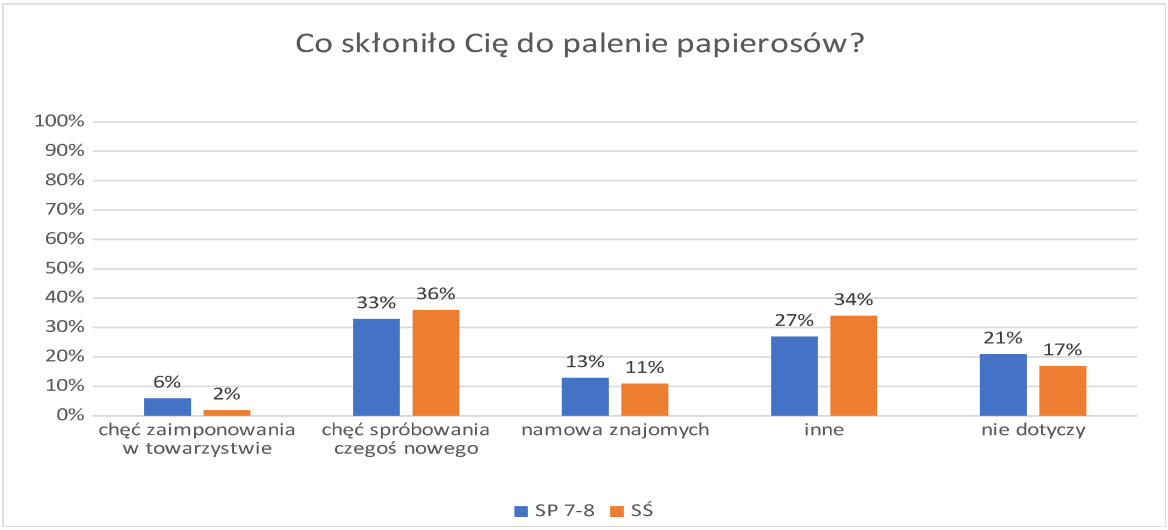
Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. **Inicjację nikotynową ma za sobą 21% uczniów klas uczniów klas 7-8 oraz 30% uczniów klas SŚ, z czego 10% uczniów młodszych i 13% starszych deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz.**

Najczęściej wskazywanymi powodami **palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego** (SP 7-8: 33%; SŚ: 36%).

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

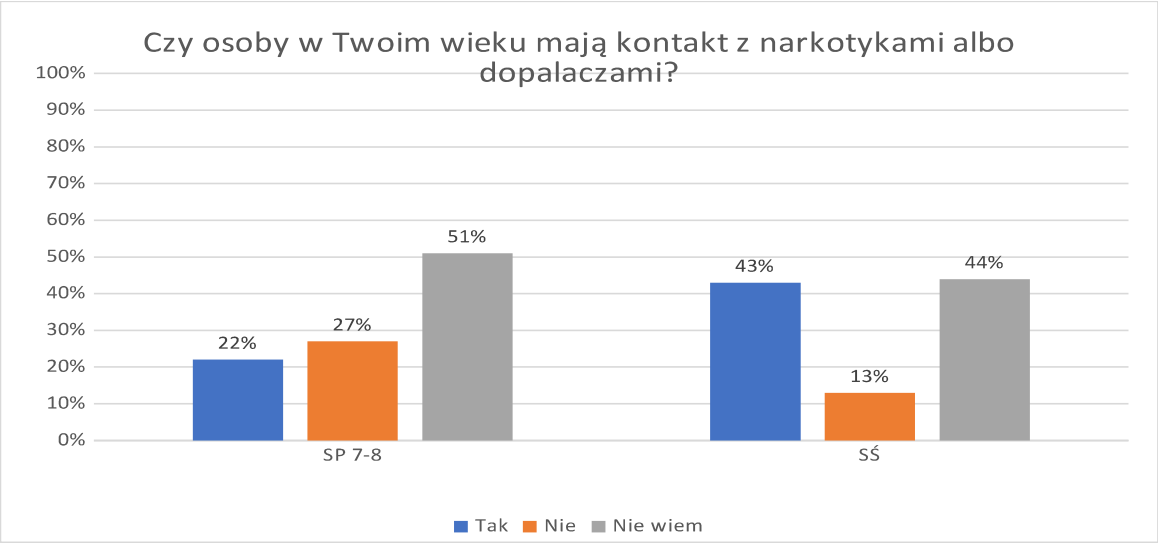

Czy palisz papierosy?
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
6%
7%
5%
10%
10%
13%
79%
70%
Palę regularnie
Palę od czasu do czasu
Spróbowałem raz
Nie palę
SP 7-8
SŚ

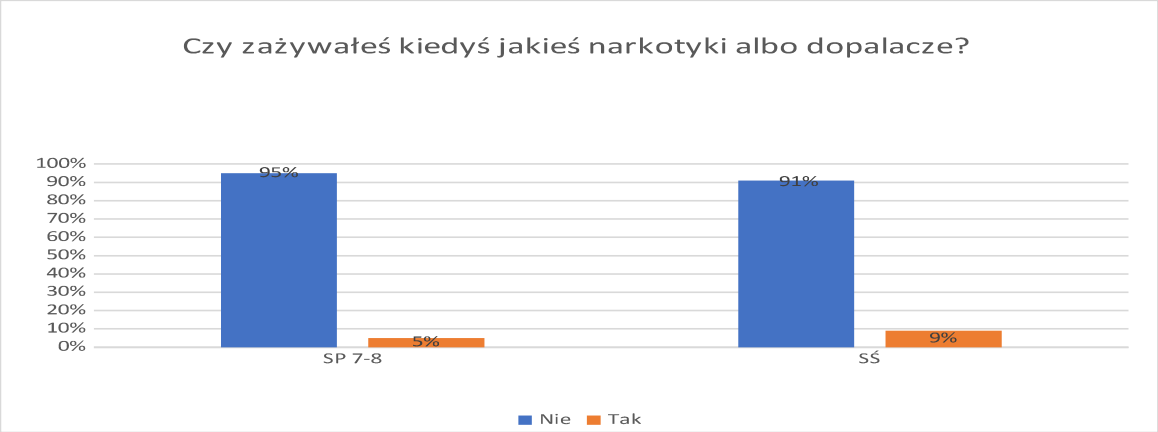

Jak często paliłe(a)ś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni?
nie dotyczy
mniej niż 1 papieros na tydzień
mniej niż 1 papieros dziennie
1-5 papierosów dziennie
6-10 papierosów dziennie
11-20 papierosów dziennie
Więcej niż 20 papierosów dziennie
49%
48%
16%
13%
5%
4%
11%
13%
2%
4%
3%
0%
15%
19%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
SŚ
SP 7-8

Co skłoniło Cię do palenie papierosów?
100%
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
6%
2%
33%
36%
13%
11%
27%
34%
21%
17%
chęć zaimponowania w towarzystwie
chęć spróbowania czegoś nowego
namowa znajomych
inne
nie dotyczy
SP 7-8
SŚ

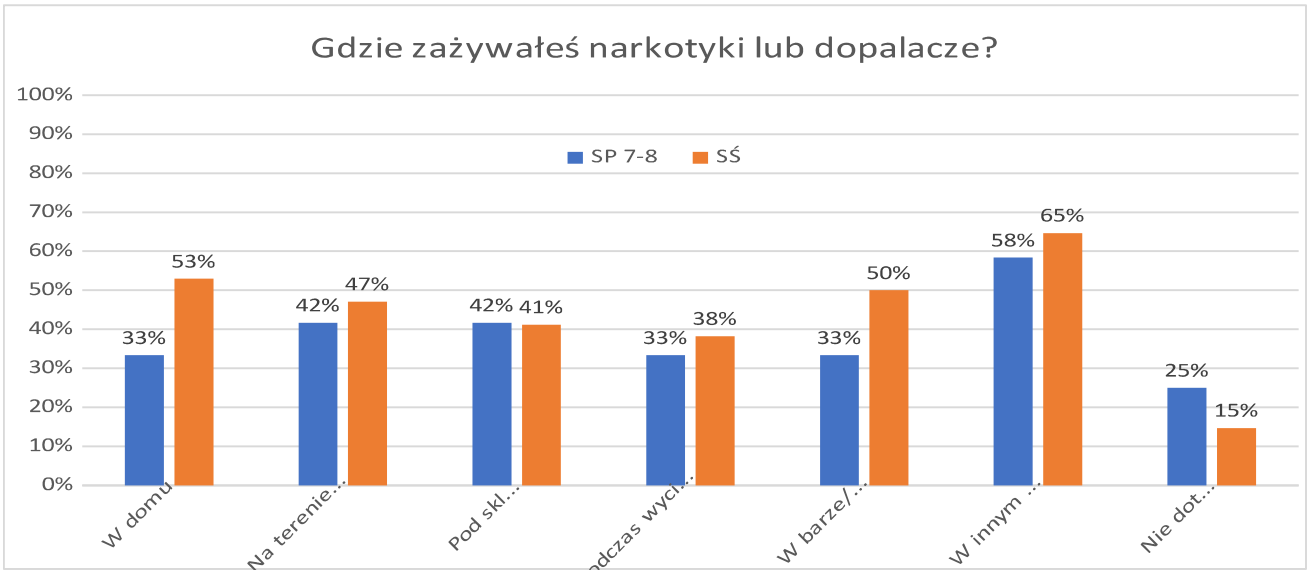
Wyniki badania ESPAD wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania wśród polskiej młodzieży substancji nielegalnych (narkotyki, dopalacze), niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 21,4% młodszych uczniów i 37,0% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych wśród uczniów gimnazjów jest amfetamina (4,2%), a wśród uczniów szkół wyższego poziomu – ekstazy (5,1%). Aktualne, okazjonalne używania substancji nielegalnych, czego wskaźnikiem jest używanie w czasie ostatnich 12 miesięcy, także stawia marihuanę lub haszysz przetwory konopi na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia. W klasach trzecich gimnazjów używa tych środków ponad 16,7% uczniów, w klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych – 29,6%.

Wyniki badań w Oświęcimiu wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków: 22% uczniów klas 7-8 oraz 43% uczniów klas SŚ wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami. **Jednocześnie, pojawiły się deklaracje uczniów Miasta Oświęcim w których przyznali, że przyjmowali substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze (SP 7-8: 5%; SŚ: 9%).**

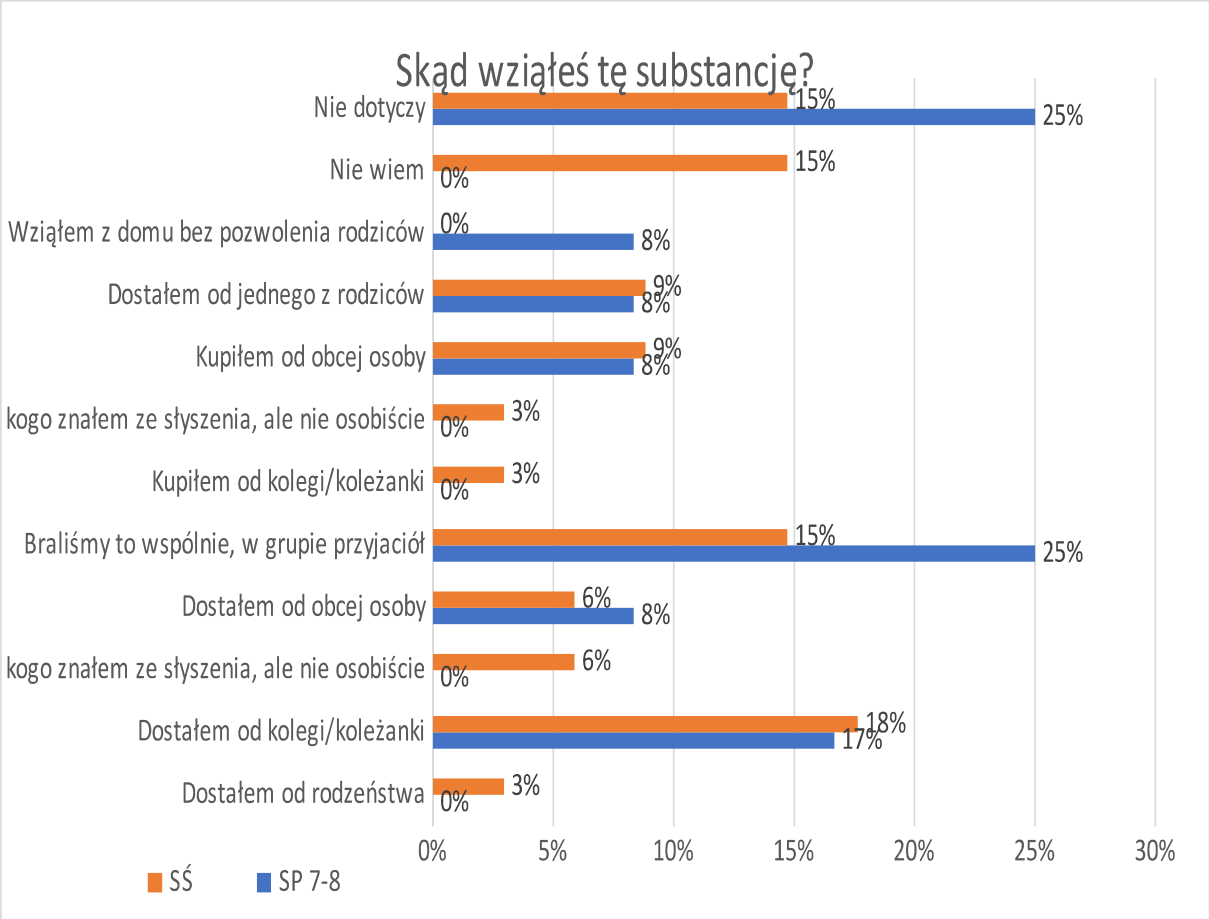

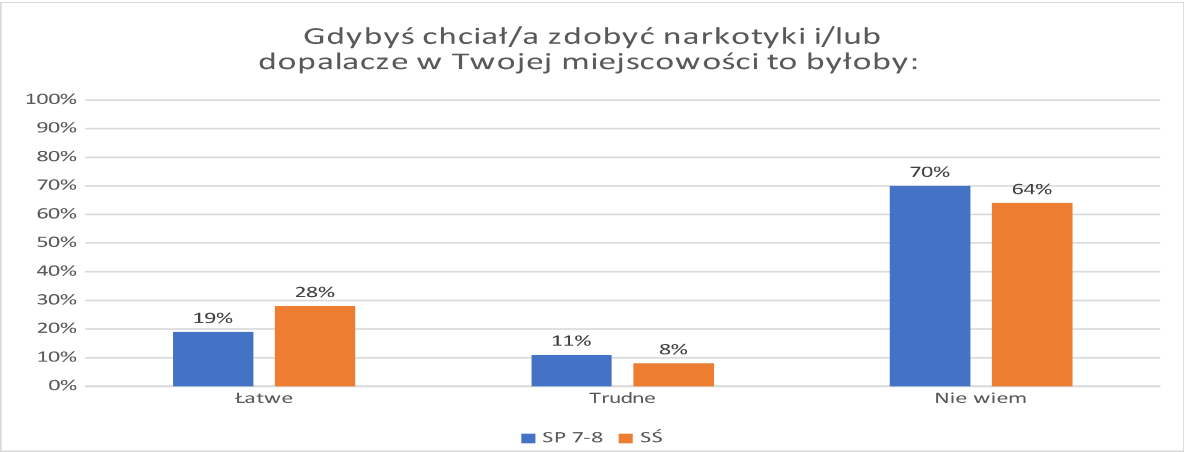
Uczniowie zostali również poproszeni o określenie, w jakich okolicznościach zażywali owe substancje psychoaktywne. Badani, którzy mają za sobą inicjację narkotykową wskazywali na wiele miejsc, w których zdarzyło im się przyjmować narkotyki lub dopalacze.

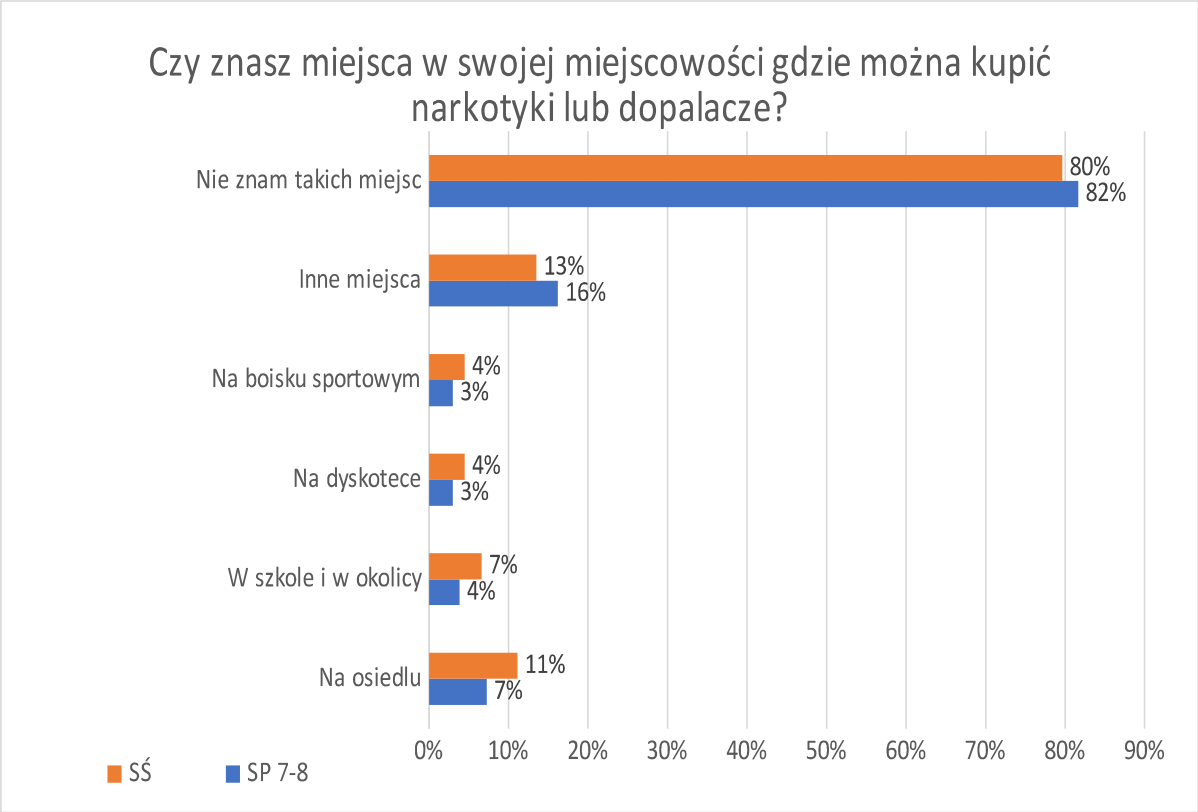
Jeżeli chodzi o źródło pozyskiwania substancji psychoaktywnych, to uczniowie w większości wskazywali, że dostali je od kolegi/koleżanki oraz przyjmowali je w grupie przyjaciół.

Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości **wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby łatwe/trudne** (SP 7-8: 70%; SŚ: 64%). Jednakże, **19% uczniów klas 7-8 oraz 28% uczniów SŚ twierdzi, że byłoby to łatwe,** a **11% uczniów klas 7-8 oraz 8% uczniów SŚ zaznaczyło, że byłoby to trudne.** Może to oznaczać, że ci uczniowie lub ich znajomi dokonywali już próby zakupu narkotyków lub dopalaczy.

Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (SP 7-8: 82%, SŚ: 80%), **aczkolwiek pojawiły się wskazania uczniów wskazujące, gdzie można nabyć te substancje, wymieniono m.in.: osiedle, szkołę, dyskotekę oraz boisko sportowe.**

Napoje energetyzujące są bardzo popularną używką wśród dorosłych, młodzieży oraz dzieci. W Polsce napoje energetyzujące nazywane są „energetykami", a przecież są one słabym źródłem energii. W języku angielskim na napoje energetyzujące używa się określeń „stymulant drink" czy „energy drink". Skierowane są do osób dorosłych i mają na celu zmniejszenie uczucia zmęczenia, poprawę samopoczucia i wydolności organizmu.

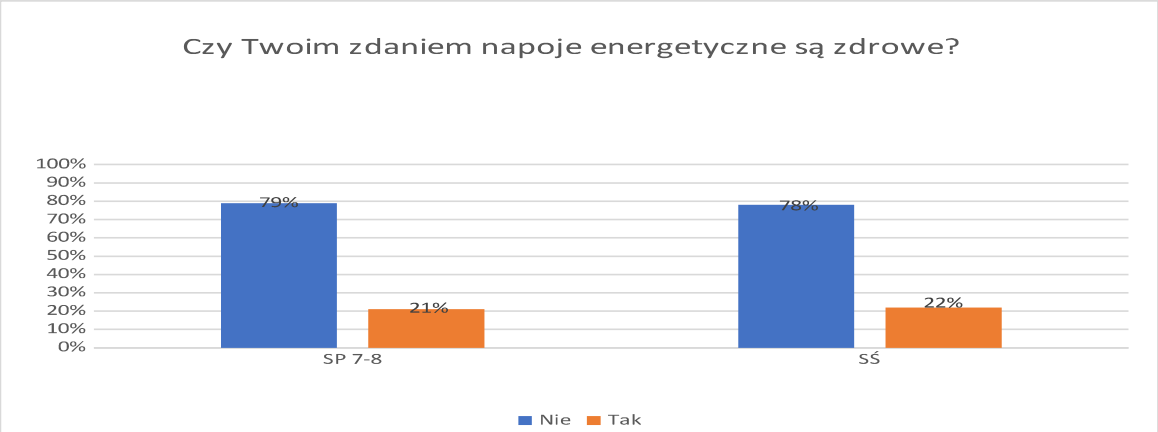
Często napoje energetyzujące mylone są z napojami izotonicznymi, które również są bardzo popularne wśród młodzieży.

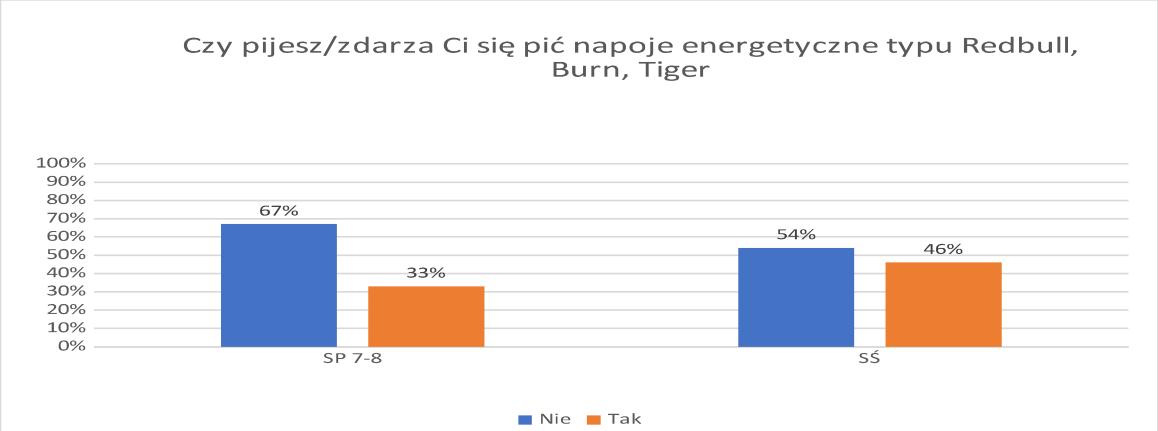
Napoje izotoniczne zostały zaprojektowane głównie z myślą o osobach aktywnych fizycznie oraz w stanach zwiększonej potliwości. Ich głównym zadaniem jest chronić organizm przed odwodnieniem oraz uzupełnić niedobory elektrolitów utraconych w trakcie wzmożonej aktywności fizycznej. Są łatwo przyswajalne, ponieważ stężenie rozpuszczalnych w nich cząstek jest takie samo jak we krwi człowieka. Różnice w składzie produktów: (energetyzujące – duża zawartość cukru, kofeiny, tauryny; izotoniczne – zawartość mikroelementów i makroelementów, witamin). Występują także różnice w oddziaływaniu na organizm (energetyzujące – funkcja pobudzająca; izotoniczne – zapobiegają odwodnieniu organizmu, uzupełniają elektrolity).

Napoje energetyzujące (tzw. energy drinki, napoje wysokooktanowe) to gazowane napoje bezalkoholowe, które mają działanie pobudzające. Napoje te, wzbogacane są o substancje, które mają za zadanie poprawiać sprawność fizyczną (w krótkim przedziale czasowym), psychofizyczną oraz zdolność koncentracji. Najczęściej w swoim składzie zawierają kofeinę, znaczną ilość cukru i taurynę.

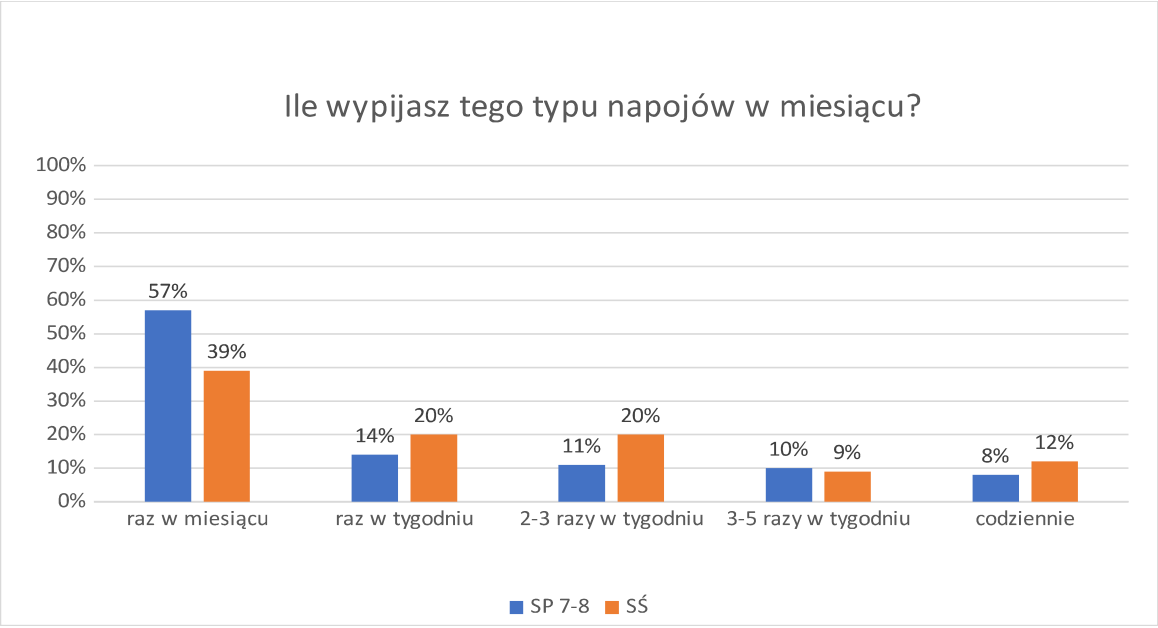
Spożywanie napojów energetyzujących u coraz młodszych osób zdecydowanie rośnie, co jest niepokojące z punktu widzenia zdrowia publicznego.

Zbadaliśmy przekonania uczniów Miasta Oświęcim, na temat napojów energetyzujących. 21% uczniów klas SP 7-8 oraz 22% uczniów klas SŚ jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 33% uczniów z młodszej grupy oraz 46% uczniów starszych deklaruje, że pije napoje energetyczne.

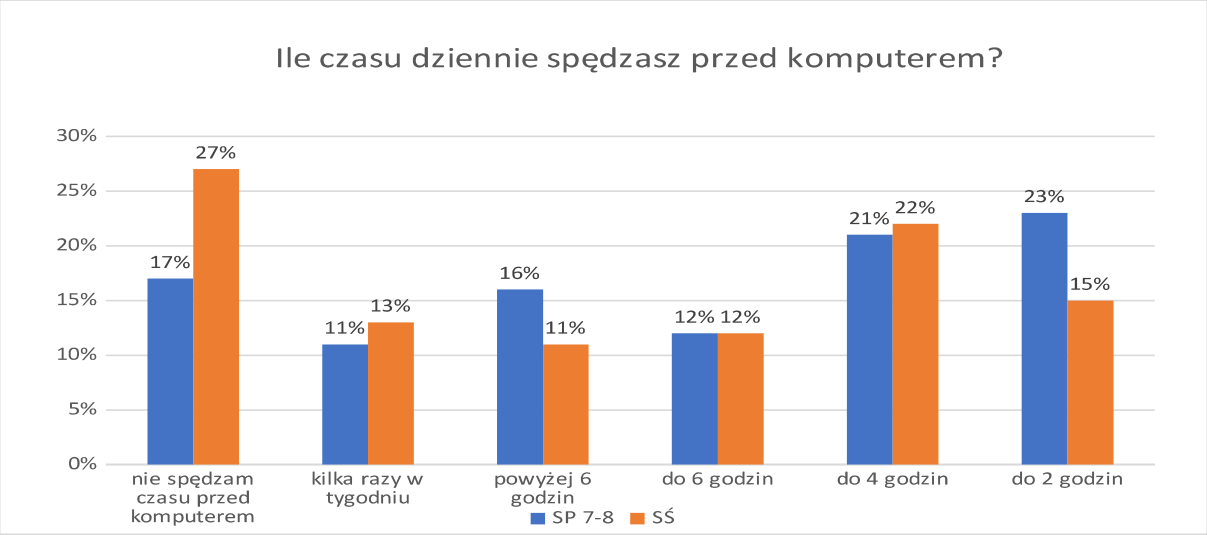

Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. Pojawiały się również odpowiedzi uczniów, mówiące o przyjmowaniu tych napojów nawet codziennie.

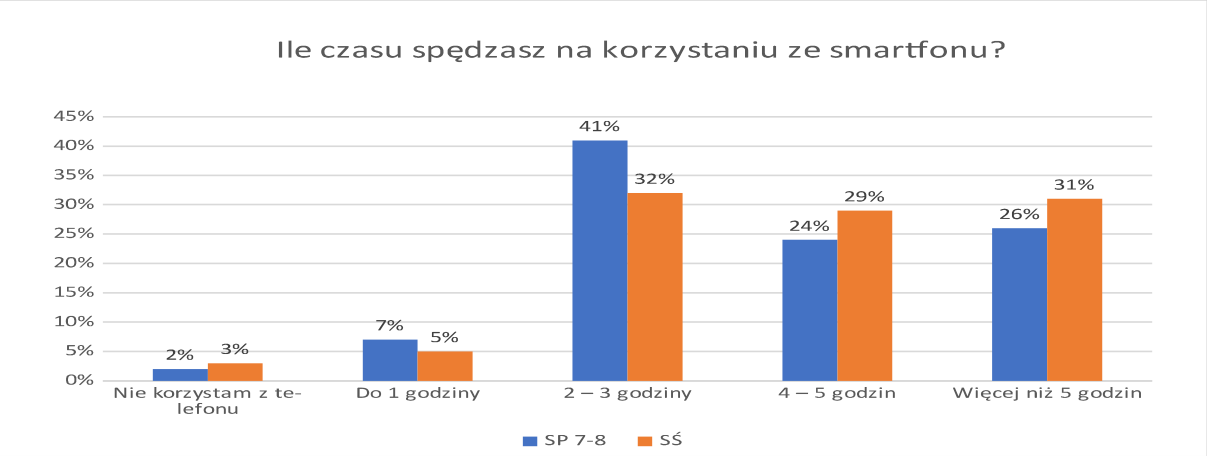
Problematyka nieprawidłowego korzystania z Internetu i komputera (w tym, nadużywanie) staje się coraz powszechniejszym zagadnieniem. Komputer i Internet oferują szeroki wachlarz aktywności – zarówno prorozwojowych (dostęp do wiedzy), jak i patologicznych (m.in. dostęp do treści pornograficznych). Jedną z najbardziej rozpowszechnionych aktywności, które można wykonywać będąc online, jest granie w gry czy korzystanie z portali społecznościach. Mimo że odpowiedzialne korzystanie z komputera i Internetu, nawet przez dzieci, niesie ze sobą wiele korzyści, to należy jednak zwrócić uwagę na potencjalne zagrożenia wynikające z nadmiernego, pozbawionego kontroli zaangażowania. Poza skrajnymi przykładami niebezpieczeństwa, jakie wiąże się z nielegalnym użytkowaniem Internetu, pozostaje obszar związany z negatywnymi konsekwencjami dla rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży. Spędzanie coraz większej ilości czasu przed monitorem komputera ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego, ale także dla rozwoju emocjonalnego i społecznego.[10]

Uczniowie szkół Miasta Oświęcim najczęściej spędzają przed komputerem do 4 godzin dziennie (SP 7-8: 21%; SŚ: 22%) oraz co niepokojące nawet powyżej 6 godzin dziennie (SP 7-8: 16%; SŚ: 11%).

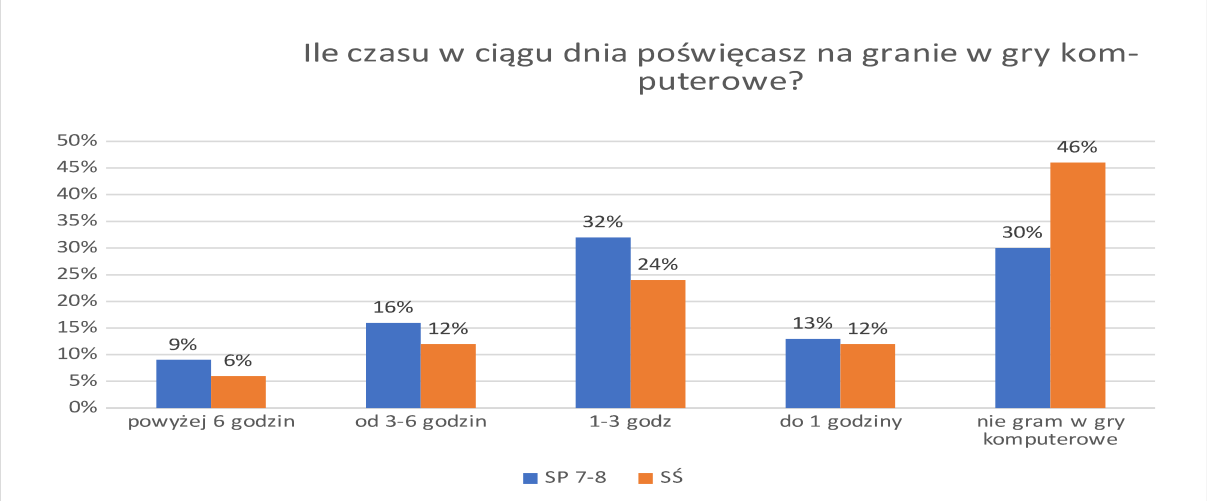
10 Rowicka M., *Uzależnienia behawioralne. Praktyka i teoria*, Minister Zdrowia, Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2015

W przypadku korzystania ze smartfonu uczniowie deklarują najczęściej czas pomiędzy 2 a 3 godziny dziennie (SP 7-8: 41%; SŚ: 32%). Niepokojące są deklaracje 26% uczniów klas SP 7-8 oraz 31% uczniów SŚ mówiące o korzystaniu ze smartfonu powyżej 5 godzin dziennie.

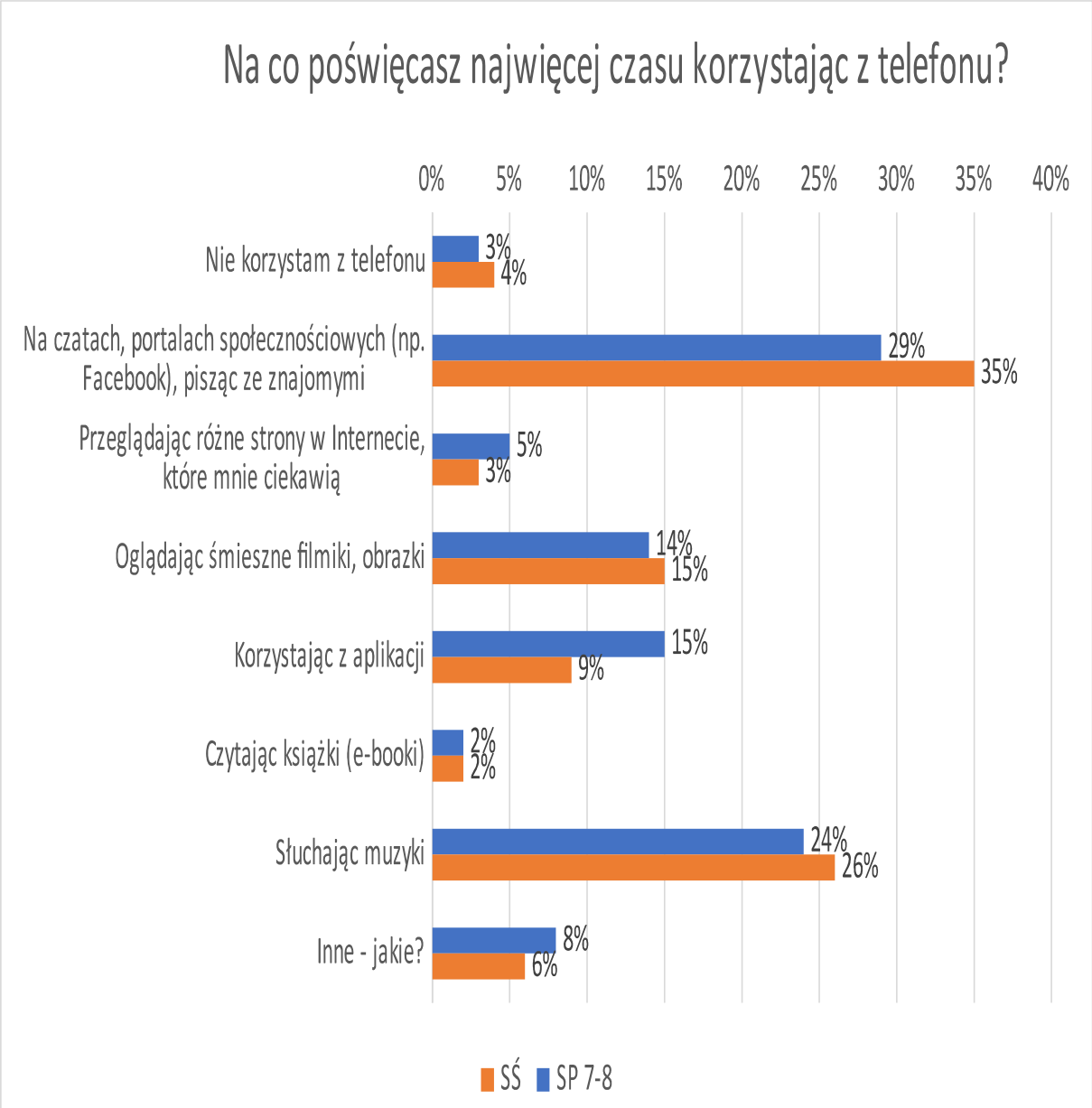

Zapytaliśmy uczniów, ile czasu w ciągu dnia poświęcają na granie w gry komputerowe. Optymistyczne są wskazania 30% uczniów klas 7-8 oraz 46% uczniów klas SŚ mówiące, że nie grają w gry komputerowe. Natomiast, warto zwrócić uwagę, że najwięcej czasu na gry komputerowe poświęcają uczniowie młodszych klas.

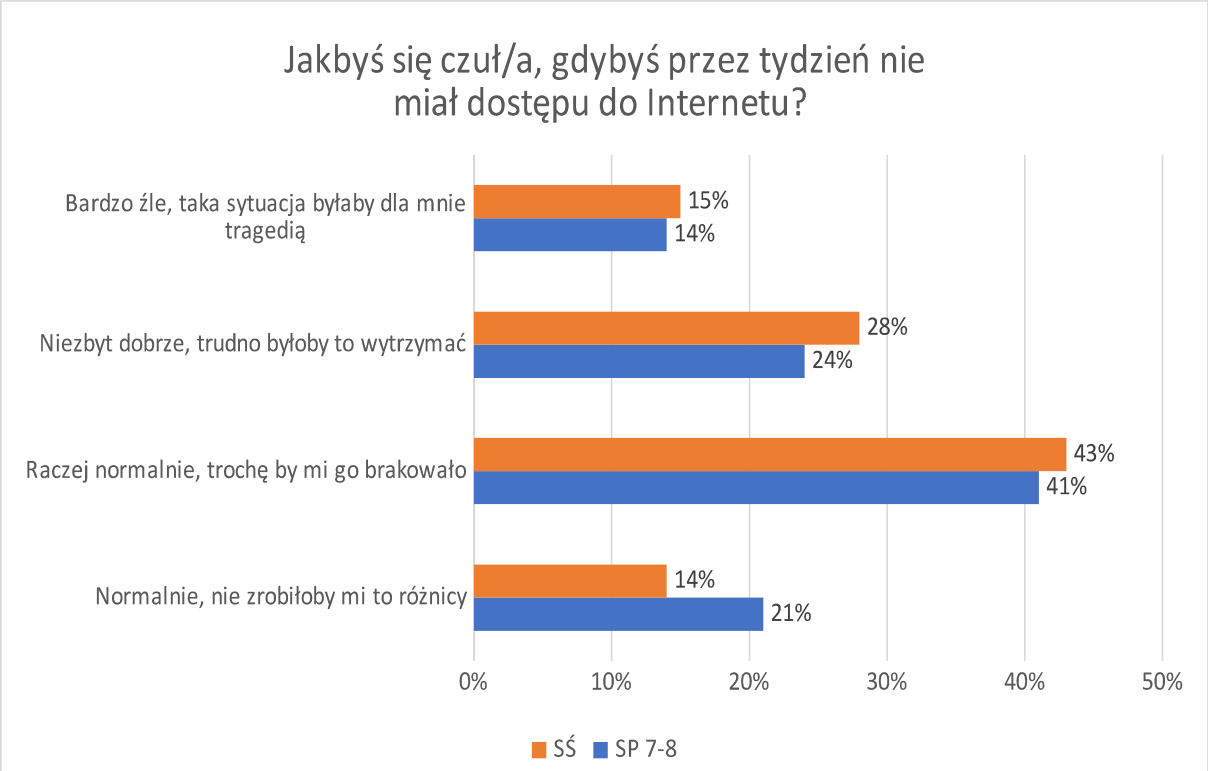
Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej" samooceny swoich negatywnych przyzwyczajeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

Jeżeli chodzi o **powody korzystania z telefonu komórkowego** na pierwszym miejscu znajdują się: portale społecznościowe (SP 7-8: 29%; SŚ: 35%) oraz słuchanie muzyki (SP 7-8: 24%; SŚ: 36%).

Łącznie **62% uczniów klas 7-8 oraz 57% uczniów klas SŚ deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki.** Aczkolwiek, spora część uczniów, szczególnie starszych przyznaje, że **odczułaby brak dostępu do Internetu (SP 7-8 – 24%; SŚ – 28%).** Jednocześnie 14% uczniów klas 7-8 oraz 15% klas SŚ stwierdziło, że **korzystanie z Internetu jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo negatywnie.**

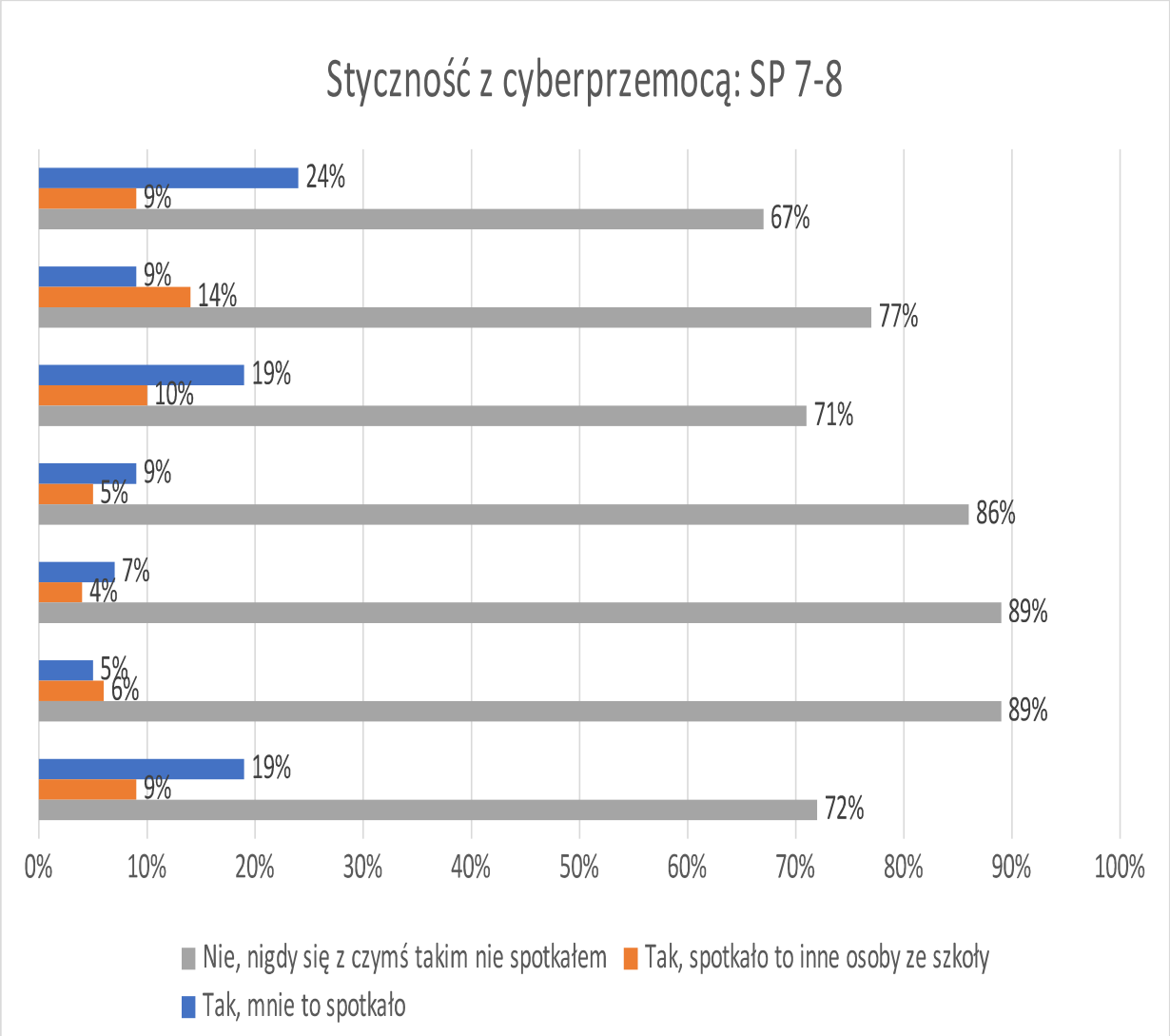

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom Miasta Oświęcim nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

24% uczniów SP 7-8 oraz 35% uczniów klas SŚ doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 7-8 - 19%; SŚ- 35%) **oraz często ich prywatna wiadomość była udostępniania innym osobom** (SP 7-8 - 19%; SŚ - 33%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

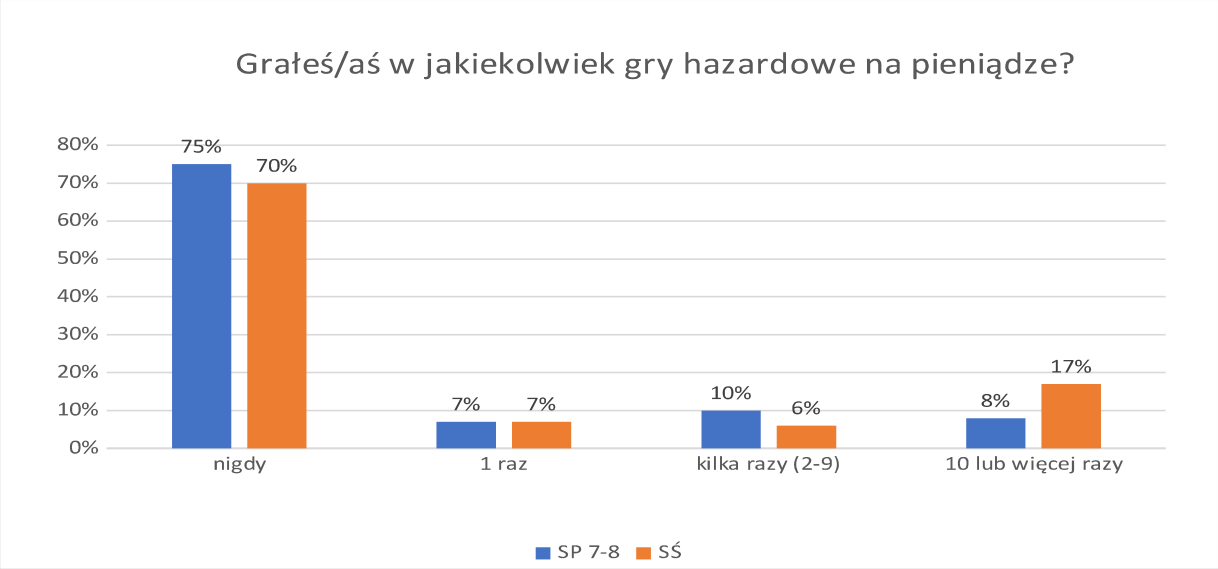

Hazard wydaje się być rozrywką zarezerwowaną dla dorosłych, jednakże w różnorodne gry hazardowe coraz częściej uwikłane są również dzieci i młodzież. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez CBOS wynika, że w grupie młodzieży częściej narażeni na uzależnienie od gier hazardowych są chłopcy niż dziewczęta. Jednocześnie ponad połowa nieletnich nie rozmawia z rodzicami, o tym, że gra na pieniądze. Choć, w porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat, mniej młodych ludzi gra na pieniądze i mniej spośród nich jest zagrożonych uzależnieniem od hazardu, to w przypadku 10% chłopców zauważono symptomy wskazujące na wysoki stopień ryzyka uzależnienia od

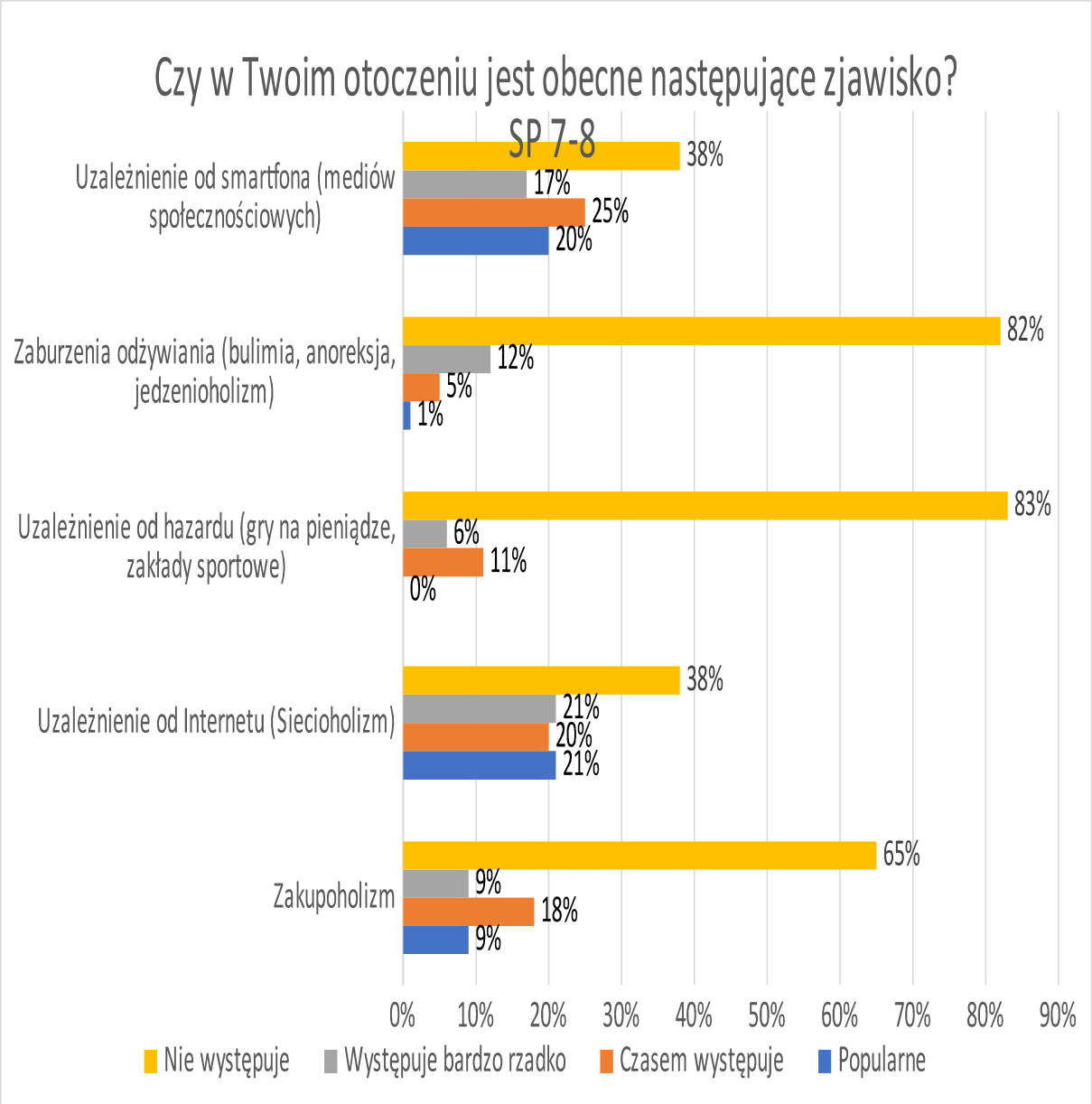
hazardu. Na tle danych zebranych w 2016 roku widoczny jest spadek zainteresowania hazardem. Jednocześnie poprzedni wynik był wyższy niż wykazany w badaniu w 2013 roku. Jak tłumaczą autorzy raportu „Młodzież 2018" – „to swego rodzaju „falowanie" zainteresowania hazardem wśród młodzieży charakterystyczne jest dla niemal wszystkich gier uwzględnionych w badaniu – wyjątek stanowią jedynie konkursy SMS-owe, w przypadku których od 2010 roku notujemy trwały trend spadkowy". Podobnie jak w latach ubiegłych, najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego jest Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%)[11].

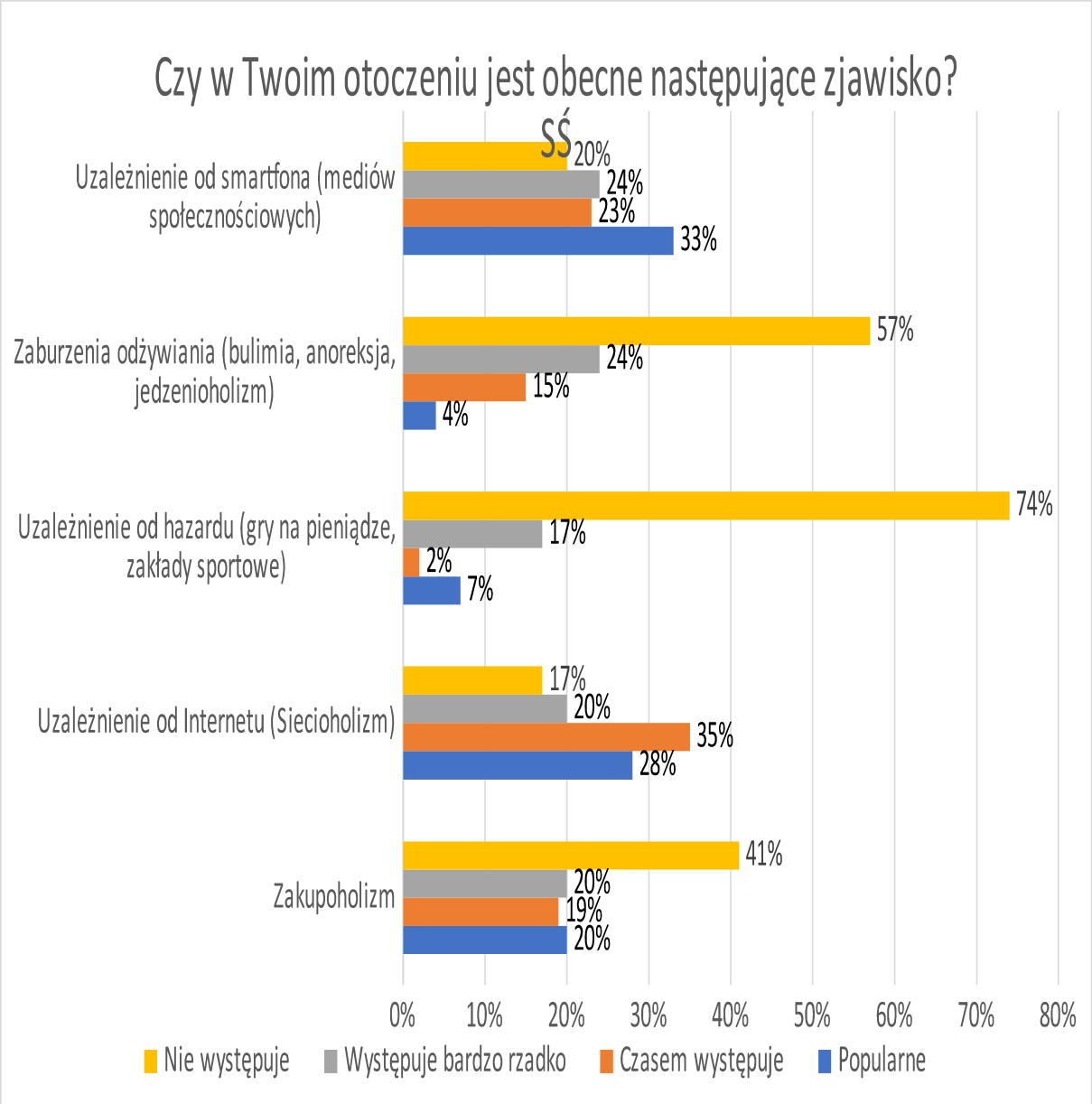
Uczniowie z Miasta Oświęcim w sporej większości (SP 7-8: 75%, SŚ: 70%) nie mają doświadczenia z hazardowymi grami na pieniądze. Jednakże, 25% uczniów SP 7-8 oraz 30% uczniów starszych miało do czynienia z taką formą hazardu.

Na koniec tej części ankiety poprosiliśmy uczniów o wyrażenie swojej opinii na temat różnego rodzaju uzależnień. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny zaprezentowanych uzależnień od bardzo powszechnego zjawiska do jego braku. Szczegółowy rozkład deklaracji przedstawiają poniższe wykresy.

11 CBOS, *Młodzież 2018,* Warszawa 2019.

Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko?
SP 7-8
Uzależnienie od smartfona (mediów społecznościowych)
38%
17%
25%
20%
Zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja, jedzenioholizm)
82%
12%
5%
1%
Uzależnienie od hazardu (gry na pieniądze, zakłady sportowe)
83%
6%
11%
0%
Uzależnienie od Internetu (Siecioholizm)
38%
21%
20%
21%
Zakupoholizm
65%
9%
18%
9%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
Nie występuje
Występuje bardzo rzadko
Czasem występuje
Popularne

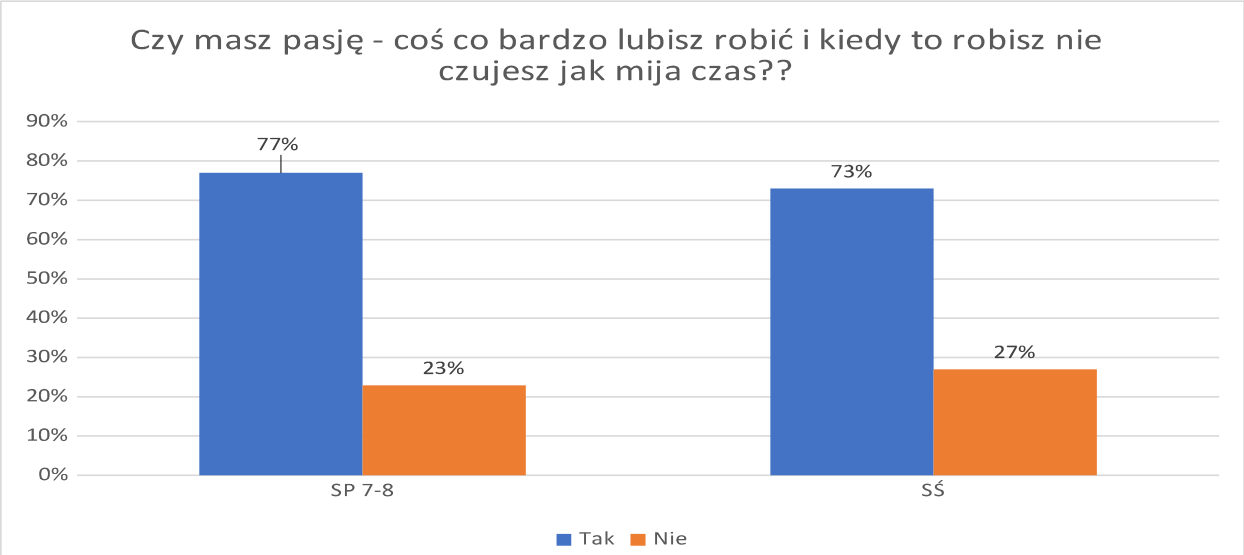

Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko?
Uzależnienie od smartfona (mediów społecznościowych)
20%
24%
23%
33%
Zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja, jedzenioholizm)
57%
24%
15%
4%
Uzależnienie od hazardu (gry na pieniądze, zakłady sportowe)
74%
17%
2%
7%
Uzależnienie od Internetu (Siecioholizm)
17%
20%
35%
28%
Zakupoholizm
41%
20%
19%
20%
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
Nie występuje
Występuje bardzo rzadko
Czasem występuje
Popularne

Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznacza wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobne jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nic nierobienie" – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.[12]

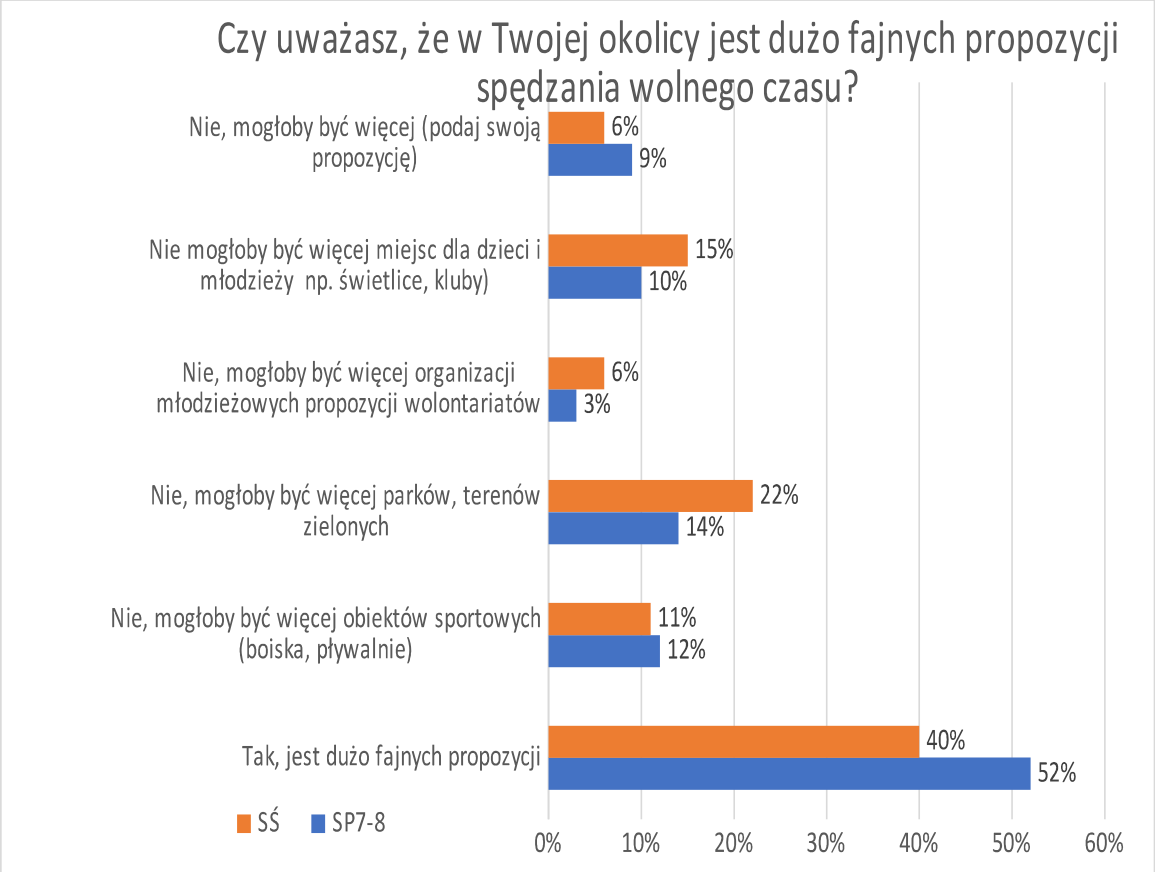
Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

W pytaniu czy uczniowie mają pasję **77% SP 7-8 oraz 73% SŚ** udzieliło odpowiedzi twierdzącej. Uczniowie w tym pytaniu wskazywali na aktywności: m.in. sport (głównie – piłkę nożną, taniec, siatkówka, siłownia, jazda na rowerze czy hulajnodze), gotowanie oraz aktywności artystyczne typu śpiew i rysowanie.

12 Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

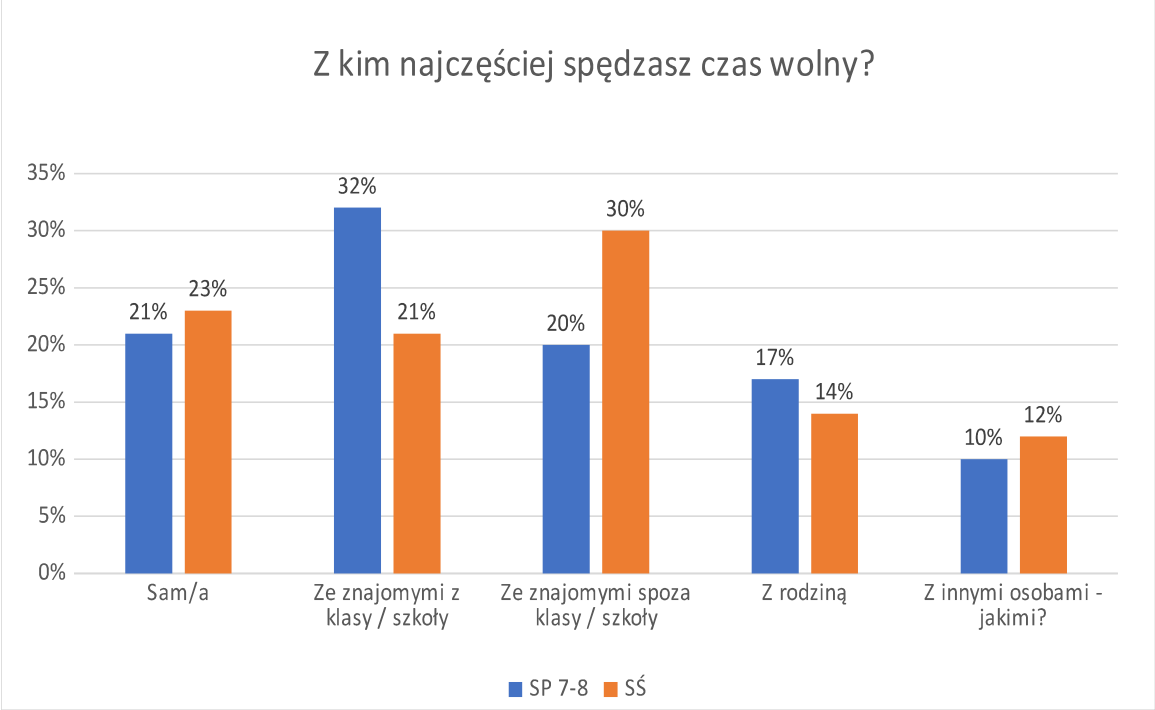
Uczniowie uważają, że w okolicy jest wiele atrakcyjnych propozycji spędzania wolnego czasu, jednak zaznaczają, iż mogłoby pojawić się więcej parków i terenów zielonych (SP 7-8 – 14%, SŚ – 22%).

Największy wpływ na sposób organizowania czasu wolnego przez dzieci ma rodzina, a dokładniej wzorce, jakie w niej panują. To na rodzicach więc spoczywa największy

obowiązek rozwijania u swoich pociech umiejętności wykorzystywania czasu wolnego. Wspólne spędzanie czasu, gry i zabawy w gronie rodziny, wspólne spacery i rozmowy pozwalają nie tylko na wspaniałe spędzenie popołudnia czy wieczoru, ale też pozwalają dziecku wykształcić nawyk przyjemnego spędzania czasu wolnego. Im młodsze dziecko, tym większy wpływ mają na jego rozwój osoby znaczące oraz wzorce przez nie przekazywane.

Uczniowie najwięcej wolnego czasu spędzają ze znajomymi z klasy (SP 7-8: 32%) oraz znajomymi spoza klasy (SŚ: 30%). Co więcej, względnie duży odsetek uczniów woli ten czas spędzić samotnie (SP 7-8: 21%; SŚ: 23%).

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy badaniami w poszczególnych badanych obszarach dla szkół podstawowych i średnich z terenu Miasta Oświęcim:

- **Alkohol**:

  - deklaracja dotyczące inicjacji alkoholowej na niższym poziomie w porównaniu do badań w latach poprzednich:

	Klasy SP 7-8 (gimnazjalne)	Szkoły średnie
Badanie z 2015 r.	58%	66%
Badanie z 2019 r.	39% (-19%)	84% (+18%)
Badanie z 2023 r.	13% (-26%)	33% (-51%)

- **Papierosy**:

  - deklaracja dotyczące inicjacji nikotynowej na niższym poziomie w porównaniu do badań z lat poprzednich:

	Klasy SP 7-8 (gimnazjalne)	Szkoły średnie
Badanie z 2015 r.	40%	41%
Badanie z 2019 r.	24% (-16%)	61% (+20%)
Badanie z 2023 r.	21% (-3%)	30% (-31%)

- Narkotyki i dopalacze:

  - deklaracje dotyczące inicjacji narkotykowej aktualnie na wyższym poziomie wśród uczniów szkoły podstawowej oraz na niższym poziomie u uczniów szkół średnich w porównaniu do badań z lat poprzednich:

	Klasy SP 7-8 (gimnazjalne)	Szkoły średnie
Badanie z 2015 r.	19%	16%
Badanie z 2019 r.	4% (-15%)	21% (+5%)
Badanie z 2023 r.	5% (+1%)	9% (-12%)

- Przemoc w szkole:

  - deklaracje uczniów szkół podstawowych wskazują, że aktualnie większa liczba z nich doświadcza w środowisku szkolnym przemocy ze strony innych uczniów. W przypadku uczniów szkół średnich, aktualnie ten odsetek jest niższy:

	Klasy SP 7-8 (gimnazjalne)	Szkoły średnie
Badanie z 2019 r.	48%	42%
Badanie z 2023 r.	56% (+8%)	34% (-8%)

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW SZKÓŁ Z MIASTA OŚWIĘCIM Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2019 ROKU

METODOLOGIA

W niniejszym opracowaniu zostanie przeprowadzone porównanie wyników badania przeprowadzonego wśród uczniów **Szkół z terenu Miasta Oświęcim** z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej w 2019 roku.

Europejski Program Badań nad Używaniem Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną (*European School Survey Project on Alcohol and Drugs*, w skrócie ESPAD) to wieloletni europejski program badań ankietowych w szkołach. Badania prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandaryzowanych technik. W Polsce przeprowadzane są na próbach losowych uczniów w grupie wiekowej 15-18 lat. Mają one na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Badania ESPAD z 2019 roku objęło 5903 uczniów.

W badaniu zrealizowanym na potrzeby niniejszej diagnozy zbadano wybrane zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ESPAD. Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Otrzymane w ten sposób wyniki porównano z wynikami ostatniego badania ogólnopolskiego ESPAD- u, przeprowadzonego w roku 2019. Porównania dokonywano w ramach tych samych grup wiekowych tj.:

- uczniów **szkół z terenu Miasta Oświęcim** oraz próby ogólnopolskiej.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

CEL BADANIA

Celem przeprowadzenia ankiety było głównie zbadanie zjawiska natężenia korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, w tym:

- napojów alkoholowych;
- papierosów;
- narkotyków, leków i substancji wziewnych,

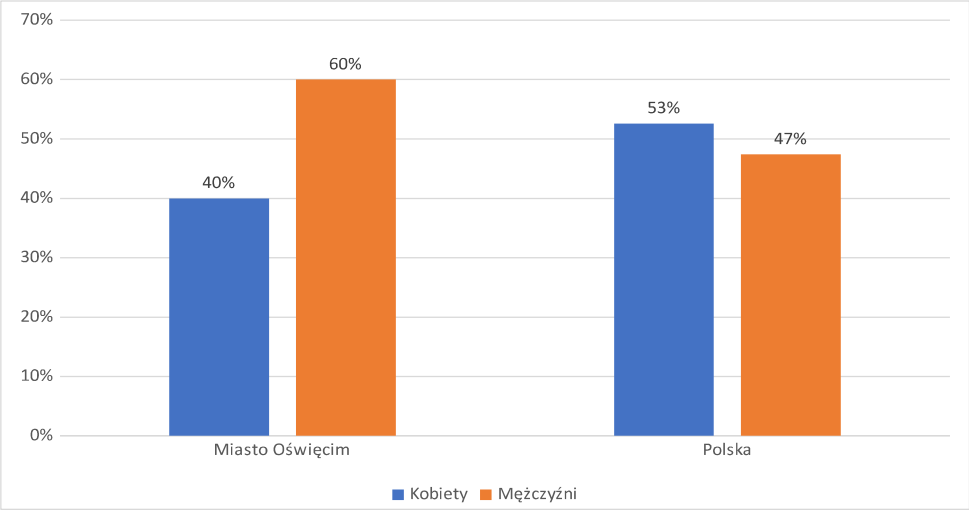
a następnie porównania głównych wyników z wynikami próby ogólnopolskiej badania ESPAD 2019.

GRUPA BADANA

Badaniami objęto uczniów **szkół z terenu Miasta Oświęcim.**

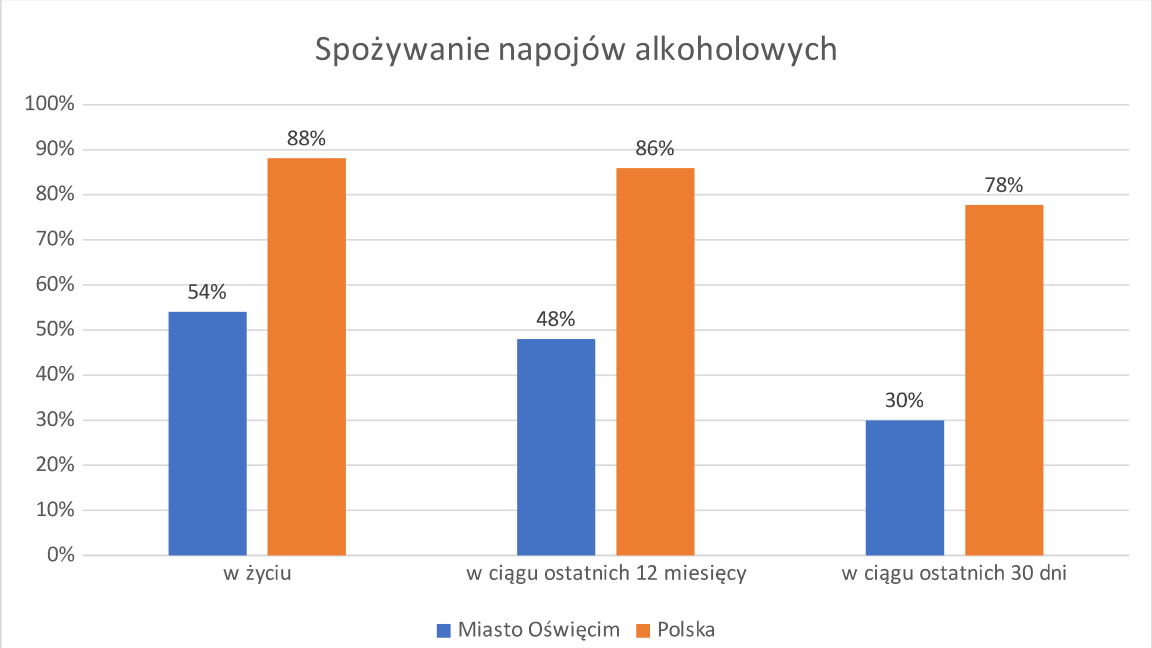
Liczebność grup badanych	
Uczniowie Szkół Miasta Oświęcim	**415**

Poniższy wykres obrazuje rozkład płci osób badanych. Zawarto na nim rozkład płci osób badanych w ramach ESPAD-u oraz uczniów szkół Miasta Oświęcim.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów **Szkół z terenu Miasta Oświęcim**, zarówno kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, jest na niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży próby ogólnopolskiej. **Uczniowie w Mieście Oświęcim sięgają po alkohol rzadziej niż ich rówieśnicy na terenie Polski**, co wskazuje na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu.

W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów Szkół z terenu Miasta Oświęcim zakresu spożywania napojów alkoholowych.

Spożywanie napojów alkoholowych							
OŚWIĘCIM (% odpowiedzi)							
	Nie piłem	***1-2 razy***	***3-5 razy***	***6-9 razy***	***10-19 razy***	***20-39 razy***	***40 razy lub więcej***
W życiu	46%	14%	9%	5%	8%	5%	13%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	52%	17%	8%	6%	8%	3%	6%
W ciągu ostatnich 30 dni	69%	18%	6%	3%	1%	1%	2%

W kolejnej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół Miasta Oświęcim z zakresu **spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych** (podczas ostatniej okazji picia napojów alkoholowych).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych wskazuje, iż **uczniowie szkół Miasta Oświęcim najczęściej spożywają mniej niż jedną puszkę piwa - 11%, mniej niż kieliszek wina (11%) oraz 6 lub więcej kieliszków wódki (14%).** Zazwyczaj jednak, uczniowie przyznają, że nie piją w ogóle (piwa - 60%; wina - 67%; wódki - 61%).

Wielkość spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych	
PIWO	
	OŚWIĘCIM
Nigdy nie piję piwa	60%
Ostatnim razem nie piłem(am) piwa	13%
Mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra)	11%
1-2 typowe butelki lub puszki (powyżej 0,5 do 1 litra)	9%
3-4 typowe butelki lub puszki (powyżej 1 litra do 2 litrów)	4%
5 lub więcej typowych butelek lub puszek	3%

(powyżej 2 litrów)	
WINO	
	OŚWIĘCIM
Nigdy nie piję wina	67%
Ostatnim razem nie piłem(am) wina	12%
Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram)	11%
1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram)	5%
Pół butelki (ok. 370 gram)	2%
Butelkę lub więcej (750 gram lub więcej)	3%
WÓDKA	
	OŚWIĘCIM
Nigdy nie piję wódki	61%
Ostatnim razem nie piłem(am) wódki	9%
Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 50 gram)	5%
1-2 kieliszki (powyżej 50 gram do 100 gram)	5%
3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram)	6%
6 kieliszków lub więcej (300 gram lub więcej)	14%

Poniższe wartości odzwierciedlają strukturę odpowiedzi uczniów na pytanie: „**Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?”** Oczekiwania uczniów szkół Miasta Oświęcim wobec alkoholu różnią się w porównaniu do próby ogólnopolskiej.

Uczniowie szkół z terenu Miasta Oświęcim w porównaniu do próby ogólnopolskiej, zgłaszali:

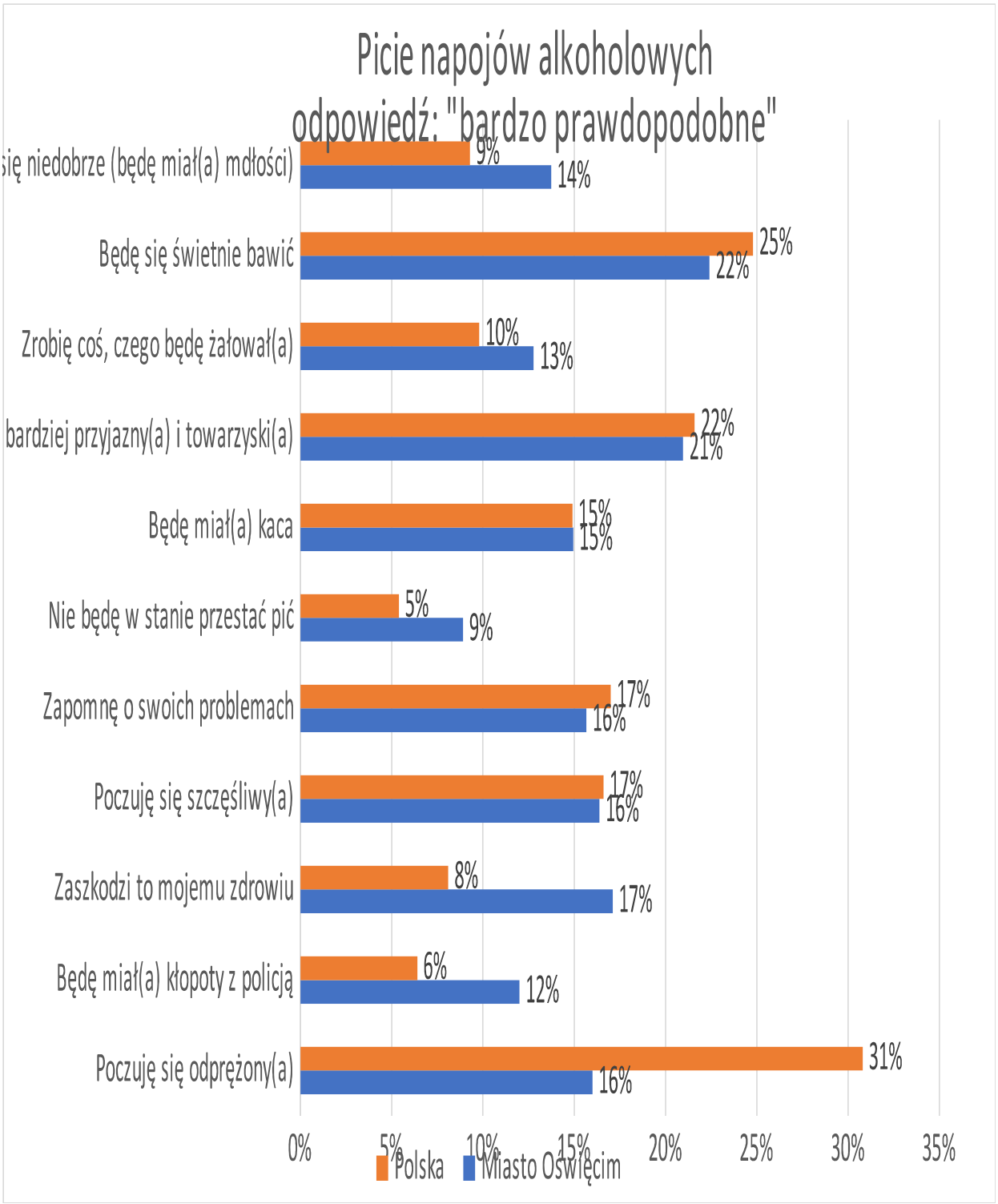
- **częściej**:
  - będę mieć kłopoty z policją (o 6 p.p.);
  - strach przed problemami zdrowotnymi (o 9 p.p.);
  - strach przed pojawiającymi się mdłościami (o 9 p.p.);

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

- niemożność przestania picia (o 4 p.p.);
- zrobienie czegoś, czego będą żałowali (o 3 p.p.);

- **rzadziej:**
- przekonanie o świetnej zabawie (o 3 p.p.);
- poczucie odprężenia (o 15 p.p.);
- bycie bardziej przyjaznym i towarzyskim (o 1 p.p.);
- poczucie bycia szczęśliwym (o 1 p.p.);
- zapominanie o swoich problemach (o 1 p.p.).

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

Picie napojów alkoholowych
odpowiedź: "bardzo prawdopodobne"
się niedobrze (będę miał(a) mdłości)
Będę się świetnie bawić
Zrobię coś, czego będę żałował(a)
bardziej przyjazny(a) i towarzyski(a)
Będę miał(a) kaca
Nie będę w stanie przestać pić
Zapomnę o swoich problemach
Poczuję się szczęśliwy(a)
Zaszkodzi to mojemu zdrowiu
Będę miał(a) kłopoty z policją
Poczuję się odprężony(a)
9%
14%
25%
22%
10%
13%
22%
21%
15%
15%
5%
9%
17%
16%
17%
16%
8%
17%
6%
12%
31%
16%
0%
5%
10%
15%
20%
25%
30%
35%
Polska
Miasto Oświęcim

W tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z terenu Miasta Oświęcim oraz próby ogólnopolskiej z zakresu **oczekiwań wobec alkoholu**.

Oczekiwania wobec alkoholu		
	1. Poczuję się odprężony/-a	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	16%	31%
Prawdopodobne	21%	40%
Nie wiadomo	34%	18%
Mało prawdopodobne	7%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	21%	5%
	2. Będę miał kłopoty z policją	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	12%	6%
Prawdopodobne	6%	11%
Nie wiadomo	28%	30%
Mało prawdopodobne	14%	26%
Zupełnie nieprawdopodobne	40%	27%
	3. Zaszkodzi to mojemu zdrowiu	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	17%	8%
Prawdopodobne	16%	20%
Nie wiadomo	31%	35%
Mało prawdopodobne	14%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	22%	10%
	4. Poczuję się szczęśliwy/-a	

	OŚWIĘCIM	POLSKA
Bardzo prawdopodobne	16%	17%
Prawdopodobne	19%	35%
Nie wiadomo	34%	31%
Mało prawdopodobne	7%	11%
Zupełnie nieprawdopodobne	22%	6%

	5. Zapomnę o swoich problemach	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	16%	17%
Prawdopodobne	16%	34%
Nie wiadomo	32%	26%
Mało prawdopodobne	9%	14%
Zupełnie nieprawdopodobne	28%	8%

	6. Nie będę w stanie przestać pić	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	9%	5%
Prawdopodobne	4%	8%
Nie wiadomo	26%	24%
Mało prawdopodobne	13%	27%
Zupełnie nieprawdopodobne	47%	36%

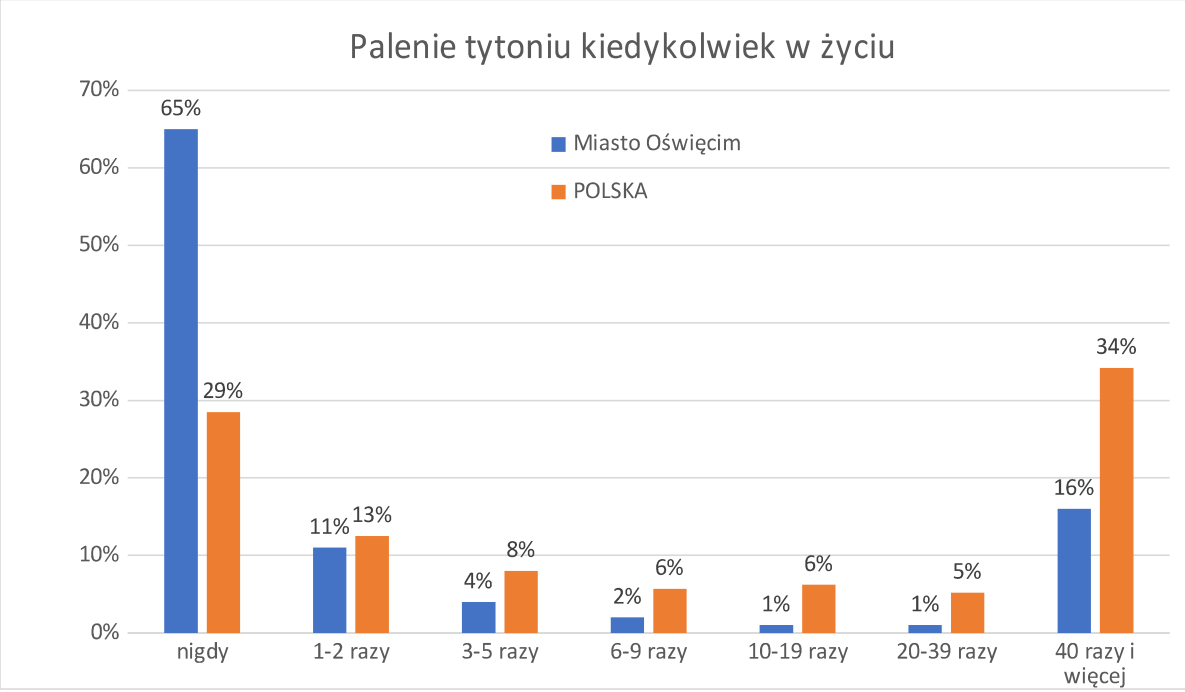
	7. Będę miał/-a kaca	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	15%	15%
Prawdopodobne	10%	28%
Nie wiadomo	34%	28%
Mało prawdopodobne	10%	19%

Zupełnie nieprawdopodobne	31%	11%
	8. Będę bardziej przyjazny/-a i towarzyski/-a	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	21%	22%
Prawdopodobne	16%	40%
Nie wiadomo	35%	25%
Mało prawdopodobne	7%	7%
Zupełnie nieprawdopodobne	21%	6%
	9. Zrobię coś, czego będę żałował/-a	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	13%	10%
Prawdopodobne	14%	19%
Nie wiadomo	36%	33%
Mało prawdopodobne	11%	23%
Zupełnie nieprawdopodobne	26%	16%
	10. Będę się świetnie bawić	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	22%	25%
Prawdopodobne	20%	40%
Nie wiadomo	35%	26%
Mało prawdopodobne	4%	5%
Zupełnie nieprawdopodobne	19%	5%
	11. Zrobi mi się niedobrze (będę miał/-a mdłości)	
	OŚWIĘCIM	**POLSKA**
Bardzo prawdopodobne	14%	9%
Prawdopodobne	12%	21%

Nie wiadomo	35%	35%
Mało prawdopodobne	13%	22%
Zupełnie nieprawdopodobne	26%	13%

Kolejna poddana badaniu kwestia dotyczyła deklaracji uczniów na temat palenia przez nich papierosów. **Większa część uczniów szkół z terenu Miasta Oświęcim deklaruje, że nigdy nie paliła (65%), jest to o 36 p.p. więcej w porównaniu do uczniów z próby ogólnopolskiej.** Rozkład pozostałych odpowiedzi również wskazuje na to, iż **uczniowie szkół Miasta Oświęcim z reguły palą rzadziej i mniej niż młodzież z próby ogólnopolskiej.**

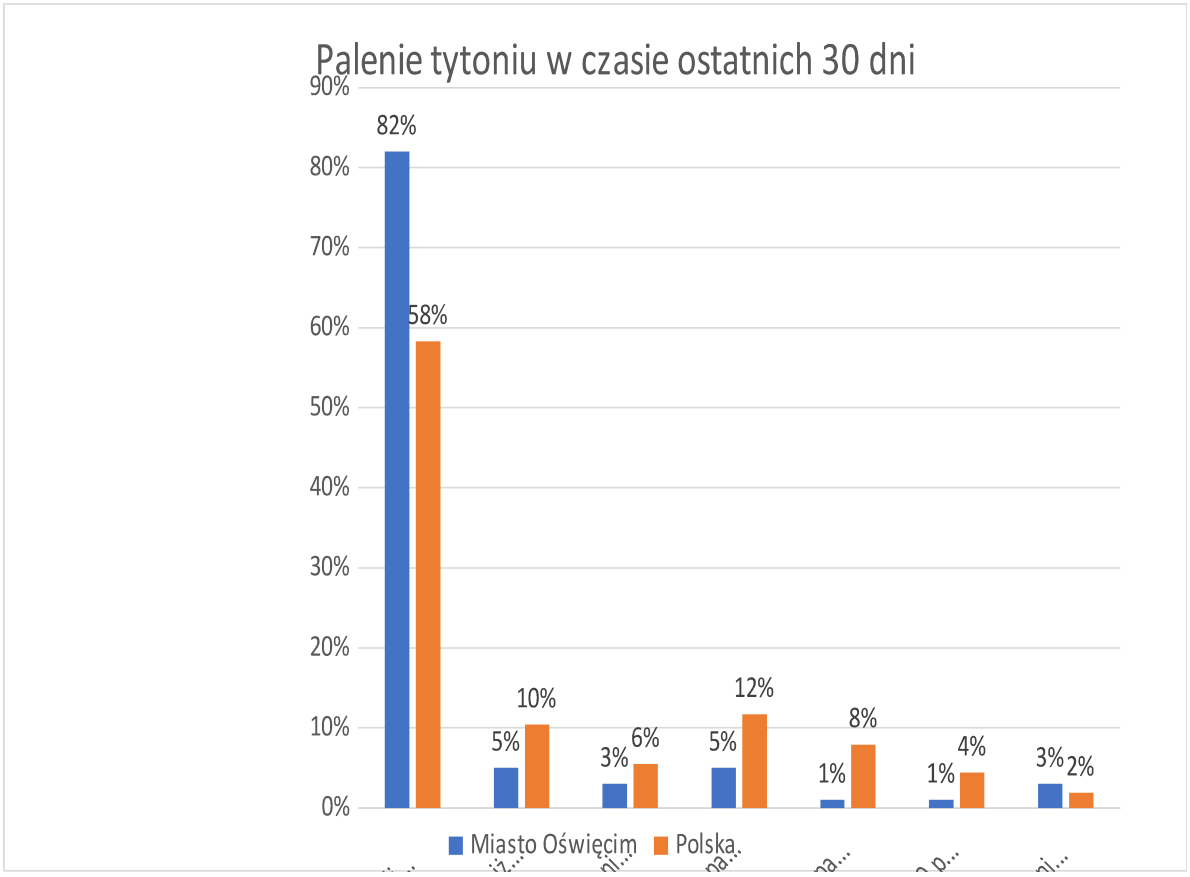
- **1 – 2 razy:** uczniowie Miasta Oświęcim o 2 p.p. rzadziej;
- **3 – 5 razy:** uczniowie Miasta Oświęcim o 4 p.p. rzadziej;
- **6 – 9 razy:** uczniowie Miasta Oświęcim o 4 p.p. rzadziej;
- **10 – 19 razy:** uczniowie Miasta Oświęcim o 5 p.p. rzadziej;
- **20 – 39 razy:** uczniowie Miasta Oświęcim o 4 p.p. rzadziej;
- **40 razy i więcej:** uczniowie Miasta Oświęcim o 18 p.p. rzadziej.

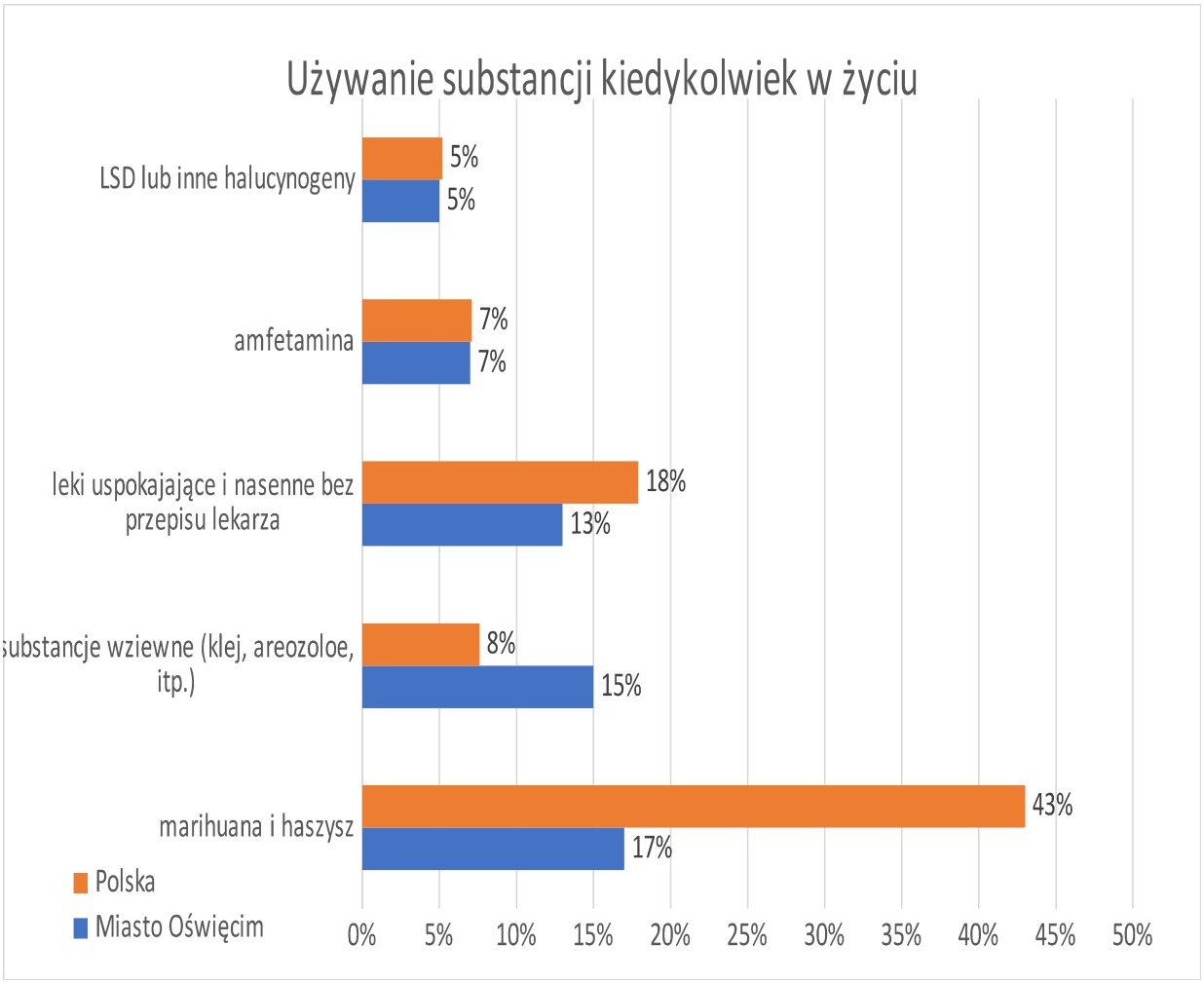
Podobne różnice ujawniają **deklaracje uczniów związane z paleniem papierosów w ciągu miesiąca przed badaniem.** Uczniowie Szkół Miasta Oświęcim w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem palili rzadziej i mniej w porównaniu do swoich rówieśników z terenu całej Polski.

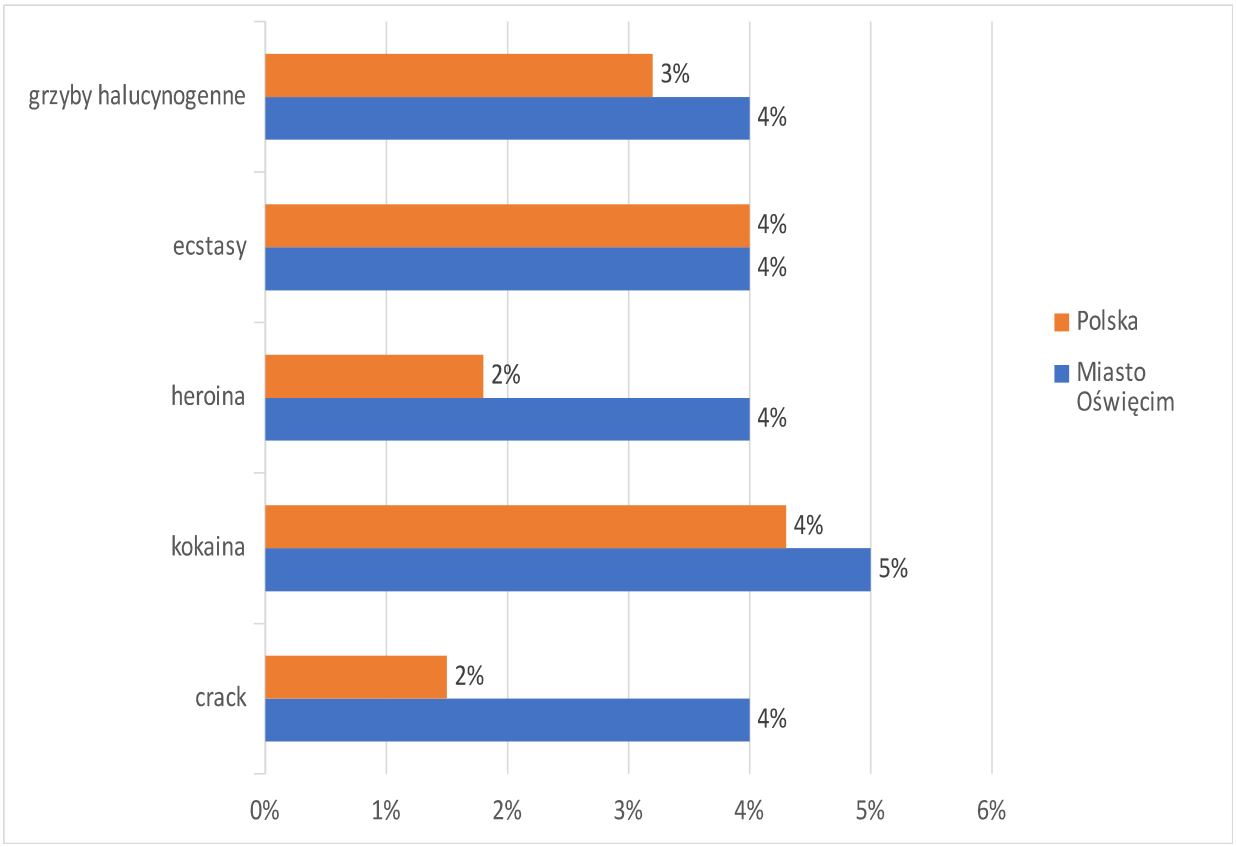
Struktura odpowiedzi uczniów:

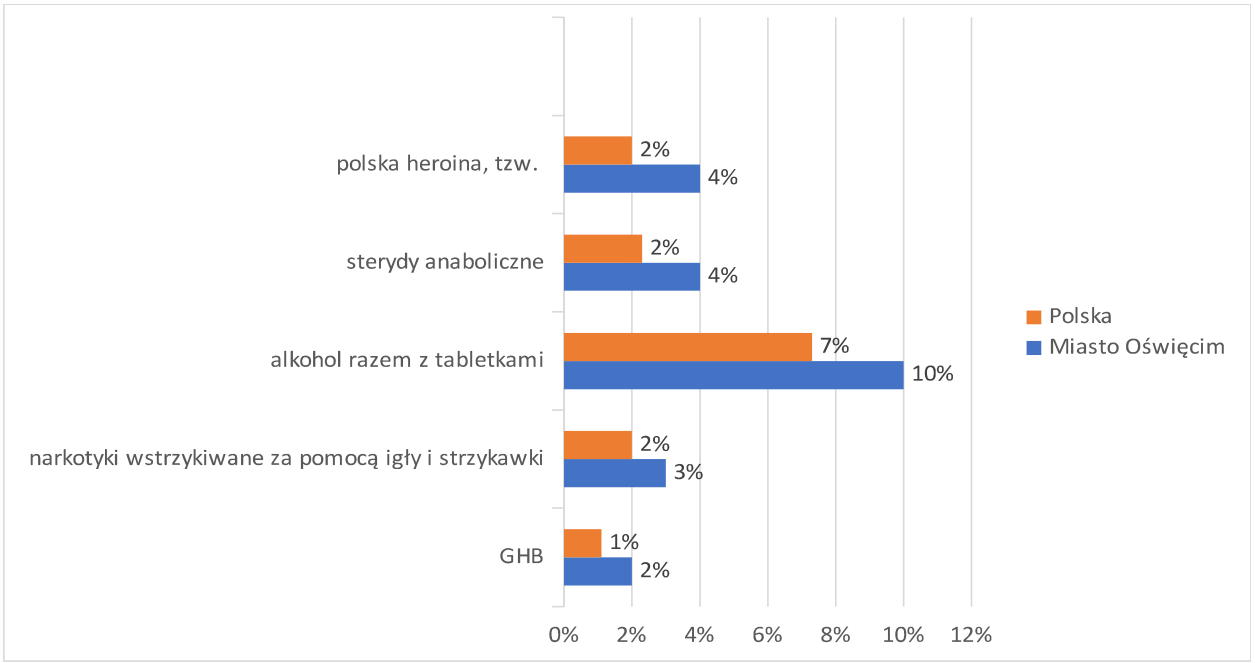
- **wcale nie paliłem(łam) w czasie ostatnich 30 dni:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 24 p.p. częściej;
- **mniej niż 1 papieros na tydzień:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 5 p.p. rzadziej;
- **mniej niż 1 papieros dziennie:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 3 p.p. rzadziej;
- **1 – 5 papierosów dziennie:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 7 p.p. rzadziej;
- **6 – 10 papierosów dziennie:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 7 p.p. rzadziej;
- **11 – 20 papierosów dziennie:** uczniowie z Miasta Oświęcim o 3 p.p. rzadziej.

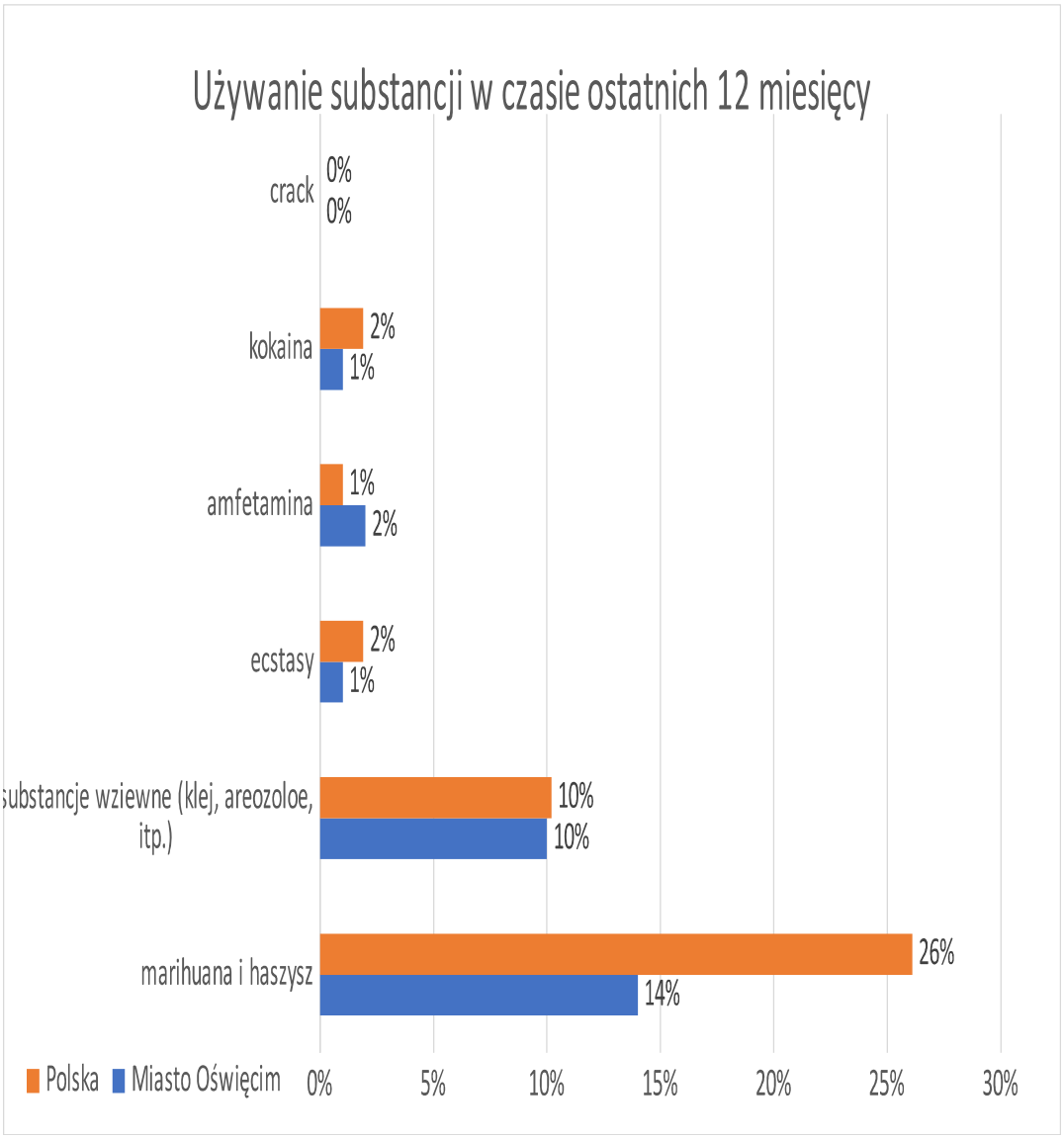

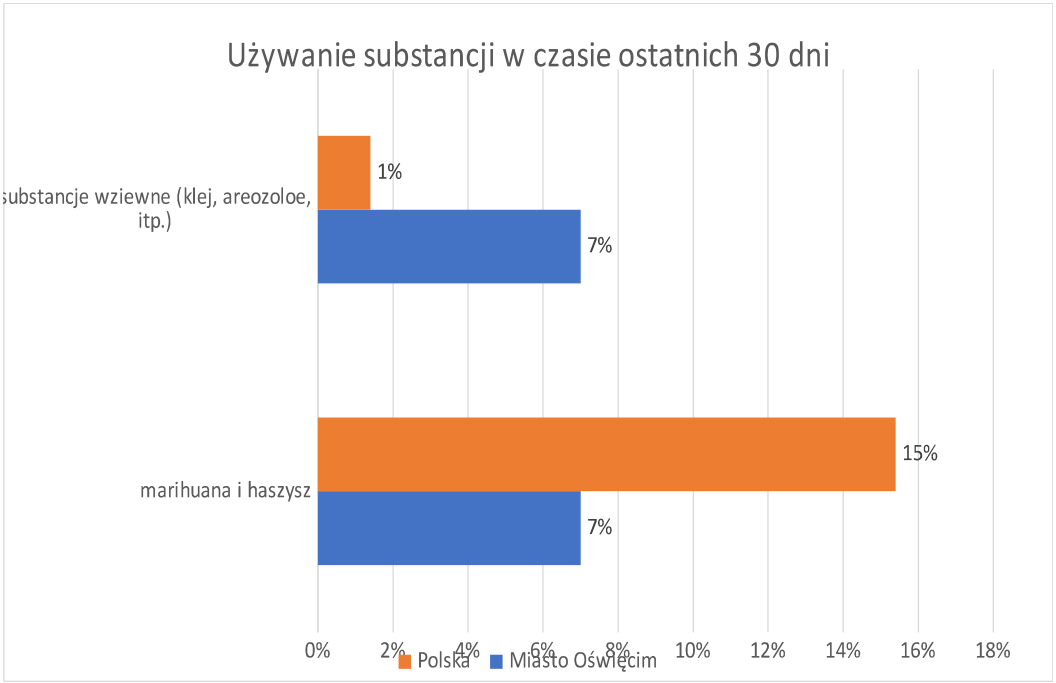
Wśród **uczniów** w **badaniu ogólnopolskim**, najpopularniejszą substancją psychoaktywną, jeśli chodzi o użycie **chociaż raz w życiu**, okazały się substancje chemiczne – np. kleje (34%). Wśród uczniów **Szkół z terenu Miasta Oświęcim taką substancją okazały się marihuana haszysz.**

grzyby halucynogenne
3%
4%
ecstasy
4%
4%
heroina
2%
4%
kokaina
4%
5%
crack
2%
4%
0%
1%
2%
3%
4%
5%
6%
Polska
Miasto Oświęcim

polska heroina, tzw.
2%
4%
sterydy anaboliczne
2%
4%
alkohol razem z tabletkami
7%
10%
narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki
2%
3%
GHB
1%
2%
0%
2%
4%
6%
8%
10%
12%
Polska
Miasto Oświęcim

Używanie substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy
crack
0%
0%
kokaina
2%
1%
amfetamina
1%
2%
ecstasy
2%
1%
substancje wziewne (klej, areozoloe, itp.)
10%
10%
marihuana i haszysz
26%
14%
Polska
Miasto Oświęcim
0%
5%
10%
15%
20%
25%
30%

Używanie substancji w czasie ostatnich 30 dni
substancje wziewne (klej, areozoloe, itp.)
1%
7%
marihuana i haszysz
15%
7%
0%
2%
4%
6%
8%
10%
12%
14%
16%
18%
Polska
Miasto Oświęcim

Picie napojów alkoholowych wśród uczniów **szkół z terenu Miasta Oświęcim** jest na dużo niższym poziomie w porównaniu z wynikami dla młodzieży ogólnopolskiej. Uczniowie z Miasta Oświęcim nie tylko spożywają mniej alkoholu, ale również piją z umiarem napoje alkoholowe o mniejszej zawartości procentowej alkoholu. Ponadto młodzież nie tylko rzadziej sięga po alkohol niż ich rówieśnicy na terenie Polski, ale również rzadziej pali papierosy. Wskazuje to na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu i palenia papierosów. Co niepokojące, uczniowie przejawiają problemy z narkotykami i dopalaczami (głównie marihuana i haszysz oraz substancje chemiczne – tj. kleje czy aerozole).

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy Miasta Oświęcim

- W opinii mieszkańców Miasta Oświęcim najistotniejszymi problemami społecznymi są: uzależnienie od papierosów (72%), uzależnienie od alkoholu (63%) oraz zanieczyszczenie powietrza – smog (55%). Z kolei w kwestii zjawisk uzależnień bardzo powszechnymi w ich środowisku są: nikotynizm (81%) oraz alkoholizm (61%).
- Wyniki badań wskazują, że 18% mieszkańców Oświęcimia ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, a 23% nie jest pewna, ale podejrzewa, że może do tego dochodzić. 67% badanych wskazało, że posiada wiedzę nt. miejsc, gdzie ofiara przemocy może uzyskać pomoc – wymieniano: policję, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, lekarza i specjalistyczne poradnie oraz parafię.
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy Miasta Oświęcim odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim stopniu ryzyka – największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol kilka razy w roku (50%) oraz kilka razy w miesiącu (25%). Mieszkańcy Oświęcimia spożywają umiarkowane ilości alkoholu (1-2 porcji 54%; 3-4 porcji alkoholu 16%).
- 59% badanych uważa, że w najbliższej okolicy znajduję się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol a dla 39% takich miejsc jest za dużo.
- 80% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku.
- Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Miasta Oświęcim nie jest rozpowszechnionym nałogiem – 26% badanych deklaruje, że regularnie pali wyroby tytoniowe (papierosy i e-papierosy), a 11% robi to okazjonalnie.
- 38% z badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 62% wskazało, że nie ma w swoim

otoczeniu takich osób. Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się: marihuana i haszysz, amfetamina oraz dopalacze.

- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Miasta Oświęcim praktycznie nie występuje – 84% respondentów przyznaje, że nie ma doświadczenia z grami hazardowymi.
- Jak wynika z przeprowadzonych badań 87% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Badani wskazali na potrzebę organizacji: wparcia psychologicznego dla rodzin (31%), ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (26%), prowadzenia warsztatów profilaktycznych dla uczniów (21%), otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (17%) oraz wsparcia dzieci w integracji po izolacji pandemicznej (3%).

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców:

- Kontunuowanie działań i kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Miasta plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych.
- Dalsza współpraca pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.
- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.

- Współpraca z Policją w przeprowadzaniu kampanii informacyjno-edukacyjnych na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu
- Wskazane jest zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania.
- Należałoby mimo wszystko zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Sprzedawcy napojów alkoholowych:

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż sprzedawcy **odpowiedzialnie podchodzą** do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol 83% badanych deklaruje, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek a 17% robi to często. 93% badanych sprzedawców deklaruje, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie niepełnoletniej. Zestawiając te wyniki z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu Miasta Oświęcim, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

- Sprzedawcy napojów alkoholowych w Mieście Oświęcim deklarują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu (52%) oraz kilka razy w tygodniu (28%).
- Kampania informacyjna może, zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach. Rekomenduje się także zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawców z Policją

Młodzież szkolna

- Spożywanie napojów alkoholowych przez młodzież szkolną w Oświęcimiu jest zauważalnym problemem. 13% uczniów klas SP 7-8 oraz 33% uczniów klas SŚ deklaruje, że ma za sobą inicjację alkoholową. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 21% uczniów młodszych oraz 30% starszych uczniów. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze występuje wśród uczniów szkół Miasta Oświęcim – inicjację narkotykowa ma za sobą 5% uczniów szkół podstawowych oraz 9% uczniów szkół średnich. Należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- 21% uczniów klas SP 7-8 oraz 22% uczniów klas SŚ jest zdania, że napoje energetyczne są zdrowe. Co więcej 33% uczniów z młodszej grupy oraz 46% uczniów starszych deklaruje, że pije napoje energetyczne. Uczniowie deklarujący spożywanie napojów energetycznych, najczęściej wskazywali, że piją je raz w miesiącu. Pojawiały się również odpowiedzi uczniów, mówiące o przyjmowaniu tych napojów codziennie.
- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera i telefonu komórkowego. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5/6 godzin dziennie (komputer: SP 7-8: 16%; SŚ: 11%, telefon: SP 7-8: 26%; SŚ: 31%). Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

- W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych. 24% uczniów klas SP 7-8 oraz 35% uczniów szkół średnich doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem". Uczniowie również często byli odbiorcami obraźliwych wiadomości z obelgami i wyzwiskami (SP 7-8 – 19%; SŚ –35%), a także

byli ofiarami udostępniania osobom trzecim ich prywatnej wiadomości (SP 7-8 – 19%; SŚ – 33%).

- Pozytywnie należy ocenić małą skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, pomimo iż internetowe gry „na pieniądze" zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży (75% uczniów SP 7-8 oraz 70% SŚ nigdy w nie grało). Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że problem przemocy rówieśniczej jest widoczny. 56% młodszych uczniów oraz 34% starszych doświadczyło lub doświadcza przemocy w szkole. Należy zwrócić szczególną uwagę na ten problem. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Należy ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy jako rozwiązania codziennych problemów. Odpowiedzi 31% uczniów klas SP 7-8 oraz 29% uczniów szkół średnich wskazują, że są ofiarami przemocy psychicznej ze strony rówieśników.
- Uczniowie zostali również zapytani, czy doświadczają przemocy w domu. Uzyskane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest obecna w domach uczniów Miasta Oświęcim (SP 7-8: 14%; SŚ: 15%).
- Uczniowie w Oświęcimiu deklarują bardzo dobre lub dobre relacje z rodzicami i opiekunami (SP 7-8: 88%; SŚ: 85%). Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne i problemowe.

<u>Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego</u>:

- **Organizacja i przeprowadzenie rekomendowanych programów profilaktycznych, zajęć, warsztatów dla uczniów, które będą:**

  - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i użalenia od tych substancji,

- uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
- rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
- kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia,

uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu,

oraz będą miały na celu:

- uwrażliwienie młodych internautów na problem cyberprzemocy,
- poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
- uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
- kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych szczególnie nieznajomych,
- dostarczenie uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
- kształtowanie postaw uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doborem treści programów komputerowych oraz Internetu,
- promowanie zasad zdrowego stylu życia,
- podnoszenie świadomości uczniów dotyczących ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
- ukazanie wpływu hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
- poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
- poznanie wpływu jaki ma na życie hazard,
- przedstawienie chorób związanych z zaburzeniami odżywiania,
- pokazanie jak budować pozytywny obraz samego siebie.

- **Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia i spotkania otwarte w tematyce:**
  - ✓ Przyczyn wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych.
  - ✓ Wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień.
  - ✓ Ukazania znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych.
  - ✓ Ćwiczenia opierające się na konkretnych przypadkach.

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych PKiN Pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa tel./fax 22 620-29-29, biuro@crps.pl

- ✓ Sposobów wyjścia z uzależnienia.
- ✓ Ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem.
- ✓ Przedstawieni mechanizmu i konsekwencji uzależnienia.
- ✓ Zwrócenie uwagi na różne formy uzależnienia.
- ✓ Przekazanie rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi.
- ✓ Omówienie poszczególnych czynności tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu.
- ✓ Ukazanie sposobów radzenia sobie w tych sytuacjach, ukazanie znaczenia wsparcia dla uczniów dotkniętych owym uzależnieniem.
- ✓ Omówienie: ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływ komputera i Internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu.
- ✓ Najpopularniejsze zagrożenia Internetu.
- ✓ Jak chronić własne dziecko – poradnik dla wychowawców klas i nauczycieli, sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci.
- ✓ Nowe zagrożenia m.in: sexting – nastoletnia auto-pornografia w sieci, cyberprzemoc, era informacji i manipulacji medialnej, programy i kampanie społeczne dotyczące zagrożeń związanych z Internetem.
- ✓ Programy pozwalające kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu.